BĂIEŢII DIN STRADA PÁL

de

Molnár Ferenc

EDITURA TINERETULUI

Lei 4

Ilustrații de *REICH KÁROLY*

MOLNÁR FERENC

A PÁL-UTCAI FIÚK

Ifjúsági Könyvkiadó Budapest

MOLNÁR FERENC

BĂIEȚII DIN STRADA PÁL

În romînește de *V. MICU*

1957
EDITURA TINERETULUI

I

Exact la ora unu fără un sfert, pe catedra amfiteatrului de științe naturale, după experiențe lungi și neizbutite, a izbucnit în sfîrșit, cu mare greutate și ca răsplată a așteptării încordate, o minunată fîșie de culoarea smaraldului în flacăra albă a lămpii Bunsen, dovedind astfel că substanța despre care profesorul spusese că are însușirea să coloreze flacăra în verde o colora într-adevăr așa. Dar chiar în clipa aceea măreață, din curtea vecină izbucniră acordurile unei flașnete, ceea ce făcu să se spulbere pe dată întreaga solemnitate a momentului. În acea zi caldă de martie, ferestrele fuseseră deschise larg și muzica zbură ușor în sala de curs, pe aripile vîntului jucăuș de primăvară. Era un cîntec popular vesel, căruia flașneta îi dăduse un ritm atît de militar, atît de vienez, încît băieții, auzind taram-tam-tam-ul lui, fură cît pe-aci să zîmbească, ba unii chiar se înveseliră.

Minunata fîșie verde din lampa Bunsen continua să pîlpîie vesel, însă nimeni n-o mai lua în seamă, afară de cîțiva băieți din banca întîi. Privirile celorlalți erau îndreptate spre ferestrele prin care se vedeau acoperișurile caselor învecinate, și colo, departe, în strălucirea de aur a soarelui de amiazi, turnul bisericii, pe al cărui ceas minutarul înainta izbăvitor spre cifra 12. Și în timp ce ei priveau pe fereastră, în sală se revărsau, o dată

cu muzica, felurite zgomote de afară: goarnele tramvaielor cu cai și cîntatul unei servitoare dintr-o curte învecinată, care răsuna însă cu totul altfel decît flașneta.

Întreaga clasa fu cuprinsă de un freamăt ușor. Unii dintre băieți începură să cotrobăiască prin pupitre după cărți, alții, mai ordonați, își ștergeau tocurile. Boka își închise mica lui călimară de buzunar îmbrăcată în piele roșie și atît de meșteșugit construită, încît nu lăsa niciodată să curgă cerneala dintr-însa... decît doar atunci cînd o țineai în buzunar. Csele își strînse foile pe care le aducea la școală în loc de cărți. Căci, uitasem să spun, Csele era cam filfizon și nu venea la școală ca ceilalți, cu toate cărțile sub braț, ci rupea din ele numai paginile trebuincioase pentru ziua aceea și le grămădea prin toate buzunarele. În ultima bancă, Csónakos căscă ca un hipopotam plictisit. Weisz își întoarse buzunarul pe dos, curățindu-l de firimiturile rămase de la cornul pe care îl ciugulise toată dimineața de la zece pînă la unu. Geréb își tîrșîi picioarele pe sub bancă, nerăbdător să plece, pe cînd Barabás își întinse fără sfială mușamaua pe genunchi și își împachetă în ea cărțile așezate după mărime. Apoi le legă cu o curea atît de strașnic, încît banca scîrțîi puternic, iar el roși pînă în vîrful urechilor. Într-un cuvînt, toată lumea se pregătea de plecare, numai profesorul nu voia să știe că peste cinci minute ora se va termina. De aceea, plimbîndu-și privirea blîndă peste întreaga clasă, întrebă:

— Ce este?

Drept răspuns, se făcu liniște, o liniște deplină. Barabás se văzu silit să lase cureaua din mînă, Geréb nu-și mai tîrșîi picioarele, Weisz își vîrî la loc buzunarul întors, Csónakos își opri căscatul, ducînd cuviincios mîna la gură, Csele întrerupse strînsul foilor, iar Boka vîrî la iuțeală în buzunar călimara roșie, care, simțind unde se află, lăsă de îndată să i se prelingă frumosul lichid albastru.

— Ce este? repetă profesorul, în timp ce toți stăteau smirnă

la locurile lor. Apoi se întoarse spre fereastră şi fiindcă sunetele vesele ale flaşnetei îi păreau că sfidează disciplina şcolară, aruncă o privire aspră şi porunci :

— Csengey, închide fereastra !

Csengey cel mititel, monitorul clasei, se sculă şi, cu aerul lui serios, se îndreptă spre fereastră s-o închidă.

In clipa aceea, Csónakos se aplecă peste bancă şi-i şopti unui băieţaş blond din faţa lui :

— Atenţie, Nemecsek !

Nemecsek se uită pe furiş în spate, apoi jos. Un ghemotoc de hîrtie se rostogoli pînă la el. Il ridică şi îl desfăcu. Pe o parte scria : „Dă-o mai departe lui Boka".

Nemecsek ştia că aceasta-i numai adresa şi că scrisoarea propriu-zisă, adevăratul ei cuprins, se găseşte pe partea cealaltă a hîrtiei. Dar, bineînţeles, Nemecsek era băiat bine crescut şi nu citea scrisorile altora. Deci împături hîrtiuţa la loc, aşteptă un moment potrivit şi, aplecîndu-se şi el peste bancă, şopti la rîndul său :

— Atenţie, Boka !

Boka îşi aţinti privirile spre duşumea, căci cunoştea calea obişnuită pe care sosesc misivele. Intr-adevăr, nu aşteptă mult şi ghemotocul de hîrtie ajunse de-a dura pînă la el. Pe partea cealaltă, pe care blondul Nemecsek n-o citise, fiind băiat cumsecade, era scris :

„După masă, la trei, adunare generală. Alegerea preşedintelui pe maidan. Spre ştiinţă".

Boka vîrî hîrtiuţa în buzunar şi isprăvi de împachetat cărţile.

Se făcuse unu fix. Soneria ţîrîi şi astfel află şi profesorul că ora s-a terminat. Stinse lampa Bunsen, dădu băieţilor o lecţie nouă şi se retrase în muzeul de ştiinţe naturale, de unde, ori de cîte ori se deschidea uşa, se holbau prosteşte la tine, cu ochii lor de sticlă, fel de fel de dihănii împăiate: animale şi păsări cu aripile întinse, înghesuite în rafturi. Iar într-un colţ, tăcut şi plin de demnitate, se afla misterul misterelor, spaima spaimelor : un schelet omenesc, îngălbenit de vreme.

Cît ai bate din palme, clasa rămase pustie. Pe scările largi, cu coloane, se porni un iureş sălbatic, care de obicei nu se domolea decît cînd se ivea făptura înaltă a vreunui profesor. In asemenea cazuri, alergătorii „puneau frîna" şi ordinea era oarecum restabilită. Dar îndată ce profesorul dispărea după vreun colţ, cursa nebunească începea din nou.

Cum trecu de poarta şcolii, valul de copii se desfăcu în două : unii o luară la dreapta, alţii la stînga. Cînd se iveau profesorii printre ei, pălărioarele săltau sprintene în semn de salut. Şi toată această mulţime flămîndă şi obosită se învălmăşea pe strada însorită... iar ameţeala uşoară ce-i cuprinsese pe băieţi se risipea treptat în faţa atitor lucruri ispititoare şi pline de viaţă cu care îi întîmpina strada. Parcă ar fi scăpat din închisoare, aşa se bucurau de aerul proaspăt, de soare, aşa se lăsau înghiţiţi de oraşul zgomotos şi plin de animaţie. Pentru ei, oraşul nu era decît o învălmăşeală de trăsuri şi tramvaie, de străzi şi magazine, printre care trebuiau să-şi croiască drum spre casă.

Csele se opri sub bolta unei porţi din apropiere, vrînd să cumpere pe furiş nişte alviţă. Dar negustorul urcase preţurile cu neruşinare. Se ştie că în lumea întreagă o bucată de alviţă costă un creiţar. Adică alviţarul dă cu bărdiţa în calupul alb, împănat cu alune, şi atît cît sare dintr-o lovitură costă un creiţar. De altfel negustorul ăsta de sub boltă vindea toate mărfurile la acelaşi preţ. Orice cumpărai costa un creiţar. Cu un creiţar puteai cumpăra trei prune, trei jumătăţi de smochine, trei

corcoduşe sau trei jumătăţi de nucă, toate puse pe băţ şi smălţuite cu zahăr ars. Tot un creiţar costa o bucată mare de turtă dulce sau un zaharache. Ba mai mult, chiar şi traista şcolarului — o punguliţă unde găseşti fel de fel de lucruri grozave — tot un creiţar costa. Intr-o asemenea traistă găseşti alune, stafide, struguri uscaţi de Malaga, bucăţele de zahăr, migdale, praf de pe stradă, roşcove sfărîmate şi muşte. Cu alte cuvinte, numai cu un singur creiţar căpătai un larg sortiment de produse ale industriei, florei şi faunei.

Acum, Csele se tocmea, căci negustorul urcase preţul. Cei care se pricep cîtuşi de puţin în ale comerţului ştiu prea bine

că atunci cînd o afecere comercială este legată de riscuri, prețurile cresc. Așa, de exemplu, se știe că ceaiurile din Asia sînt scumpe, pentru că transportul lor se face cu caravanele prin regiuni bîntuite de tîlhari. Pericolul prin care trec caravanele trebuie să-l plătim noi, europenii. Alvițarul, care, bietul, se temea să nu fie îndepărtat de lîngă școală, cunoștea și el această lege și își făcea socoteala că, dacă cei de la școală îl vor alunga, el nu li se va putea împotrivi. Chiar dacă le-ar zîmbi la fel de dulce ca și zaharicalele lui, ei tot îl vor socoti o primejdie pentru copii.

„Copiii își cheltuiesc toți banii la italian", spunea lumea. Așa că italianul, simțind că negustoria lui n-are viitor în preajma școli, urcă prețul. Dacă tot trebuia să plece de acolo, mai devreme sau mai tîrziu, măcar să agonisească ceva. Prin urmare, el îi spuse lui Csele:

— Pînă acum, toate fost un creițar. De acum, toate doi creițari.

Și în timp ce se căznea să rostească aceste cuvinte într-o maghiară stricată, gesticula sălbatic cu bărdița prin aer.

Geréb îi șopti lui Csele:

— Trage-i una cu pălăria în tarabă!

Ideea aceasta îi surîse lui Csele. Tii, ce grozav ar fi! Ce-ar mai zbura zaharicalele în toate părțile. Și ce s-ar mai veseli băieții!

Geréb, ca un diavol, îi strecura în ureche cuvintele ispititoare: „Trage-i, mă, cu pălăria! Ăsta-i un speculant".

Dar Csele își scoase pălăria și, uitîndu-se la ea, întrebă:

— Cu pălăria asta frumoasă?

Geréb nu-și găsise omul. Indemnul lui dăduse greș. Nu trebuie să uităm că Csele era un filfizon — nu degeaba venea el la școală numai cu file din cărți.

— Ce, mă, îți pare rău de ea?

— Ba bine că nu, spuse Csele. Și să nu crezi că din lași-

tate, dar n-am chef să-mi stric pălăria. Pot chiar să-ţi dovedesc că nu-s laş: dă-o pe a ta şi o trîntesc cu plăcere.

Dar Geréb nici nu voia să audă de aşa ceva. Asta era o adevărată insultă. Se încruntă şi răspunse:

— Păi dacă e vorba de pălăria mea, pot s-o trîntesc eu, căci ăsta e un şarlatan. Tu n-ai decît s-o ştergi, dacă ţi-e teamă.

Şi cu o mişcare care dovedea cît e el de îndrăzneţ, îşi smulse pălăria. Dar cînd să o trîntească pe tarabă, cineva îi apucă mîna pe la spate. O voce serioasă, aproape bărbătească, îl întrebă:

— Ce faci?

Geréb se întoarse. Era Boka.

— Ce vrei să faci? îl întrebă acesta din nou, privindu-l serios, dar blînd.

Geréb mormăi, aşa cum mormăie leul cînd îmblînzitorul i se uită drept în ochi. Părea ruşinat. Işi puse pălăria în cap şi apoi dădu din umeri. Boka îi şopti:

— Lasă-l în pace. Mie îmi place să fii îndrăzneţ, dar cu ăsta... n-are nici un rost. Hai!

Şi Boka îi întinse mîna plină de cerneală, fiindcă o ţinuse în buzunarul unde se afla călimara buclucaşă care, după obiceiul ei, se scursese pe tăcute, fără ca el să bănuiască ceva. Dar asta n-avea nici o importanţă. Boka încercă să-şi şteargă palma de un perete, dar îl murdări zadarnic, căci cerneala nu se lua. Aşa că se lăsă păgubaş. Il luă de braţ pe Geréb şi amîndoi porniră în lungul străzii. Csele, cel mic şi frumuşel, rămase pe loc. Şi ei îl mai auziră cum îi spunea italianului cu un glas stins şi trist, ca al unui învins:

— Păi dacă de azi înainte totul face doi creiţari, dă-mi şi mie halviţă de doi creiţari. Apoi îşi vîrî degetele în punguţa lui verde, să-şi caute bănuţii.

Italianul zîmbi, în timp ce probabil se gîndea: „Ce-ar fi dacă de mîine totul ar costa trei creiţari?“ Dar ăsta nu putea fi decît un vis. Era ca şi cînd cineva ar visa că fiecare forint

valorează însutit... Deci trase o lovitură puternică cu bărdiţa în calupul de halviţă şi înveli bucata tăiată într-un petic de hîrtie.

Csele privi pacheţelul, dezamăgit:

— Păi aşa puţină?

Italianul, încurajat de succesul avut, deveni obraznic şi-i răspunse rînjind:

— Păi acum mai scump, păi acum mai puţin!

Şi se întoarse spre un nou cumpărător, care, văzînd cele petrecute, pregătise şi el doi creiţari. Apoi halviţarul se apucă să cioplească bulgărele alb zaharisit cu bărdiţa lui cît palma. Făcea nişte mişcări atît de ciudate, încît îţi venea să crezi că te afli în faţa unui căpcăun din poveşti sau a unui călău uriaş din evul mediu, care decapitează nişte bieţi omuleţi cu capetele de alune.

— Să nu cumperi de la ăsta, — îi spuse Csele noului cumpărător, — e un şarlatan.

Şi, de necaz, băgă în gură toată halviţa cu hîrtie cu tot, fiindcă hîrtia se lipise atît de tare, încît nu o mai putea desprinde. Dar în schimb putea fi suptă.

— Aşteptaţi-mă, băieţi, le strigă el lui Boka şi lui Geréb, şi porni în goană după ei.

La colţ îi ajunse din urmă şi toţi trei cotiră spre strada Soroksári. Se ţineau la braţ: Boka mergea la mijloc, explicîndu-le ceva în taină, serios, aşa cum îi era obiceiul. Avea paisprezece ani şi faţa lui nu vădea încă decît foarte puţine semne de maturitate. Dar cînd vorbea, parcă cîştiga cîţiva ani. Vocea îi era groasă, catifelată şi serioasă. Vorbele îi erau la fel de serioase ca şi glasul. Rar i se întîmpla să spună vreun cuvînt urît, şi nu-i plăceau de loc apucăturile golăneşti. Nu se amesteca niciodată în certuri mărunte. Ba mai mult, dacă se întîmpla să fie chemat ca arbitru, nu primea. Văzuse el că după judecată una din părţi pleacă mîhnită şi se crede nedreptăţită.

Numai cînd conflictul se întețea și cearta lua proporții atît de mari încît era necesar să intervină profesorii, abia atunci se amesteca și Boka, împăciuitor. Căci împăciuitorului nici una din părți nu-i poartă pică. Cu alte cuvinte, Boka se arăta băiat chibzuit și promitea să devină — dacă nu cine știe ce om mare — un bărbat cinstit și la locul lui.

Drumul spre casă îi obliga să părăsească strada Soroksári și s-o ia pe strada Köztelek. Pe strădușa asta liniștită, soarele de primăvară împrăștia o căldură blîndă. In lungul ei se întindea manufactura de tutun, de unde se auzeau mașinile duduind pe înfundate.

Pe strada Köztelek nu se vedeau decît doi băieți. Stăteau în mijlocul drumului și așteptau. Unul era Csónakos cel puternic, iar celălalt Nemecsek, cel mic și blond.

Cînd Csónakos îi zări pe cei trei flăcăi care mergeau la braț, de bucurie își vîrî două degete în gură și îi trase un fluierat ca de locomotivă. De altfel, aceasta era „specialitatea" lui. Niciunul dintr-a patra nu putea să-l imite. Ba, mai mult, în tot gimnaziul nu se mai aflau decît vreo doi băieți care știau să fluiere așa, ca surugiii. Se spunea și despre Csinder, președintele cercului literar, că ar ști să fluiere la fel de bine. Dar de cînd ajunsese președinte, Csinder nu mai fluiera. Nu-și mai vîra degetele în gură. Nici nu s-ar fi cuvenit ca președintele cercului literar să facă asta. El, care în fiecare miercuri după-amiază stă la catedră alături de profesorul de limba maghiară!

După cum am spus, Csónakos scoase un fluierat. Băieții se adunară în mijlocul străzii. Csónakos se întoarse spre Nemecsek cel blond și mic, întrebîndu-l:

— Lor încă nu le-ai spus?

— Nu, zise Nemecsek.

Toți săriră deodată:

— Ce?

In locul lui Nemecsek, răspunse Csónakos:

— Ieri, la muzeu, iar ne-au făcut einstand!

— Cine?

— Păi Pásztorii. Cei doi Pásztori.

Se făcu o linişte adîncă.

Aici e locul să aflaţi ce înseamnă einstand. Acesta este un cuvînt special, întrebuinţat de copiii din Pesta. Cînd vreunul dintre băieţii mai voinici găseşte pe alţii mai slabi decît el jucîndu-se cu mingea, cu bile, cu peniţe sau cu sîmburi de roşcove, şi are poftă să pună mîna pe ele, n-are decît să strige: *einstand!* Acest cuvînt nesuferit, de origină germană, înseamnă că băiatul cel tare declară bilele sau celelalte obiecte de joacă drept pradă de război, şi că, dacă cineva s-ar împotrivi, va avea de-a face cu el. „Einstand" este un fel de declaraţie de război. Cu alte cuvinte, expresia aceasta scurtă şi cuprinzătoare înseamnă stare de asediu, violenţă, dreptul pumnului şi al pirateriei.

Primul care deschise gura fu delicatul Csele. El întrebă îngrozit:

— V-au făcut einstand?

— Da, răspunse Nemecsek, încîntat că spusele lui au produs atîta impresie.

Acum izbucni Geréb:

— Nu mai e de trăit cu ăştia! Eu de mult vă tot spun că trebuie să facem ceva, dar Boka se mulţumeşte să strîmbe din nas. Dacă stăm aşa, într-o bună zi or să ne şi bată.

Csónakos îşi vîrî cele două degete în gură, ca să fluiere de bucurie. El era întotdeauna gata să se alăture oricărei răzmeriţe. Boka îl apucă însă de mînă.

— Ia nu ne mai asurzi, se încruntă el. Apoi, întorcîndu-se spre Nemecsek, se interesă cu seriozitate: Cum s-a petrecut?

— Einstandul?

— Da. Cînd a fost?

— Ieri după masă.

— Unde?

— La *muziu*.

Așa-i ziceau ei grădinii muzeului.

— Hai, povestește-ne cum s-a întîmplat. Dar exact, căci trebuie să cunoaștem adevărul, dacă vrem să luăm niscaiva măsuri împotriva lor...

Nemecsek cel mititel se emoționă cînd simți că se află în centrul unei chestiuni importante. Aceasta i se întîmpla rar. De obicei, nimeni nu-l lua în seamă. Era ca cifra unu în matematică: nici nu înmulțește, nici nu împărțește. Nimănui nu-i păsa de el. Era un băiat slăbuț și fără însemnătate, un copil plăpînd. Și poate tocmai asta îl făcea să fie mereu sacrificat. Începu să vorbească și băieții se strînseră grămadă în jurul său.

— Uite cum a fost, — începu el, — după masă, Weisz cu mine și Richter, și Kolnay, și Barabás ne-am dus la *muziu*. La început, am vrut să jucăm oină în strada Eszterházy; dar mingea era a realiștilor și n-au vrut să ne-o dea. Atunci Barabás zice: „Să mergem la *muziu* și să jucăm bile la perete". Am intrat la *muziu* cu toții și am început să jucăm bile. Și ne-am jucat mult așa; fiecare arunca o bilă, și cine nimerea una dintre ele le lua pe toate. Și am tot aruncat la bile, să fi fost vreo cincisprezece la perete, printre care două de sticlă. Deodată Richter strigă: „S-a zis, vin frații Pásztor!" Intr-adevăr, Pásztorii apăruseră de după colț, cu mîinile în buzunare, și înaintau spre noi, privindu-ne pe sub sprîncene. Nu vă mai spun ce frică ne-a fost! Ce folos că eram noi cinci, cînd se știe că ei bat zece ca noi. Și-apoi, nici nu te puteai bizui pe toți cinci. Kolnay, cînd e la strîmtoare, dă bir cu fugiții. Și Barabás la fel. Așa că, la drept vorbind, nu te puteai bizui decît pe trei. Poate fugeam și eu și rămîneau numai doi. Și chiar dacă, să spunem, am fi fugit toți cinci, nici așa n-am fi scăpat, căci alergători atît de buni ca frații Pásztor nu găsești în tot *muziul*. Pásztorii se apropiau din ce în ce mai mult și nu-și luau ochii de la bile. Eu îi spun lui Kolnay: „Mă, să știi că ăștia au pus gînd rău bilelor noas-

tre!" Weisz a fost cel mai deştept dintre noi; imediat ne-a spus: „Să ştiţi că din asta iese un einstand grozav!" Dar eu credeam că n-o să se atingă de noi, că doar nu le-am făcut niciodată nimic. Şi, e drept, la început ne-au lăsat în pace. S-au oprit lîngă noi şi priveau jocul. Kolnay îmi şopti la ureche: „Mă, Nemecsek, s-o lăsăm baltă!" Dar eu de colo: „Păi sigur, ţie îţi convine, că n-ai nimerit bila. Acum vine rîndul meu şi dacă cîştig, atunci putem opri jocul". Între timp, aruncă Richter o bilă. Dar fiindcă îi tremurau mîinile de spaimă şi era cu ochii mai mult la cei doi decît la joc, nici vorbă să nimerească. Iar Pásztorii stăteau nemişcaţi, cu mîinile în buzunare. Apoi mi-a venit mie rîndul şi am nimerit în plin. Am cîştigat toate bilele. Dar cînd să le iau — erau vreo treizeci — unul din

Pásztori, cel mai mic, îmi aţine calea şi ţipă: „Einstand!" Mă uit eu în jur — Kolnay şi Barabás o luaseră la sănătoasa. Weisz, alb ca varul, se rezemase de perete. Richter era gata să fugă. Am încercat întîi cu vorbă bună. Le-am spus: „Păi n-aveţi nici un drept!". Dar Pásztor cel mare se şi apucase să adune bilele şi să le vîre în buzunar, iar cel mic, luîndu-mă de piept, răcni la mine: „N-ai auzit că-i einstand?" Eu ce era să fac? Am tăcut chitic. Weisz începu să scîncească, la perete, iar Kolnay şi Kende pîndeau de după colţul *muzicului* să vadă

ce se mai întîmplă. Pásztorii au strîns toate bilele şi şi-au văzut de drum, fără să mai scoată o vorbă. Asta a fost totul.

— Nemaipomenit, — izbucni Geréb indignat.

— Curată hoţie! adăugă Csele.

Csónakos scoase un fluierat, de parcă ar fi vrut să spună că-i miroase a praf de puşcă. Boka însă rămăsese pe gînduri. Toate privirile erau aţintite spre el. Toţi ar fi vrut să ştie ce va spune Boka despre toată povestea asta, care de luni de zile se repeta şi pe care el n-o luase pînă acum în serios. Însă întîmplarea aceasta, atît de revoltătoare, puse capăt nepăsării lui Boka. El rosti cu vocea scăzută:

— Acum să mergem la masă. Ne întîlnim după-amiază pe maidan şi vedem noi ce-avem de făcut. E adevărat că asta-i o ticăloşie nemaipomenită!

Această declaraţie fu pe placul tuturor. In clipa aceea, Boka le deveni şi mai simpatic. Băieţii îl priveau cu dragoste. Se uitau zîmbind la chipul lui inteligent, la ochii lui negri, scînteietori, în care acum lucea o flacără războinică. Ar fi vrut să-l sărute pentru îndîrjirea lui.

Porniră cu toţii acasă. Dinspre Józsefváros[1] se auzea un sunet voios de clopot. Soarele strălucea... În jur, totul era frumos şi vesel. Băieţii se aflau în faţa unor fapte mărețe. Pe toţi îi cuprinsese însufleţirea. Toţi ardeau de nerăbdare să vadă cum se vor desfăşura lucrurile. Căci, dacă Boka spune un lucru, apoi e bun spus.

Se îndreptară spre Calea Üllői. Numai Csónakos rămase în urmă cu Nemecsek. Cînd Boka se întoarse spre ei, îi văzu pe amîndoi opriţi în faţa unei ferestre de la subsolul manufacturii de tutun, pe prichiciul căreia se aşezase un strat gros, gălbui, de praf de tutun.

1 Józsefváros — cartier în Budapesta. (n. r.)

— Tabac! strigă Csónakos încîntat. Și după ce scoase un fluierat în lege, începu să-și înfunde nările cu praful acela gălbui.

Nemecsek rîse din toată inima. Luă și el pe vîrful degetelor puțin tutun și-l trase pe nas. Apoi amîndoi trecură strănutînd de-a lungul străzii Köztelek, simțindu-se foarte fericiți că au făcut această descoperire. Csónakos strănuta de parcă ar fi bubuit un tun, pe cînd Nemecsek, cel mic și blond, țîfnea ca un iepuraș de casă cînd e zădărît.

Strănutau, rîdeau, și se zbenguiau, și erau atît de fericiți în clipa aceea, încît uitară chiar și de fapta grozavă despre care Boka, chiar Boka, liniștitul și seriosul Boka, spusese că era o ticăloșie nemaipomenită.

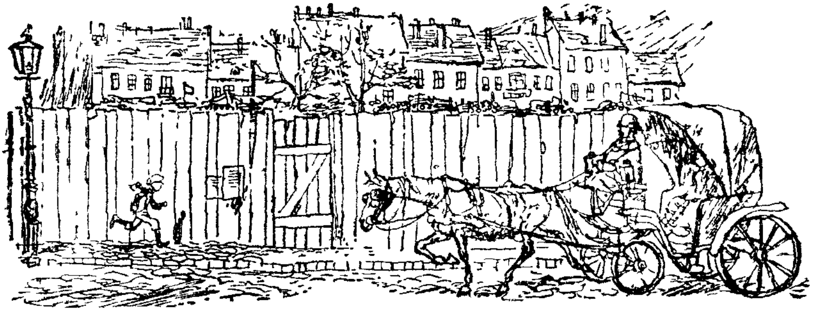

II

Maidanul... Voi, băieţii de la cîmp, sănătoşi şi chipeşi, n-aveţi de făcut decît cîţiva paşi ca să vă aflaţi în şesuri întinse, sub minunata boltă albastră ce se cheamă cer. Voi, care sînteţi deprinşi să ajungeţi cu privirea pînă hăt departe în zări, neîngrădiţi de clădiri înalte, nu puteţi şti ce înseamnă un maidan pentru băieţii din capitală. Pentru ei un maidan e natura întreagă, cu dealuri şi cîmpii, e întinderea fără sfîrşit şi libertatea. Iată un petic de pămînt, mărginit într-o parte de un gard dărăpănat şi în celelalte de ziduri care se ridică împietrite pînă la cer. Astăzi, pe locul unde a fost maidanul din strada Pál, se află o casă mare, cu patru etaje, plină de locatari, dintre care cred că niciunul nu ştie că terenul pe care e zidită casa întruchipase pentru cîţiva şcolari săraci din Pesta toată copilăria lor.

Maidanul propriu-zis, aşa cum se cuvine unui maidan, era gol. Gardul dădea în strada Pál. La dreapta şi la stînga erau două imobile mari, iar în fund... ei! în fund se afla ceea ce făcea din maidan un lucru straşnic şi ispititor. Acolo se găsea un alt teren, mai mare decît primul şi care era folosit pentru depozitarea lemnelor de foc de un negustor. Aşa că pe el se îngrămădeau pretutindeni stive cubice de trunchiuri, clădite simetric. Intre aceste cuburi enorme erau lăsate trecători, care formau un

adevărat labirint. Vreo cincizeci, şaizeci de asemenea ulicioare se încrucişau printre mormanele tăcute şi mohorîte. Şi nu era uşor să nimereşti drumul prin asemenea coridoare. Cel care rèuşea să răzbată ajungea într-un loc gol, unde se afla o căsută ciudată, tainică şi înfricoşătoare, în care nu se găsea altceva decît ferăstrăul cu aburi. In timpul verii, căsuţa era năpădită de viţă de vie sălbatică şi din frunzişul ei se înălţa un coş subţirel, care pufăia pe gura-i înnegrită, bufnind regulat, ca un ceasornic, rotogoale albe de aburi. Un trecător, care n-ar fi ştiut ce se află acolo, ar fi putut jura că o locomotivă se tot căzneşte zadarnic să iasă dintre lemne.

In jurul căsuţei staţionau totdeauna cîteva căruţe mari şi greoaie. Din cînd în cînd, una dintre ele era trasă sub streaşina casei. Şi atunci, să fi auzit ce larmă se pornea. Căci sub streaşină se deschidea o ferestruică, prin care ieşea un scoc făcut din scînduri. Cînd căruţa ajungea în dreptul ferestruicii, deodată năvălea pe scoc un şuvoi de lemne despicate, de ai fi zis că-i potop, nu alta. Apoi, cînd căruţa era plină, căruţaşul răcnea să oprească. Coşul înceta deodată să mai pufăie, şi liniştea se aşeza peste împrejurimi, în timp ce căruţaşul îşi îndemna caii să pornească la drum cu povara. Şi altă căruţă trecea la rînd sub streaşină, goală şi flămîndă. Nouraşii albi începeau iar să bufnească pe gura neagră a coşului şi din nou se rostogolea şuvoiul de lemne tăiate. Aceasta se repeta mereu, de ani de zile. Dar pe măsură ce ferăstrăul înghiţea movilele mari de lemne, altele noi erau aduse în depozit. Aşa că grămezile din curte nu se terminau niciodată şi hîrşîitul ferăstrăului se auzea necontenit. In faţa căsuţei crescuseră cîţiva duzi piperniciţi. La umbra unuia din ei fusese înjghebată o colibă de scînduri în care locuia paznicul ce păzea depozitul de hoţi şi de foc.

Cine şi-ar fi putut închipui un loc de joacă mai nimerit? Noi, băieţii de la oraş, nici n-am fi putut visa ceva mai grozav, ceva mai „indian“ decît locul acesta. Terenul din strada Pál era

un șes minunat: atît de neted, încît bătea pînă și preriile americane. Partea din fund, depozitul, era și mai și. Pentru noi era cînd oraș, cînd pădure, cînd regiune de munți stîncoși, după cum ne cerea jocul ales în momentul acela. Și să nu vă închipuiți cumva că locurile acestea nu aveau nici o apărare. Pe unele stive mai înalte erau construite forturi, cetățui. Punctele strategice, care urmau să fie întărite, au fost alese de Boka; iar Csónakos și Nemecsek le-au înfăptuit. Așa că se aflau acolo patru-cinci fortificații și fiecare dintre ele era comandată de un căpitan. De altfel, toată oștirea se compunea numai din căpitani, locotenenți și sublocotenenți. Nu era decît un singur sol-

dat. Toată asociaţia maidanului, toţi căpitanii şi locotenenţii porunceau unui singur ostaş. El singur era scos la instrucţie, el singur era încarcerat pentru tot soiul de abateri.

Cred că aţi ghicit cu toţii că acest ostaş unic era Nemecsek cel blond şi mititel. Căpitanii, locotenenţii şi sublocotenenţii, *chiar dacă se întîlneau de o sută de ori în aceeaşi zi, se salutau* ceremonios, repezindu-şi mîna la chipiu şi spunînd scurt: „Salutare!"

Numai bietul Nemecsek era obligat să ia întotdeauna poziţia de drepţi şi să salute mut şi încremenit. Toţi ceilalţi, de cîte ori dădeau cu ochii de el, aveau grijă să-i facă observaţie:

— Aşa se stă?

— Lipeşte-ţi călcîiele!

— Umflă-ţi pieptul, suge burta!

— Drepţi!

În general, băieţilor le place să comande. Sînt însă şi unii cărora le place să asculte de alţii. Nemecsek era dintre aceştia. Se simţea fericit să se supună tuturor Aşa se explică de ce pe „maidan" toţi erau ofiţeri, în afară de el, care se mulţumea să rămînă simplu soldat.

La două şi jumătate după-amiază încă nu era nimeni pe maidan. În faţa colibei, paznicul dormea liniştit, întins pe o pătură de cai. El dormea întotdeauna ziua, căci noaptea supraveghea depozitul; de cele mai multe ori se suia într-una din cetăţuile construite de băieţi şi se uita dus la lună.

Ferăstrăul ţiuia, coşul mic şi negru scotea rotogoale de aburi albi ca zăpada, iar lemnele despicate cădeau cu zgomot într-o căruţă mare.

La cîteva minute după două şi jumătate, portiţa dinspre strada Pál scîrţîi prelung şi Nemecsek intră în curte. Scoase din buzunar o bucată mare de pîine şi, văzînd că niciunul din băieţi nu venise, începu să rupă din coajă şi să mănînce. Dar înainte de toate, puse cu grijă zăvorul la poartă; printre legile

maidanului, aceasta era una dintre cele mai însemnate: cine intra avea datoria să închidă poarta după el. Orice neglijenţă se pedepsea cu carceră. Domnea acolo o disciplină militară foarte strictă.

Nemecsek se aşeză pe o piatră şi, în aşteptarea celorlalţi, ronţăia coaja de pîine. Ziua aceea pe maidan se anunţa foarte interesantă. Toate cele din jur parcă prevesteau că se vor petrece lucruri mari. Şi Nemecsek, de ce să n-o spunem, se simţea în clipele acelea foarte mîndru că face parte din vestita asociaţie a băieţilor din strada Pál — „Maidanul". Mai mestecă el ce mestecă coaja de pîine, apoi, neavînd ce face, o luă spre grămezile de lemne. Tocmai intrase pe una din ulicioarele dintre ele, cînd îi ieşi în cale cîinele cel mare şi negru al paznicului.

— Hector! îl strigă el prietenos. Dar Hector n-avea chef să stea de vorbă. Nu dădu decît o dată din coadă — ceea ce la cîini face cît un salut grăbit de-al nostru — şi o zbughi printre stive, lătrînd furios. Nemecsek se luă după el. Hector se opri în dreptul unei stive de lemne, lătrînd la ea cu înverşunare. Era una dintre acele stive pe care băieţii îşi construiseră fortificaţii. Sus erau făcute metereze din grinzi cioplite mai drept; iar pe o

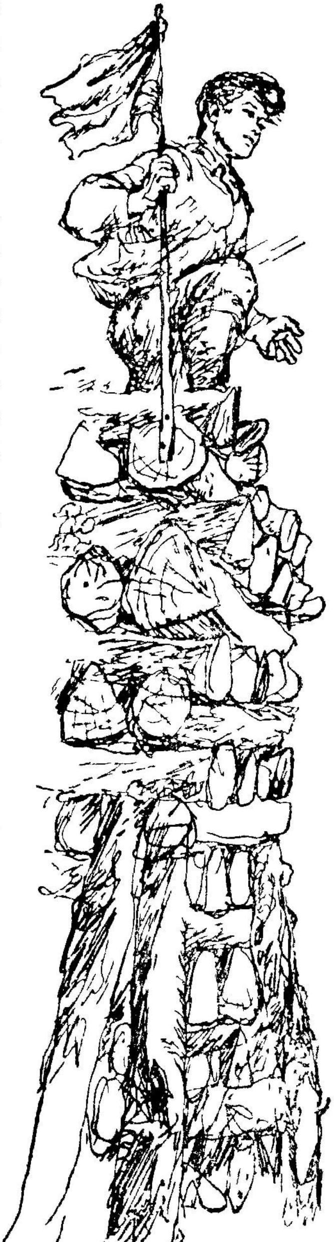

prăjină subţire fîlfîia un stegulet roşu-verde. Cîinele se tot învîrtea în jurul fortificaţiei, lătrînd fără încetare.

— Ce-i asta ? îl întrebă băieţaşul cel blond. Erau prieteni buni, poate şi din pricină că în afară de Nemecsek numai Hector mai era simplu soldat în armata lor.

Puştiul se uită în sus spre metereze, dar nu văzu pe nimeni. I se păru totuşi că cineva umblă printre lemne. Atunci o porni în sus, căţărîndu-se pe capetele grinzilor ieşite mai în afară. Pe la mijlocul drumului însă, auzi limpede cum cineva răscoleşte bucăţile de lemne. Inima începu să-i bată puternic şi grozav ar mai fi vrut să facă cale-ntoarsă. Dar cînd privi în jos, îl văzu pe Hector şi mai prinse puţin curaj.

„Nu te teme, Nemecsek", îşi spuse el şi continuă să se caţăre prudent. La fiecare salt, se îmbărbăta din nou, zicîndu-şi : „Nu te teme, Nemecsek. Nu te teme".

Şi aşa ajunse pe stivă. Acolo mai spuse o dată : „Nu te teme, Nemecsek", şi voi să încalece peretele scund al meterezei. Însă deodată se opri şi rămase împietrit, cu piciorul ridicat.

Nu apucă decît să strige : „Vai !" şi coborî în fugă, gata să-şi frîngă gîtul. Cînd ajunse la pămînt, inima îi bătea şi mai tare. Privi în sus. Lîngă steag, cu piciorul stîng ridicat pe meterez, stătea Áts Feri, Áts Feri cel grozav, duşmanul lor, comandantul celor din grădina botanică. Purta o cămaşă roşie şi largă, pe care i-o flutura vîntul, şi zîmbea batjocoritor. Se aplecase spre băiatul cel mititel şi-i spusese încet :

— Nu te teme, Nemecsek !

Dar Nemecsek îngheţase de frică. O luă la sănătoasa. Cîinele cel negru după el ! Amîndoi dispărură printre mormanele de lemne în direcţia mai-

danului. Vîntul îi aduse din urmă strigătul batjocoritor al lui Áts Feri:

„Nu te teme, Nemecsek!"

Ajuns pe maidan, se uită înapoi; dar nu mai zări cămaşa roşie a lui Áts Feri, şi nici steagul de pe fortificaţie, steagul acela roşu-verde, cusut de sora mai mare a lui Csele. Ást Feri îl luase şi se făcuse nevăzut printre stivele de lemne. Poate că a ieşit în strada Maria, trecînd pe la ferăstrau, sau poate că s-a pitit pe undeva cu prietenii lui, te pomeneşti chiar cu fraţii Pásztor.

Şi, la gîndul că s-ar putea să fie şi Pásztorii acolo, lui Nemecsek îi trecu un fior rece prin şira spinării. Ştia el ce-nseamnă să te întîlneşti cu Pásztorii. Pe Áts Feri acum îl văzuse pentru prima dată de aproape. E adevărat că s-a speriat tare de el, dar, la drept vorbind, i-a plăcut băiatul: era chipeş, cu umerii laţi, brunet... Şi-i venea minunat cămaşa aceea roşie şi largă, care-i dădea o înfăţişare războinică. Parcă ar fi fost un adevărat garibaldian. De altfel toţi cei din grădina botanică purtau cămăşi roşii, căci se luau după Áts Feri.

Deodată se auziră cele patru bătăi reglementare în poarta maidanului. Nemecsek răsuflă uşurat. Era semnalul băieţilor din strada Pál. Se repezi la poarta zăvorîtă şi o deschise. Venise Boka cu Csele şi Geréb. Nemecsek ardea de nerăbdare să le povestească noutatea aceea înspăimîntătoare, dar, cu toate acestea, el nu uită că e simplu soldat şi că are anumite obligaţii faţă de locotenenţii şi căpitanii săi. De aceea, mai întîi luă poziţia de drepţi şi-i salută reglementar.

— Salut, îi răspunseră ei. Ce mai nou?

Nemecsek începu să facă semne dezordonate cu mîinile. Ar fi vrut să spună totul dintr-o răsuflare.

— Îngrozitor! izbucni el.

— Ce?

— Teribil! N-o să mă credeţi!...

— Dar ce să nu te credem ?

— Áts Feri a fost aici !

Acum veni rîndul celorlalţi trei să se neliniştească. Deveniră deodată serioşi.

— Nu-i adevărat, spuse Geréb.

Nemecsek îşi duse o mînă la piept :

— Jur !

— Nu jura, îl opri Boka. Şi ca să dea mai multă greutate vorbelor sale, ordonă : Drepţi !

Nemecsek bătu călcîiele. Boka făcu un pas spre el :

— Spune-mi amănunţit ce-ai văzut.

— Cînd am intrat printre stive, cîinele lătra. M-am luat după el. Dinspre citadela de la mijloc se auzea ceva trosnind. M-am urcat pe lemne şi l-am văzut pe Áts Feri stînd acolo, cu cămaşa lui cea roşie.

— Era sus ? Pe citadelă ?

— Da ! răspunse Nemecsek, care era gata să se jure iarăşi. Apucase chiar să-şi ducă mîna la inimă, dar, văzînd străfulgerarea din privirea lui Boka, se opri. Apoi adăugă : Şi a luat şi steagul !

Csele îi trase un şuierat a pagubă :

— Cum, steagul ?

— Da !

Cei patru o luară la goană într-acolo. Dar Nemecsek, modest, rămase mai la urmă ; pe de o parte pentru că el era simplu soldat, pe de alta fiindcă nu ştia dacă Áts Feri nu se mai afla cumva ascuns printre lemne. În faţa fortificaţiei s-au oprit. Într-adevăr, steagul lipsea. Nici prăjina nu mai era acolo. Înmărmuriră cu toţii. Numai Boka îşi păstră sîngele rece. El îi spuse lui Csele :

— Roag-o pe sora ta să facă pînă mîine un alt steag.

— Da, dar vezi, — răspunse Csele, — că nu mai are pînză verde Roşie a mai ramas, dar verde nu.

Boka nu renunţă:

— Albă are?

— Are!

— Atunci, să facă un steag roşu-alb. De azi înainte, culorile noastre vor fi roşu-alb.

Nu se împotrivi nimeni. Geréb strigă la Nemecsek:

— Soldat!

— Ordonați!

— Pînă mîine, legile noastre să fie modificate. Să scrii că de acum încolo culorile noastre nu mai sînt roșu-verde, ci roșu-alb.

— Am înțeles, domnule locotenent!

Geréb se adresă apoi îngăduitor micului soldat, ce stătea încremenit în poziția de drepți:

— Pe loc repaus!

Blondul cel mititel se conformă. Apoi băieții se urcară pe „cetățuie", ca să constate cum a smuls steagul Áts Feri. Din prăjină nu mai rămăsese decît partea de jos, prinsă în cuie.

Dinspre maidan se auziră strigăte:

— Haho-hoo! Haho-hoo!

Era semnalul lor cunoscut; se vede că sosiseră și ceilalți și acum îi căutau. Vocile pătrunzătoare ale cetei de copii repetau mereu:

— Haho-hoo!

Csele îi făcu semn lui Nemecsek să vină la el:

— Soldat!

— Ordonați!

— Răspunde-le!

— Am înțeles, domnule sublocotenent. Și făcîndu-și mîna pîlnie, strigă cu vocea lui ascuțită, de copil: Haho-hoo!

Coborîră din „citadelă" și porniră spre maidan, unde se strînseseră în grup ceilalți: Csónakos, Weisz, Kende, Kolnay și alți cîțiva. Cînd apăru Boka, toți luară poziția de drepți — era doar comandantul lor.

— Salut! li se adresă Boka.

Kolnay înaintă cîțiva pași:

— Am onoarea să vă raportez, — spuse el, — că am găsit

portița deschisă. Și, după regulament, ea trebuie să fie zăvorîtă pe dinăuntru.

Boka aruncă o privire cercetătoare lui Nemecsek, care-l însoțea. Toți ceilalți făcură la fel. Nemecsek era iar gata să-și ducă mîna la piept, în semn că n-a uitat el poarta deschisă, cînd comandantul întrebă :

— Cine a intrat ultimul ?

Se lăsă o tăcere apăsătoare. Nimeni nu venise ultimul. O clipă tăcură toți. Deodată, Nemecsek, luminat la față, strigă :

— Domnul comandant a intrat ultimul.

— Eu ?

— Da.

Comandantul chibzui puțin, apoi spuse cu seriozitate:

— Ai dreptate. Am uitat să pun zăvorul. Locotenentul Geréb să-mi treacă numele în „cartea neagră".

Geréb scoase din buzunar un carnețel cu scoarțe negre, în care scrise cu litere mari : „Boka János". Apoi, ca să se știe despre ce este vorba, adăugă : „poarta".

Asta le-a plăcut mult băieților. Boka era drept. Faptul că s-a pedepsit singur era un exemplu de bărbăție atît de minunat, cum nu se pomenise nici la ora de latină, unde se vorbea mereu despre caracterele romane. Dar și Boka era om, și ca atare era supus greșelii. El se întoarse spre Kolnay, cel care găsise poarta deschisă, și-i spuse :

— Iar tu să nu mai trăncănești atîta... Domnule locotenent, notează-l pe Kolnay că pîrăște.

Domnul locotenent scoase din nou la iveală carnetul cel înfricoșător și-l trecu în el și pe Kolnay. În timpul ăsta, lui Nemecsek, care stătea la spatele tuturor, îi venea să joace de bucurie că de data asta nu-i el cel trecut în cartea neagră. Trebuie să știți că tot carnetul era plin numai cu numele lui Nemecsek; toți, întotdeauna și pentru toate abaterile, îl treceau acolo numai pe el. Chiar și tribunalul, care se întrunea în fiecare sîm-

bătă, îl condamna numai pe Nemecsek. Nici nu se putea altfel, căci era singurul soldat.

După asta, începură discuţii aprinse. În cîteva clipe, toată lumea aflase noutatea că Áts Feri, căpitanul „cămăşilor roşii", s-a furişat în inima maidanului, s-a urcat pe citadela din mijloc şi a luat steagul. Indignarea era generală. Toată lumea se strînse în jurul lui Nemecsek, care dădea noi şi noi amănunte în legătură cu vestea nemaipomenită.

— Şi nu ţi-a spus nimic?

— Ba da! răspunse Nemecsek cu importanţă.

— Ce?

— Mi-a strigat...

— Ce ţi-a strigat?

— Mi-a strigat: „Nu ţi-e teamă, Nemecsek?" Aici, puştiul cel blond se cam fîstîci: nu prea spusese adevărul, ci din contră. Din vorbele lui, se înţelegea că ar fi dat dovadă de atîta curaj, încît pînă şi Áts Feri s-a mirat şi l-a întrebat: „Nu ţi-e teamă, Nemecsek?"

— Şi ţie nu ţi-a fost teamă?

— Mie? De loc! M-am oprit sub parapet, iar el a coborît pe partea cealaltă şi s-a făcut nevăzut. Fugise.

Geréb interveni:

— Asta nu-i adevărat! Áts Feri n-a fugit niciodată din faţa cuiva!

Boka se-ntoarse spre Geréb:

— Cum? Ţii cu el?

— Am spus numai aşa, — îngăimă Geréb, — fiindcă nu-mi vine să cred că Áts Feri s-a speriat de Nemecsek.

Toţi au izbucnit în rîs. Într-adevăr, asta nu era cu putinţă. Nemecsek rămase încurcat şi dădu din umeri. Apoi vorbi Boka:

— Trebuie să facem ceva, băieţi. Azi tot o să ţinem alegeri. Să alegem un preşedinte cu puteri depline; poruncile lui să fie executate orbeşte. S-ar putea ca în urma celor întîmplate să

avem război. In cazul ăsta, ne trebuie un om care să facă toate pregătirile, ca la un război adevărat... Soldat, atenție la mine! Drepți! Să tai atîtea bucățele de hîrtie cîți sîntem aci de față Şi fiecare dintre noi o să scriem pe bilet numele celui propus. Apoi adunăm toate bilețelele într-o pălărie și cel care va avea mai multe voturi, să fie președinte.

— Ura! strigară băieții în cor, iar Csónakos își vîrî două degete în gură și fluieră ca o mașină de treierat.

Indată s-au rupt cîteva file de prin carnețele și Weisz a dibuit un creion. Mai la o parte, doi băieți se certau: fiecare voia ca pălăria lui să aibă cinstea de a servi ca urnă. Erau Kolnay și Barabás, totdeauna gata de harță. De data aceasta erau cît p-aci să se ia la trîntă. Kolnay susținea că pălăria lui Barabás nu e bună, fiindcă e soioasă. Kende, la rîndul său, zicea că a lui Kolnay e și mai soioasă. Așa că făcură pe loc proba corpilor grași. Fiecare dintre ei a ras cu un briceag cureluşa de piele dinăuntrul pălăriei celuilalt. Dar se obosiră degeaba, căci Csele a pus la dispoziția tuturor pălăriuța lui, cea neagră și frumușică. Şi nu era nimic de făcut, căci pe Csele nu-l întrecea nimeni cînd era vorba de pălărie.

In timpul acesta, Nemecsek, spre mirarea tuturor, în loc să împartă bilețelele, profită de faptul că pentru un moment toți se uitau la el și, ținînd strîns în mînuța-i nu prea curată bucățele de hîrtie, făcu un pas înainte, luă poziția de drepți și spuse cu vocea tremurîndă:

— Vă rog, domnule comandant, asta nu se mai poate. Aici numai eu sînt soldat... De cînd s-a înființat asociația noastră, toți au ajuns ofițeri, numai eu am rămas tot soldat. Şi toți îmi poruncesc numai mie... și numai eu trebuie să le fac pe toate... și... și...

Aici, băiețașul cel blond se pierdu cu totul și pe fața-i slăbuță începură să se rostogolească boabe mari de lacrimi.

Csele spuse cu dispreț:

— Trebuie exclus. Plînge.

Un glas din spate adăugă :

— Miorlăie !

Rîdeau cu toții. Nemecsek se întristă de tot. Sărăcuțul de el, tare mai era amărît. Acum începu să plîngă din tot sufletul și, printre hohote, spuse :

— Uitați-vă... și în... cartea neagră... eu... eu sînt scris întotdeauna... eu... eu... ca un cîine...

Boka vorbi liniștit :

— Dacă nu isprăvești imediat cu miorlăitul, să știi că nu te mai luăm cu noi. Cu mucoși nu ne jucăm.

Cuvîntul „mucoși" și-a făcut pe loc efectul. Nemecsek, micul și sărmanul Nemecsek, se sperie rău de tot și încet, încet se potoli. Comandantul îi puse mîna pe umăr :

— Dacă te porți bine și te distingi, pînă în mai poți deveni ofițer. Acum, deocamdată, rămîi soldat.

Ceilalți fură și ei de acord. Căci dacă și Nemecsek ar fi fost făcut în ziua aceea ofițer, apoi asociația lor n-ar mai fi avut nici un haz ; cui aveau să mai poruncească ei. Îndată se și auzi vocea tăioasă a lui Geréb :

— Soldat, ascute creionul ăsta !

Și i-au pus în mînă creionul lui Weisz, căruia i se rupsese vîrful în buzunar, printre bile. Supus, soldatul luă creionul. Apoi cu ochii înlăcrimați, cu fața plînsă, stînd mereu în poziția de drepți, începu să ascută încetișor creionul, mai suspinînd, mai smiorcăind, ca după un plîns strașnic. Și toată supărarea, toată amărăciunea inimioarei sale se ducea încet, cu fiecare așchie a creionului acela Hardtmuth nr. 2.

— L-am as... ascuțit, domnule locotenent.

Dădu creionul și oftă adînc. Și, o dată cu oftatul, renunță pentru cîtva timp la avansare.

Apoi biletelele au fost împărțite. Băieții se împrăștiară, izolîndu-se unul de altul ; aveau de îndeplinit o treabă foarte im-

portantă. Pe urmă soldatul adună bilețelele și le puse pe toate în pălăria lui Csele. Cînd ajunse cu ea în dreptul lui Barabás, acesta, făcîndu-i cu cotul lui Kolnay, îi șopti :

— Și asta-i soioasă.

Kolnay se uită la pălărie. Acum se convinseră amîndoi că n-aveau de ce să se rușineze; dacă pînă și pălăria lui Csele e soioasă, atunci hotărît lucru că se apropie sfîrșitul lumii !

Bilețelele strînse fură citite de Boka și verificate de Geréb, care stătea lîngă el. In total erau paisprezece buletine de vot. Pe ele se putea citi la rînd: Boka János, Boka János, Boka János. Apoi, deodată apăru numele lui Geréb Dezső. Băieții se uitară unii la alții. Pricepeau că bilețelul acesta fusese scris de Boka, care vota pentru Geréb din politețe. Urmă din nou, în cîteva rînduri, Boka János și apoi din nou un Geréb Dezső. La sfîrșit de tot se ivi iarăși un Geréb Dezső. Cu alte cuvinte Boka avea unsprezece voturi, iar Geréb trei. Geréb zîmbea încurcat. Pentru prima dată apărea deschis ca rival al lui Boka, și îi părea bine de cele trei voturi. In schimb, două dintre acestea îl nemulțumeau pe Boka. O clipă se întrebă care sînt cei doi cărora nu le era pe plac ; dar îndată se liniști și zise :

— Așadar m-ați ales președinte pe mine !

Din nou răsunară urale, iar Csónakos mai fluieră o dată. Nemecsek, deși mai avea încă ochii umezi, strigă și el cu însuflețire, căci ținea tare mult la Boka.

Președintele ceru să se facă liniște, ca să vorbească.

— Vă mulțumesc, băieți, — le spuse el, — și acum să ne apucăm îndată de lucru. Cred că v-ați dat cu toții seama că cei cu cămășile roșii vor să ne ia maidanul și stivele de lemne. Ieri, Pásztorii au șterpelit bilele băieților, iar astăzi Áts Feri s-a strecurat aici și ne-a furat steagul. Mai curînd sau mai tîrziu, or să vină cu toții aici să ne izgonească. Însă noi o să apărăm locul acesta vitejește.

Csónakos strigă cît putu mai tare :

— Trăiască maidanul!

Toţi îşi aruncară pălăriile în aer şi strigară din suflet cît îi ţinea gura:

— Trăiască maidanul!

Apoi cuprinseră cu privirea întregul maidan şi stivele de lemne luminate de soarele blajin din după-amiaza aceea de primăvară. Se vedea bine în ochii lor cît le era de dragă această fîşie de pămînt şi că vor şti să lupte pentru ea, dacă va fi nevoie. Ceea ce simţeau ei se asemăna foarte mult cu dragostea de patrie. Şi cu atîta însufleţire strigau „Trăiască maidanul", încît ţi se părea că strigă „Trăiască patria". Şi ochii le erau plini de strălucire şi inimile pline de mîndrie.

Boka continuă:

— Să n-aşteptăm să vină ei peste noi, ci să ne ducem noi la ei, în grădina botanică!

Poate că altădată, băieţii s-ar fi dat înapoi în faţa unui plan atît de îndrăzneţ, dar la ora aceasta însufleţirea era atît de mare, încît strigară cu toţii într-un glas:

— Să mergem!

Şi fiindcă toţi strigară că vor merge, Nemecsek şi el strigă un „să mergem". El, sărmanul, ştia că va umbla în urma tuturor, purtînd efectele ofiţerilor. Şi ce să vezi? dinspre depozitul de lemne, se auzi o voce groasă, de beţiv, care repeta şi ea: „să mergem, să mergem!" Era paznicul. Stătea liniştit cu luleaua-n gură şi zîmbea şiret. Iar lîngă el, Hector. Băieţii începură să rîdă. Paznicul, imitîndu-i, îşi azvîrlea pălăria în aer strigînd:

— Să mergem!

Cu asta, chestiunile oficiale se terminară. Trebuia să urmeze oina. Cineva porunci cu ifos:

— Soldat! Du-te în magazie şi adu bîta şi mingea.

Nemecsek se repezi spre magazia care nu era de fapt decît o stivă de lemne. Băiatul se chirci lîngă stivă şi scoase dintre

trunchiurile de jos mingea şi bîta. In apropiere se afla paznicul, iar lîngă el stăteau Kende şi Kolnay. Kende ţinea în mînă pălăria paznicului, iar Kolnay analiza care dintre ele era mai soioasă. Hotărît lucru, pălăria paznicului era cea mai soioasă dintre toate.

Boka se apropie de Geréb şi-i spuse:

— Va să zică şi tu ai avut trei voturi!

— Da, îl înfruntă mîndru Geréb şi-l privi drept în ochi.

III

A doua zi după-amiază, cînd s-a terminat lecţia de stenografie, planul de război era gata întocmit. Se făcuse ora cinci şi pe străzı se aprındeau felinarele.

In timp ce ieşeau de la şcoală, Boka le spuse băieţilor :

— Inainte de a-i ataca, să le dovedim că şi noi sîntem tot atît de îndrăzneţı ca ei. Am să mă duc la grădına botanică cu doi dintre oamenii mei cei mai curajoşi, să pătrundem pe insula lor, şi să agăţăm într-un copac hîrtia asta.

Şi Boka scoase din buzunar o hîrtie roşie, pe care scrisese cu litere mari :

„PE AICI AU TRECUT BĂIEŢII DIN STRADA PAL !"

Ceilalţi priveau mişcaţi peticul acela de hîrtie. Csónakos, care venise la şcoală împıns numai de nerăbdare, căci el nu învăţa stenografia, le propuse îndată :

— Ce-ar fi să le tragem şi-o înjurătură pe hîrtia asta?

Dar Boka dădu din cap a împotrivire:

— Asta nu se poate. Şi n-o să facem nici ca Áts Feri, care ne-a furat steagul. Vreau numai să le arătăm că nu ne temem de ei şi că avem curajul să ne ducem acolo, în imperiul lor, unde-şi ţin adunările şi unde şi-au făcut depozitul de arme. Bucata asta de hîrtie roşie e cartea noastră de vizită; nu facem altceva decît să le-o lăsăm acolo.

Csele se amestecă şi el în vorbă:

— Să ştii că au obiceiul să se adune pe insulă seara, cam pe vremea asta, ca să se joace de-a hoţii şi poteraşii.

— Nu-i nimic. Şi Áts Feri a venit la noi cînd ştia bine că ne aflăm pe maidan. Cui e frică, n-are decît să nu meargă!

Dar nimănui nu-i era frică. Pînă şi Nemecsek se arăta a fi deosebit de îndîrjit. Se vedea bine că voia să culeagă merite pentru avansare. Aşa că se înfăţişă cu mîndrie preşedintelui şi-i spuse:

— Eu merg cu tine!

Aici, în faţa şcolii, nu era obligat să stea drepţi şi să salute, căci regulamentul nu se aplica decît pe maidan. Aici toţi erau egali.

Apoi sări şi Csónakos:

— Merg şi eu!

— Numai să-mi făgăduieşti că n-ai să fluieri!

— Bine, făgăduiesc. Dar să mă laşi acum să-i mai trag un fluierat, pentru ultima oară!

— N-ai decît!

Şi cînd fluieră odată, băgă în sperieţi pe trecători.

— Aşa! Pe ziua de azi m-am răcorit, răsuflă el fericit.

Boka i se adresă lui Csele:

— Tu nu vii?

— Nu pot, — bombăni Csele trist, — la cinci şi jumătate trebuie să fiu acasă. Mama ştie cînd se termină ora de stenogra-

fie şi mi-e teamă că dacă ajung azi tîrziu, altă dată n-o să mă mai lase nicăieri.

Gîndul ăsta îl speria grozav. Ar fi însemnat că s-a terminat şi cu maidanul, şi cu ofiţeria.

— Bine, atunci rămîi. Îi iau numai pe Csónakos şi pe Nemecsek. Mîine dimineaţă, la şcoală, o să vă povestim cum a fost.

Apoi şi-au dat mîna. Dar Boka îşi aminti de ceva :

— Ia spuneţi-mi, Geréb a fost azi la stenografie ?

— Nu.

— O fi bolnav ?

— Nu cred. La prînz am plecat împreună. N-avea nici pe naiba.

Lui Boka nu-i plăcea de loc purtarea lui Geréb. I se părea cam suspect. De pildă, ieri, la despărţire, Geréb îi aruncase o privire ciudată, din care se vedea bine că-l rodea ceva. Se gîndea că atîta timp cît Boka va fi printre ei, el nu se va putea evidenţia. Ce mult dorea să-i ia locul lui Boka ! Doar el era mult mai vioi, mai îndrăzneţ şi nu se potrivea cu firea liniştită, cuminte şi serioasă a lui Boka. Se credea mult mai destoinic decît el.

— Mai ştiu şi eu ce să cred ? rosti Boka încet, şi porni la drum cu cei doi băieţi. Csónakos păşea serios alături de el. În schimb, Nemecsek era vesel şi nu mai putea de bucurie că în sfîrşit va fi unul dintre puţinii părtaşi la o aventură atît de interesantă. Era aşa de vesel, încît Boka îl muştrului :

— Nemecsek, fii serios. Doar nu mergem la distracţie ! Excursia aceasta-i mult mai periculoasă decît crezi tu. Sau ai uitat de fraţii Pásztor ?

Auzind acest nume, Nemecsek se întunecă la faţă. De altfel şi Áts Feri era un băiat teribil ; se spunea despre el că ar fi fost dat afară de la liceul real. Era un vlăjgan voinic şi nemaipomenit de curajos. Totuşi avea o privire plăcută şi atrăgătoare, ceea ce le lipsea Pásztorilor. Aceştia umblau întotdeauna cu capul în pămînt, te priveau pieziş, aveau chipurile tuciurii şi nimeni nu i-a

văzut vreodată rîzînd. Pásztorii te îngrozeau... Şi cei trei flăcăiaşi grăbiră pasul pe nesfîrşita Cale Üllői. Acum se întunecase de-a binelea, căci se-nsera devreme. Pe străzi se şi aprinseseră felinarele şi băieţii, neobişnuiţi să umble aşa de tîrziu, fură cuprinşi de nelinişte. Erau deprinşi să se joace numai după amiază. La ora asta nu mai umblau pe străzi, ci stăteau acasă, aplecaţi asupra cărţilor lor de şcoală.

Mergeau tăcuţi unul lîngă altul; după un sfert de oră au ajuns la grădina botanică. Peste zidul de piatră, pomii abia înverziţi se ridicau uriaşi deasupra copiilor. Vîntul şuiera prin frunzişul proaspăt. Era întuneric. Şi îndată ce se ivi înaintea lor grădina cu şoaptele ei tainice, cu poarta ei ferecată şi misterioasă, inimile lor prinseră a bate cu mai multă putere. Nemecsek vru să sune la intrare.

— Ce faci? Să nu cumva să suni! sări Boka. Or să afle că sîntem aici şi or să ne iasă în cale... De altfel nici nu ne-ar deschide nimeni.

— Păi cum o să intrăm?

Boka îi făcu semn cu ochiul spre zid.

— Peste zid?

— Peste zid.

— Cum? Pe-aici, prin Calea Üllői?

— Nici gînd! Ocolim grădina. Prin spate zidul e mult mai scund.

Şi zicînd acestea, cotiră într-o străduţă întunecoasă, unde împrejmuirea de piatră se continua cu un gard de scînduri. Bîjbîiră pe lîngă uluci, tot căutînd pe unde s-ar putea trece mai uşor. Se opriră într-un loc mai întunecos unde, din grădină, se înălţa un salcîm mare, drept lîngă zăplaz.

— Dacă ne urcăm pe aici, — şopti Boka, — vom coborî uşor pe trunchiul salcîmului; îl putem folosi şi ca post de observaţie: din el vedem bine dacă se află careva prin apropiere.

Ceilalți doi fură de aceeași părere. În clipa următoare se și apucară de treabă. Csónakos se așeză pe vine, rezemîndu-se cu mîinile de ulucă. Boka se urcă cu grijă pe umerii lui și privi peste gard. Era o tăcere deplină : niciunul nu scotea o vorbă. După ce Boka se încredință că nu e nimeni prin apropiere, făcu un semn cu mîna, iar Nemecsek îi șopti lui Csónakos :

— Ridică-l !

Și Csónakos îl săltă pe președinte. Acesta se urcă pe zăplaz, care fiind vechi începu să trosnească sub el.

— Sări ! îi șopti Csónakos.

Se mai auziră cîteva pîrîituri, și în clipa următoare răsună o bufnitură surdă. Boka se pomeni drept în mijlocul unei răsadnițe. După el sări Nemecsek, iar la urmă Csónakos. Dar Csónakos se urcă mai întîi în salcîm — la asta se pricepea, fiind băiat de la țară — în timp ce de jos ceilalți doi îl tot întrebau :

— Vezi ceva ?

Le răspunse cu glas gîtuit, tocmai din vîrful copacului :

— Nimic... E întuneric.

— Nici insula n-o vezi ?

— Ba o văd.

— E cineva acolo ?

Csónakos se apleca cu grijă cînd în dreapta, cînd în stînga printre crengi și-și ațintea privirea prin întuneric în direcția lacului.

— Nu văd nimic pe insulă din cauza pomilor şi a tufelor... dar pe pod...

Tăcu. Se urcă pe o creangă mai sus, apoi continuă :

— Aha, staţi că acum văd mai bine. Pe pod stau doi...

Boka spuse încet :

— Va să zică sînt acolo ! Pesemne fac de strajă.

Apoi crengile trosniră din nou şi Csónakos coborî din salcîm. O clipă, nici unul nu scoase o vorbă. Se gîndeau. Ce era de făcut ? Se tupilară lîngă un tufiş, ca să nu-i vadă cineva, şi acolo ţinură sfat pe şoptite.

— Ar fi tare bine, — spuse Boka, — dacă ne-am putea strecura printre tufe pînă la ruine. Ştiţi... acolo în dreapta, la marginea unei coline, sînt nişte ruine de cetate.

Ceilalţi doi dădură din cap în semn că locul le este cunoscut.

— Putem ajunge dacă mergem cu grijă, pitiţi printre tufe. Acolo, unul dintre noi o să se urce pe colină şi dacă vede că nu-i nimeni, atunci trecem tîrîş colina şi ajungem la lac, unde ne putem ascunde printre trestii. Pe urmă vedem noi ce mai facem.

Două perechi de ochi scînteietori erau aţintiţi asupra lui Boka. Pentru Csónakos şi Nemecsek fiecare cuvînt al lui era literă de evanghelie. El îi întrebă :

— Ne-am înţeles ?

— Da, încuviinţară ceilalţi doi.

— Atunci, la treabă ! Numai să vă ţineţi de mine. Eu cunosc pe-aci.

Şi începu să se tîrască în patru labe printre tufele pitice. Abia îngenunchează şi cei doi însoţitori, cînd deodată se auzi din depărtare un fluierat ascuţit şi prelung.

— Ne-au observat ! spuse Nemecsek şi sări în picioare.

— La loc ! Culcat ! porunci Boka şi se trîntiră toţi trei în iarbă. Aşteptau cu respiraţia tăiată să vadă ce se va mai întîmpla. Oare chiar i-o fi observat ?

Dar nu venea nimeni. Numai vîntul şuiera prin copaci. Boka le şopti:

— N-a fost nimic!

Însă în clipa aceea un nou fluierat, la fel de ascuţit, spintecă aerul. Aşteptară din nou, dar nici de data asta nu se ivi nimeni. Nemecsek spuse tremurînd, dintr-un tufiş:

— Poate ar fi bine să ne uităm din copac...

— Ai dreptate. Csónakos, sus!

Şi cît ai zice peşte, Csónakos se căţără ca o pisică în salcîmul cel mare.

— Ce-i?

— Nişte umbre... se mişcă pe pod... acum sînt patru... uite, doi s-au înapoiat pe insulă.

— Atunci totu-i în ordine, spuse Boka, răsuflînd uşurat. Dă-te jos. *Fluieratul a fost semnalul de schimbare a străjii.*

Csónakos coborî din salcîm şi toţi trei porniră tîrîş spre colină. Grădina botanică, mare şi misterioasă, era învăluită într-o tăcere deplină. De obicei, după ce sună clopotul din grădină, vizitatorii pleacă şi nu mai rămîn acolo decît răufăcătorii sau unii care urzesc planuri de război, ca cele trei mogîldeţe negre ce se furişau ghemuite de la un tufiş la altul. Nu schimbau între ei nici un cuvînt, atît de pătrunşi erau de importanţa misiunii lor. De fapt, ca să spunem adevărul, cam intrase frica-n ei. Trebuia să ai mult curaj ca să pătrunzi în cetatea aceea atît de întărită a cămăşilor roşii, pe insula din mijlocul lacului, cînd singurul drum, podeţul de lemn, era păzit de străji. „Poate tocmai de Pásztori", se gîndi Nemecsek şi îi veniră în minte bilele cele colorate, frumoase şi scumpe, printre care se aflau şi cîteva de sticlă. Îl cuprinse din nou ciuda la gîndul că tocmai cînd i-a venit lui rîndul să „arunce", cînd ar fi putut cîştiga toate bilele, tocmai atunci a trebuit să răsune cuvîntul acela îngrozitor „einstand".

— Au! strigă deodată Nemecsek.

— Ce e?

Nemecsek se ridicase în genunchi şi-şi sugea un deget.

— Ce-ai păţit?

Le-a răspuns fără să-şi scoată degetul din gură:

— Am călcat cu mîna prin urzici.

— Suge-ţi biberonul, puişor, il luă în rîs Csónakos; dar, prevăzător, îşi înfăşură mîna cu batista.

Se tîrîră mai departe şi ajunseră curînd la colină. După cum ştim, aici, pe ridicătura aceasta de pămînt, erau construite un fel de ruini de cetate aşa cum se construiesc deobicei în parcurile mari, ca decor. Se imitase cu grijă stilul arhitectonic al castelelor vechi şi printre blocurile mari de piatră se găsea chiar şi muşchi artificial.

— Uitaţi-vă acolo, ruinele, le arătă Boka. Aici trebuie să fim cu ochii în patru, am auzit că ăştia... cămăşile roşii, au obiceiul să vină şi prin părţile astea.

— Ce fel de cetate-i asta? se miră Csónakos. Nu-mi aduc aminte să fi învăţat la istorie că în grădina botanică s-ar afla vreo cetate...

— Asta-i o ruină. Aşa au construit-o.

Nemecsek începu să rîdă:

— Păi, dacă tot au construit, de ce n-au făcut o cetate ca lumea? Peste o sută de ani s-ar fi transformat ea singură în ruine...

— Măi, dar vesel mai eşti! spuse Boka. Te asigur că dacă te-ai întîlni nas în nas cu Pásztorii, ţi-ar pieri cheful.

Intr-adevăr, micul Nemecsek se posomorî pe loc. Avea şi el o calitate: uita mereu prin ce pericol trece; trebuia să i se amintească din cînd în cînd.

Apoi începură să se caţere pe colină, pe lespezile ruinelor, printre tufele de soc. Csónakos mergea în frunte. Deodată se opri, ridică mîna dreaptă spre ceilalţi doi şi, rămînînd tot aşa, pe brînci, se întoarse spre ei, şoptindu-le speriat:

— Vine cineva.

Ca la comandă, cu toţii se pitiră în iarba înaltă. Tufişurile dese îi ascundeau bine. Doar ochii le sticleau din desiş. Ascultau cu răsuflarea tăiată.

— Lipeşte-ţi urechea de pămînt, Csónakos, ordonă Boka în şoaptă. Aşa obişnuiesc să asculte indienii. Să vezi c-o să auzim uşor dacă se apropie cineva.

Csónakos făcu întocmai. Se culcă şi, găsind un loc unde nu crescuse iarba, îşi lipi urechea de pămînt. Dar tresări speriat:

— Vin! şopti el îngrozit.

Acum se auzea chiar şi fără metoda indiană că cineva umblă prin tufişuri. Şi acel cineva misterios, despre care deocamdată nici măcar nu puteau şti de-i om sau animal, venea direct spre ei. Speriaţi, băieţii căutară să-şi ascundă şi capul în iarbă. Nemecsek se tînguia cu voce stinsă:

— Vreau acasă!

Csónakos nu-şi pierdu firea şi şopti furios:

— La pămînt, mucosule!

Dar văzînd că Nemecsek tot nu-şi recapătă curajul, Boka îşi ridică capul din iarbă şi privindu-l mînios se răsti la el, bineînţeles în şoaptă, ca să nu se dea de gol:

— Soldat! Culcat!

Unui asemenea ordin trebuia să te supui. Şi Nemecsek se culcă în iarbă. Personajul acela misterios continua să meargă foşnind printre tufe, dar acum se părea că şi-a schimbat direcţia şi nu se mai îndreaptă spre ei. Boka se ridică din nou din iarbă şi privi împrejur. Văzu o făptură întunecată, care cobora colina scormonind tufişurile cu bastonul.

— A plecat, îi vesti el pe ceilalţi, care tot mai stăteau culcaţi în iarbă. Era straja.

— Straja cămăşilor roşii?

— Nu, straja grădinii botanice.

Răsuflară uşuraţi. De oameni mari nu se temeau. Dovada e

soldatul cel bătrîn, cu nasul borcănos din grădina muzeului, căruia îi dădeau atît de furcă. Continuară urcuşul. Deodată, pesemne că paznicul auzi ceva, căci se opri şi-şi ciuli urechile.

— Ne-a descoperit, bîigui Nemecsek. Şi cei doi se uitau la Boka, aşteptînd dispoziţiile lui.

— Să intrăm în cetate! ordonă Boka.

Şi toţi trei se rostogoliră de-a valma pe colina pe care adineauri se urcaseră cu atîta trudă. Cetatea avea ferestre mici, cu ogivă. Constatară cu groază că nu pot intra pe prima fereastră, căci avea gratii de fier. Se strecurară spre cea de alături, dar şi aceasta era ferecată. In sfîrşit găsiră o crăpătură în zid, prin care abia încăpeau. Intrară într-o încăpere întunecoasă şi-şi opriră răsuflarea: tocmai atunci paznicul trecu prin dreptul ferestrelor. Abia după aceea şi-au dat seama că el se ducea spre locuinţa sa, care se găsea în partea dinspre Calea Üllői a grădinii.

— Bine c-am scăpat de ăsta, răsuflă uşurat Csónakos.

Incepură să cerceteze încăperea. Acolo era un aer umed şi mucegăit ca în pivniţa unui adevărat castel vechi. Tot bîjbîind prin întuneric, Boka se împiedică de ceva. Se apleacă şi ridică obiectul cu pricina. Ceilalţi doi săriră imediat lîngă el, şi, în lumina slabă a asfinţitului, văzură că acel ceva este un tomahawk, un fel de secure lată, cu care, după cum se scrie în romane, se războiesc indienii. Tomahawk-ul, cioplit din lemn şi învelit în staniol, strălucea ameninţător în întuneric.

— Asta este a lor, spuse Nemecsek cu teamă.

— Aşa e, — întări Boka, — şi dacă am găsit-o pe-asta aici, trebuie să mai fie şi altele prin apropiere.

Incepură să caute. Şi într-adevăr mai găsiră într-un colţ încă şapte bucăţi. Acum se putea ghici uşor că numărul cămăşilor roşii era de opt. Pesemne că aici aveau ei depozitul secret de arme. Primul gînd ce-i trecu lui Csónakos prin cap fu că s-ar cuveni să ia cele opt securi drept pradă de război.

— Nu, — se împotrivi Boka, — nu se poate! Asta ar însemna furt, pur şi simplu.

Csónakos se ruşină.

— Nu mai zici nimic, puişorule? glumi Nemecsek prinzînd curaj, dar primi un ghiont de la Boka, aşa că tăcu îndată.

— Să nu pierdem timpul. Haideţi din nou pe colină. Nu vreau să ajungem pe insulă cînd n-o mai fi nimeni acolo.

Ideea aceasta nemaipomenit de îndrăzneaţă le dădu un nou imbold. Risipiră securile prin întreaga încăpere, ca să se vadă că cineva a umblat pe-acolo, apoi ieşiră prin crăpătură şi, prinzînd curaj, grăbiră spre vîrful colinei. De aici se putea vedea pînă departe. Se strînseră la un loc şi priviră în jur. Boka scoase din buzunar un pacheţel. Desfăcu peticul de ziar în care era învelit şi ieşi la iveală un binoclu mic de sidef.

— Asta, — lămuri el, — e binoclul de teatru al surorii lui Csele. Şi-l duse la ochi. Dar pînă la insulă se vedea şi cu ochiul liber. În jurul ei strălucea lacul cel mic, în care se cultivau plante acvatice şi pe malurile căruia se ridicau pîlcuri dese de stuf şi de trestie. Pe insulă, printre frunzele copacilor şi desişul tufelor înalte, licărea un punct luminos. Cei trei băieţi deveniră deodată serioşi.

— Sînt acolo, spuse cu vocea scăzută Csónakos.

Cînd văzu lampa, Nemecsek exclamă încîntat :

— Au şi lampă !

Punctul acela luminos pîlpîia uşor pe insulă ; cînd dispărea după vreo tufă, cînd apărea pe mal. Cineva se plimba cu lampa de colo-colo.

— Pregătesc ei ceva, murmură Boka, care nu şi-ar fi luat binoclul de la ochi pentru nimic în lume. Sau fac manevre de seară... sau...

Deodată tăcu.

— Ce-i ? întrebară nedumeriţi ceilalţi doi.

— Doamne, spuse Boka, continuînd să privească prin binoclu. Cel care duce lampa... este...

— Cine e ?

— O figură cunoscută... Nu cumva...

Se urcă mai sus să vadă mai bine, dar lumina lămpii dispăru după un tufiş. Boka îşi luă binoclul de la ochi.

— A dispărut ! şopti el.

— Dar cine era ?

— Nu vă pot spune. Nu l-am văzut clar. Şi tocmai cînd am vrut să-l prind mai bine cu binoclul, a dispărut. Pînă nu sînt sigur, nu vreau să-nvinovăţesc pe nimeni...

— Era cineva dintr-ai noştri ?

Preşedintele răspunse trist :

— Cred că da.

— Dar asta-i trădare ! izbucni Csónakos cu glas tare, uitînd că trebuie să păstreze cea mai desăvîrşită linişte.

— Taci ! Cînd ajungem acolo, aflăm noi totul. Pînă atunci, ai răbdare.

Acum îi mîna curiozitatea. Şi Boka nu voise să le spună cu cine semăna băiatul care ducea lampa ! Ceilalţi doi încercară să ghicească, dar preşedintele le interzise acest lucru şi le spuse că nu e voie să arunce bănuiala pe nimeni. Întărîtaţi, ei se grăbiră

să părăsească colina, şi cînd ajunseră jos, îşi continuară drumul prin iarbă tot în patru labe. Nu le mai păsa dacă nimereau cu mîinile prin spini, urzici sau pietricele ascuţite. Se grăbeau, se strecurau tăcuţi, tot mai aproape de malul lacului tainic.

Au ajuns. Acum puteau să se ridice, deoarece trestia deasă şi tufişurile de pe mal erau atît de înalte, încît făpturile lor mici nici nu se vedeau. Boka ordonă cu mult sînge rece:

— Pe undeva pe-aici trebuie să fie o barcă. Eu şi cu Nemecsek am s-o iau la dreapta pe mal să caut barca; iar tu, Csónakos, ia-o la stînga. Cine găseşte mai întîi barca, aşteaptă pe celălalt.

Şi porniră într-o tăcere deplină. Abia făcură cîţiva paşi şi Boka descoperi barca în stufiş.

— S-aşteptăm, spuse el.

Trebuiau s-aştepte pînă ce Csónakos va înconjura lacul şi va ajunge iar la locul de unde pornise. Se aşezară pe mal şi priviră un timp cerul înstelat. Apoi îşi încordară atenţia, în speranţa că vor auzi zvon de vorbă de pe insulă. Nemecsek, vrînd s-arate cît e de priceput, şopti:

— Ştii, am s-ascult cu urechea la pămînt.

— Lasă-ţi urechea în pace, răspunse Boka. Pe malul apei degeaba pui urechea la pămînt. Dacă vrei să ştii, auzi mai bine cînd asculţi aplecat deasupra apei. I-am văzut pe pescari cum vorbesc de la un ţărm la celălalt al Dunării, aplecaţi deasupra valurilor. Mai ales seara, apa duce glasul foarte departe.

Făcură şi ei întocmai, dar n-au putut desluşi nici o vorbă. Dinspre insulă s-auzeau numai şoapte şi paşi. Intre timp sosi Csónakos, care le raportă abătut:

— Nu-i nici o barcă nicăieri.

— Nu fi supărat, puişorule, — îl îmbărbătă Nemecsek, — am găsit-o noi.

Şi coborîră spre barcă.

— Ne urcăm în ea?

— Da, dar nu aici, spuse Boka. O împingem pînă în partea cealaltă a podului, ca să fim departe de ei, dacă cumva or să ne descopere. Dacă trecem lacul din punctul cel mai îndepărtat de pod, vor trebui să ocolească mult pe mal, ca să ne ajungă.

Această prevedere înţeleaptă le-a plăcut celorlalţi doi şi le-a dat mai mult curaj. Cînd au văzut cît de isteţ e conducătorul lor şi ce socoteli iscusite ştie să-şi facă acesta, îl întrebară :

— Cine are o sfoară ?

Avea Csónakos, căci în buzunarul lui se găseau de toate. Nici într-un bazar nu se aflau atîtea lucruri cîte erau în buzunarul lui Csónakos. Ce nu avea acolo : briceag, sfoară, bile, o clanţă de aramă, cuie, chei, cîrpe, un carneţel de note, şurubelniţă şi cine mai ştie cîte altele. Scoase deci o sfoară, pe care Boka o legă de belciugul de la prova bărcii şi începură să tragă barca la edec, încet de tot, spre partea cealaltă a insulei, pe care nu o slăbeau de loc din ochi.

Cînd au ajuns la locul de unde trebuiau să pornească cu barca aceea şubredă, auziră din nou o fluierătură ca cea de mai înainte. Acum însă nu se mai speriară. Ştiau că asta înseamnă schimbarea străjii de pe pod. Şi-apoi teama nu mai era atît de mare, fiindcă simţeau că se află în toiul luptei. Aşa se întîmplă de obicei şi cu soldaţii, la război. Pînă nu dau cu ochii de inamic se sperie de fiecare tufiş. Însă din clipa cînd aud şuieratul primului glonte, îi cuprinde o adevărată beţie şi nu le mai pasă de moarte.

Băieţii se aşezară în barcă. Primul se urcă Boka, apoi Csónakos. Numai Nemecsek se mai învîrtea nehotărît pe malul noroios.

— Hai, vino odată, piciule, îl îndemnă Csónakos.

— Vin, vin, piciule, — îi răspunse Nemecsek. Dar în aceeaşi clipă picioarele îi alunecară ; se agăţă speriat de o trestie subţire, şi nici una, nici două, bîldîbîc în apă ! Deşi se afundase pînă la gît, nu îndrăzni să ţipe. Se ridică imediat în picioare. Era atît de

caraghios! Apa curgea şiroaie de pe el şi se ţinea strîns de trestia aceea, subţire ca un condei.

Csónakos, neputînd să-şi ţină rîsul, îl întrebă:

— Barem ai băut ceva, puişorule?

— N-am băut nimic, bîigui speriat blondul cel mititel. Apoi, aşa, ud leoarcă şi plin de noroi cum era, se aburcă în barcă. De spaimă se făcuse alb ca varul.

— N-aş fi crezut că am să fac astăzi şi o baie, — şopti el.

Dar nu era timp de pierdut. Boka şi Csónakos puseră mîna pe lopeţi şi-mpinseră barca de la ţărm. Luntrea grea alunecă leneş pe apă, stîrnind în juru-i unde uşoare. Băieţii trăgeau lopeţile prin apă fără zgomot. Şi liniştea era atît de mare, încît se auzea desluşit cum îi clănţăneau dinţii lui Nemecsek, care stătea ghemuit la prova bărcii. După cîteva clipe ajunseră la insulă. Băieţii debarcară la iuţeală şi se ascunseră îndată în tufişuri.

— Ei, acum se cheamă c-am ajuns la țintă, răsuflă Boka încet, și cu băgare de seamă porni să urce coasta. Ceilalți doi se luară după el.

— Stați, — se-ntoarse președintele, — barca n-o putem lăsa în voia sorții. Dacă o zăresc cămășile roșii, aici rămînem, căci pe pod au străji. Tu, Csónakos, rămîi la barcă, că nu degeaba numele tău înseamnă „barcagiu". Și dacă vezi că te descoperă cineva, vîră-ți două degete în gură și fluieră cît poți de tare. Atunci noi fugim încoace, sărim în barcă, și tu îi faci vînt.

Csónakos se întoarse mîhnit spre barcă, dar în sinea lui se bucura că poate va avea ocazia să fluiere o dată după pofta inimii...

Boka și blondul cel mititel porniră înainte pe malul apei. Acolo unde tufele erau mai înalte, se ridicau în picioare, furișîndu-se astfel mai departe. Mai încolo, în dreptul unui tufiș, se opriră, desfăcură frunzișul și priviră spre mijlocul insulei, unde se afla un mic luminiș. Și atunci văzură ceata grozavă a cămășilor roșii. Lui Nemecsek i se făcuse inima cît un purice și se lipi de Boka.

— Nu-ți fie teamă, îi șopti la ureche președintele.

În mijlocul luminișului, pe o piatră mare, se afla așezată lampa. În jurul ei ședeau îngrămădiți cămășile roșii Într-adevăr, toți aveau cămăși roșii. Lîngă Áts Feri stăteau cei doi Pásztori. Dar lîngă Pásztor cel mic era cineva a cărui cămașă nu era roșie.

Boka simți că Nemecsek începe să tremure.

— Mă... — începu Nemecsek, dar nu mai avu putere să spună altceva, — mă.. mă... Apoi adăugă încet : Vezi ?

— Văd, suspină Boka.

Era Geréb, care stătea chircit lîngă cămășile roșii. Deci nu se înșelase cînd îl zărise de pe colină. Într-adevăr, Geréb umblase mai-nainte de colo-colo cu lampa. Cei doi băieți priveau înmărmuriți la ceata cămășilor roșii. Lampa arunca o lumină

ciudată pe chipurile întunecate ale celor doi Pásztori şi pe cămăşile roşii. Toţi îl ascultau tăcuţi pe Geréb, care vorbea încet. Desigur că le povestea ceva grozav de interesant, căci stăteau aplecaţi spre el şi-l ascultau cu multă atenţie. In liniştea deplină a serii, cuvintele lui Geréb ajunseră pînă la cei doi băieţi din strada Pál. Iată ce le spunea:

— Maidanul are două intrări... Poţi pătrunde acolo prin strada Pál. Insă e mai greu, căci în regulament e prevăzut că cel care intră ultimul pe poartă trebuie să pună zăvorul. Cea de a doua intrare e prin strada Maria. Aici poarta e întotdeauna deschisă, din cauza ferăstrăului. Şi printre stivele de lemne se poate ajunge uşor pe maidan. Dar şi aici e o piedică: fortificaţiile făcute din loc în loc, pe stive.

— Ştiu, îl întrerupse Ats Feri cu o voce groasă, care îi înfioră pe cei doi cutezători ascunşi în frunziş.

— Cred că ştii, doar ai fost acolo, continuă Geréb. In fortificaţii sînt străji, şi ele dau alarma îndată ce se apropie cineva străin printre lemne. Nu vă sfătuiesc să veniţi pe-acolo...

Deci era vorba să vină cămăşile roşii pe maidan...

Geréb continuă:

— Cel mai bun lucru ar fi să stabilim dinainte ziua cînd vreţi să veniţi. Atunci am eu grijă să intru ultimul pe maidan şi să las poarta descuiată. N-am să pun zăvorul.

— Foarte bine, — îl întrerupse Ats Feri, — aşa e bine. Pentru nimic în lume n-aş vrea să ocup maidanul cînd nu e nimeni acolo. Ne vom lupta în toată legea. Dacă ei or să dovedească că ştiu să-şi apere maidanul, bine. Dacă nu, îl cucerim şi înălţăm acolo steagul nostru roşu. N-o facem fiindcă am fi hrăpăreţi, doar ştiţi...

Unul din Pásztori îl întrerupse pe Ats:

— Numai ca să avem unde juca mingea. Aici nu se poate, iar în strada Eszterházy ne certăm întotdeauna pentru loc... Noi luăm terenul, şi cu asta, basta!

Precum se vede, se hotărîseră să se bată din aceleaşi motive pentru care se războiesc soldaţii adevăraţi. Ruşii aveau nevoie de mare, de aceea s-au luptat cu japonezii. Cămăşile roşii voiau teren pentru jocul cu mingea, şi negăsind alt mijloc mai bun, hotărîră să-l obţină pe calea armelor.

— Deci, rămîne aşa cum ne-am înţeles, spuse Áts Feri, căpetenia cămăşilor roşii. Ai să laşi deschisă portiţa dinspre strada Pál.

— Da, întări Geréb.

Micul şi blondul Nemecsek, bietul de el, era foarte îndurerat. Stătea acolo cu hainele ude leoarcă şi privea cu ochii mari spre cămăşile roşii, ghemuiţi în jurul luminii lîngă care se afla trădătorul. Intr-atîta îl durea inima, încît atunci cînd Geréb rosti cuvîntul „da", care însemna că acceptă să vîndă maidanul, izbucni în plîns. Il cuprinse pe Boka pe după gît, şi printre sughiţuri, nu putu spune decît :

— Domnule preşedinte... domnule preşedinte... domnule preşedinte...

Boka îl îndepărtă cu blîndeţe :

— Plînsul nu ne ajută la nimic !

Dar şi lui i se pusese un nod în gît. Fapta lui Geréb îl întrista peste măsură.

La un semn al lui Áts Feri, cămăşile roşii se sculară în picioare.

— Să mergem acasă, le spuse comandantul. Toată lumea are armă ?

— Da, răspunseră toţi deodată, şi-şi ridicară de jos lăncile lungi de lemn, care aveau la vîrf cîte o mică flamură roşie.

— Direcţia tufişuri, înainte marş ! le comandă Áts Feri. Aşezaţi armele în piramidă.

Porniră cu toţii, în frunte cu Áts Feri şi cu Geréb după ei, spre inima insuliţei. Poieniţa rămase pustie. In mijlocul poieniţei

pe piatră, lampa ardea. Se auzea zgomot de paşi care se îndepărtează ; băieţii intrau în desiş, să-şi ascundă lăncile.

Boka îi făcu un semn lui Nemecsek.

— Acum! şopti el şi-şi băgă mîna în buzunar. Scoase deacolo hîrtia roşie, în care era înfiptă o piuneză. Îşi făcu loc printre crengile unui tufiş şi, întorcîndu-se spre puştiul cel blond, îi porunci :

— Aşteaptă-mă aici. Să nu te mişti din loc !

Şi zicînd acestea se avîntă în poieniţă, unde numai cu cîteva clipe înainte se aflaseră cămăşile roşii. Nemecsek îşi ţinu răsuflarea, urmărindu-l cu privirea. Mai întîi, Boka se îndreptă repede spre copacul cel mare din marginea poieniţei, a cărui coroană înfrunzită acoperea ca o umbrelă întreaga insulă. Apoi, într-o clipă, prinse cu piuneza răvaşul cel roşu în scoarţa copacului : după care se repezi la lampă, îi deschise ferestruia şi suflă în ea cu putere. Lumina se stinse şi Nemecsek nu-l mai zări nici pe Boka. Dar înainte ca ochii lui să se fi obişnuit cu întunericul, Boka ajunse lîngă el şi-l apucă de braţ.

— Fuga după mine, cît poţi de repede !

Şi începură să alerge cît îi ţineau picioarele, spre ţărmul insulei. Cînd îi zări, Csónakos sări în barcă şi propti una dintre lopeţi în mal, ca să fie gata de plecare în orice clipă. Cei doi băieţi săriră şi ei în barcă.

— Dă-i drumul, — şopti Boka cu sufletul la gură.

Csónakos împinse cu putere lopata în mal, dar barca nu se urni. La venire izbiseră prea tare în ţărm şi acum barca stătea mai bine de jumătate pe uscat. Cineva trebuia să coboare, s-o ridice de-un capăt şi s-o împingă

în apă. Dar se şi auzeau glasuri dinspre poieniţă. Cămăşile roşii se întorseseră de la depozitul de arme şi găsiseră lampa stinsă. La început au crezut că a stins-o vîntul, dar cînd Áts Feri se uită mai bine, văzu că ferestruica fusese deschisă.

— A fost cineva aici ! tună el atît de tare, încît îl auziră pînă şi băieţii ce se căsneau să urnească barca.

Aprinseră lampa şi atunci văzură cu toţii răvaşul cel roşu prins de scoarţa copacului : „Pe aici au trecut băieţii din strada Pál". Cămăşile roşii se uitară unii la alţii. Áts Feri strigă

— Păi dacă au fost aici, înseamnă că nu-s prea departe. După ei !

Şi fluieră puternic. De pe pod, veniră-n goană străjile, raportînd că pe acolo n-a putut trece nimeni.

— Au venit cu barca, spuse cel mai mic dintre Pásztori

Şi cei trei băieţi, care încă tot nu reuşiseră să urnească barca de la locul ei, auziră cu groază porunca răsunătoare care-i ameninţa.

— După ei !

Dar chiar în clipa cînd fură rostite aceste cuvinte, Csónakos reuşi să împingă barca din loc şi să sară în ea. Puseră imediat mîna pe lopeţi şi vîsliră cu toată puterea spre mal. Áts Feri, tunînd şi fulgerînd, dădea ordine.

— Wendauer, urcă-te-n copac şi vezi încotro au apucat ! Voi, Pásztori, luaţi-o pe pod şi încercuiţi insula şi pe dreapta şi pe stînga !

După toate aparenţele erau încercuiţi. Pînă să ajungă ei la mal, Pásztorii, iuţi de picior cum sînt, vor fi şi ei acolo. Şi atunci nu mai era scăpare nici la dreapta, nici la stînga. Chiar dacă ar ajunge la ţărm înaintea Pásztorilor, observatorul din vîrful copacului, văzîndu-i încotro o iau, va da de ştire. Din barcă îl văzură pe Áts Feri cum alerga cu lampa în mînă pe malul apei. Apoi auziră un tropăit : treceau fraţii Pásztor peste pod..

Insă pînă să urce observatorul în vîrful copacului, băieţii au şi ajuns la mal.

— Barca se află dincolo! strigă un glas de sus, din copac.

Şi imediat s-auzi vocea groasă a comandantului:

— Toată lumea după ei!

In timpul ăsta, cei trei băieţi din strada Pál fugeau mîncînd pămîntul.

— Nu trebuie să ne-ajungă, gîfîia Boka din fugă. Sînt mai mulţi decît noi.

Şi continua s-alerge, cînd pe drum, cînd prin iarbă. Boka era în frunte, ceilalţi în urma lui. Se-ndreptau spre seră.

— Să intrăm aici, hotărî Boka istovit şi fugi înspre portiţa serei, care, spre norocul lor, era deschisă. Se strecurară înăuntru şi s-ascunseră în dosul unor chiparoşi mari. Afară era linişte. Se vedea că inamicul le pierduse urma.

Cei trei băieţi s-au aşezat să-şi mai tragă sufletul. Se uitau la clădirea asta ciudată, cu pereţi şi acoperiş de sticlă, prin care se strecura lumina slabă a oraşului. Casa asta mare, numai geamuri, era tare ciudată şi interesantă. Era formată din trei corpuri. Ei se găseau în aripa stîngă, de-a lungul căreia se aflau în ciubere mari, de culoare verde, un fel de arbuşti cu trunchiuri groase şi frunze late. In nişte lăzi lungi, dreptunghiulare, creşteau ferigi şi mimoze. Sub cupola cea mare din mijloc se înălţau palmieri cu frunza ca evantaiul, aşa încît vedeai aici o adevărată pădurice de plante exotice. In inima ei se afla un bazin cu peştişori de aur, iar lîngă bazin, o bancă. Apoi iar magnolii, lauri, portocali şi ferigi uriaşe, plante puternic mirositoare, ce umpleau aerul cu parfumul lor ca de mirodenii. In hala mare de sticlă, încălzită cu aburi, apa picura într-una de peste tot. Picăturile cădeau plescăind pe frunzele late şi groase. Şi de cîte ori se mişca vreo frunză mare de palmier, băieţilor li se părea că văd un animal exotic ciudat, care se strecoară prin pădurea asta mică şi deasă, umedă şi caldă, printre ciuberele cele verzi. E drept că aici ei se simţeau

în siguranță, dar acum se frămîntau : nu știau cît timp vor mai avea de stat în această captivitate.

— Numai de nu ne-ar încuia, șopti Nemecsek, care ședea istovit la rădăcina unui palmier mare și căruia, după baia rece pe care o făcuse, căldura de aici îi pria de minune.

Boka îl liniști :

— Dacă n-au încuiat sera pînă acum, n-or s-o încuie nici de-acum înainte.

Stăteau deci și ascultau. Nu s-auzea nimic. Desigur că nimănui nu i-ar fi dat prin minte să-i caute aici. Apoi băieții se ridicară și începură să orbecăiască pe lîngă rafturile înalte, pline cu plante verzi, ierburi mirositoare și flori mari. Csónakos se împiedică de ceva. Nemecsek voi să-i vină în ajutor:

— Stai s-aprind un chibrit !

Și înainte ca Boka să-l poată opri, scoase din buzunar o cutie de chibri-

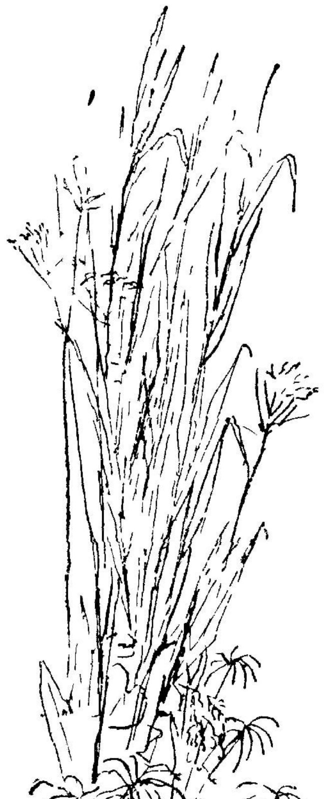

turi, și hîrști, un bețișor! Chibritul se aprinse, dar în aceeași clipă se și stinse, căci Boka îl lovi peste mînuța lui albă.

— Maimuțoiule, — îl dojeni el, — ai uitat unde te afli? Nu vezi că aici pînă și pereții sînt de sticlă?... Să știi c-au zărit flacăra!

Traseră cu urechea. Într-adevăr, Boka avusese dreptate. Cămășile roșii au văzut scînteia aceea care luminase o secundă toată sera. În clipa următoare auziră cum pietrișul scîrțîia sub tàlpile urmăritorilor. Atunci o luară din nou spre ușa din aripa stîngă. Îl auziră pe Áts Feri dînd ordine.

— Pásztorii, pe ușița din dreapta! strigă el. Szebenics, pe ușa din mijloc; iar eu, pe-aici!

Cei din strada Pál se ascunseră cît ai bate din palme. Csònakos se vîrî sub un raft. Pe motiv că și așa era ud, Nemecsek fu trimis în bazinul cu peștișorii de aur. După ce se vîrî în apă pînă la gît, puștiul cel blond își trase căpșorul sub o frunză mare de ferigă. Boka abia mai avu timp să se ascundă în dosul ușii deschise.

Áts Feri, ținînd lampa în mînă, intră pe ușă cu întreaga escortă. Lumina lămpii cădea în așa fel pe ușa de sticlă, încît Boka putea foarte bine să-l vadă pe Áts Feri, fără ca el să fie descoperit. Se uită bine la căpetenia cămășilor roșii, pe care îl mai văzuse numai o singură dată de-aproape, în curtea muzeului. Părea și mai frumos acum, cînd îi străluceau ochii de nerăbdare. După o clipă plecă de lîngă ușă și, împreună cu ceilalți, începu să cotrobăiască peste tot. Ba în aripa dreaptă se uitară chiar și pe sub rafturi. Nimănui nu i-ar fi trecut prin cap să caute în bazin. Cît despre Csónakos, el scăpă nedescoperit, fiindcă atunci cînd erau gata să caute și sub raftul unde se afla el, băiatul acela căruia Áts Feri îi zicea Szebenics spuse:

— Cred că au plecat de mult pe ușa din dreapta...

Și cum el porni într-acolo, mînat de dorința de a-i prinde,

toți ceilalți se luară după el. Străbătură deci întreaga seră și cîteva bufnituri surde arătară că nici ei nu prea aveau grijă de ghivece. Apoi ieșiră și se făcu din nou liniște. Csónakos se ivi de sub raft.

— Puișorule, mi-a căzut un ghiveci în cap, oftă el. Sînt plin de pămînt...

Și-ncepu să scuipe de zor nisipul ce-i umpluse gura, ba și nasul. După el, ieși la iveală din bazin, ca un monstru acvatic, Nemecsek. Bietul de el, era iarăși leoarcă de apă și începu să se tînguie cu glasul lui tremurător:

— Păi ce, am să stau toată viața în apă? Ce sînt eu? Broască?

Și se scutură ca un cățeluș, pe care ai turnat o găleată de apă.

— Nu te mai văicări atîta, îl mustră Boka. Mai bine, hai să mergem; ne-ajunge pentru astă-seară...

Nemecsek oftă:

— Cît aș vrea să mă văd odată acasă! Însă îndată își dădu seama ce primire o să-i facă cei de-acasă, cînd or să-l vadă în halul ăsta. Așa că se răzgîndi și adăugă: Adică nici nu vreau să fiu acasă!

Apoi o luară din nou spre salcîmul de lîngă gardul cel putred, pe unde intraseră în grădină. În cîteva minute, au ajuns. Csónakos se cățără iar pe copac. Dar înainte de a pune piciorul pe creasta gardului, se uită îndărăt în grădină și strigă speriat:

— Vin încoace!

— Sus, în copac! porunci Boka.

Cît ai clipi, Csónakos se și afla sus și-și ajuta tovarășii să se urce. Se cățărară cît putură de sus, atît cît îi țineau crengile. Gîndul că ar putea fi prinși tocmai acum, cînd erau ca și salvați, îi necăjea tare mult.

Ceata cămăşilor roşii sosi tropăind zgomotos, pe cînd cei trei stăteau pitiţi în copac, ca nişte păsări uriaşe.

Şi din nou se amestecă acelaşi Szebenics, care-şi încurcase tovărăşii pe cînd se aflau în seră :

— I-am văzut eu sărind gardul !

Se vede că Szebenics ăsta era cel mai năuc dintre ei. Şi cum de obicei cel mai prost e şi cel mai gălăgios, el striga într-una. Cămăşile roşii erau gimnaşti buni, aşa că se azvîrliră peste gard cît ai bate din palme. Áts Feri rămase ultimul şi, înainte de a sări, stinse lampa. Apoi se căţără în acelaşi salcîm, în vîrful căruia se cuibăriseră cele trei păsări. Ba chiar îi căzură pe gît vreo cîteva picături mari din hainele lui Nemecsek, din care apa se scurgea ca dintr-un jgheab găurit.

— Plouă, îşi zise Áts Feri. Apoi, ştergîndu-şi gîtul, sări în stradă.

— Uite-i ! strigă unul din cei care se aflau în stradă, şi cu toţii începură să alerge. Se vede că Szebenics îi încurcase din nou. Drept care Boka recunoscu :

— Dacă n-ar fi fost Szebenics ăsta, am fi încăput de mult pe mîinile lor...

Acum erau încredinţaţi că au scăpat definitiv de urmărirea cămăşilor roşii. Îi văzuseră cum s-au luat după doi băieţi care mergeau liniştiţi pe una din străduţele învecinate. Cei doi s-au speriat de ceata gălăgioşilor şi s-au pus pe fugă, căci cămăşile roşii scoteau nişte urlete înfiorătoare şi se repeziră ca sălbaticii după ei. Apoi larma se întinse pînă departe, pe mai multe străduţe din Józsefváros...

Rămaşi singuri, băieţii coborîră de pe gard şi, cînd simţiră din nou sub tălpi pavajul străzii, răsuflară uşuraţi. Mai întîi întîlniră o bătrînică, apoi se iviră şi alţi trecători. Se găseau din nou în oraş, unde nu li se mai putea întîmpla nimic. Erau

obosiți și flămînzi. La orfelinatul din apropiere clopoțelul suna de cină.

Nemecsek tremura.

— Haideți mai repede, spuse el.

— Stai, zise Boka. Iți dau eu bani să te duci acasă cu tramcarul.

Băgă mîna în buzunar, dar rămase așa. Președintele n-avea decît trei creițari. In buzunar nu se aflau decît trei creițari de aramă și călimara aceea vestită, din care cerneala albastră se scurgea în voie. Scoase deci cele trei monede pline de cerneală și i le dădu lui Nemecsek.

— N-am decît atît.

Csónakos găsi și el doi bănuți, iar puștiul cel blond avea numai unul, pe care-l ținea într-o cutiuță de medicamente, ca aducător de noroc — deci, în total, erau șase creițari. Cu banii aceștia, Nemecsek putu să se urce în tramcar.

Boka se opri în stradă. Nu putea uita întîmplarea cu Geréb. Stătea trist și tăcut. In schimb, Csónakos, care nu știa nimic despre această trădare, era tare vesel.

— Atenție, mă tată, strigă el. Și pînă să bage Boka de seamă despre ce e vorba, își vîrî două degete în gură și-i trase un fluierat zdravăn, din toate puterile, după care se arătă pe deplin mulțumit.

— De-abia am izbutit să mă țin toată seara, — mărturisi el vesel, — dar acum i-am dat drumul, mă tată !

Apoi îl prinse de braț pe Boka cel mîhnit, și amîndoi, osteniți după atîtea întîmplări, porniră spre oraș pe nesfîrșita Cale Üllői.

IV

Ceasul din clasă bătu din nou ora unu, şi băieţii se grăbiră să-şi strîngă cărţile. Domnul profesor Rácz închise catalogul şi se ridică de la catedră. Csengey cel săritor, monitorul clasei, se repezi şi-i ţinu pardesiul. Cei din strada Pál, răspîndiţi în bănci diferite, îşi făceau semne cu ochiul şi aşteptau dispoziţii de la Boka. Ştiau că în după-amiaza aceea adunarea de pe maidan se va ţine la ora două, cînd cei trei cercetaşi le vor povesti ce s-a întîmplat în grădina botanică. Ştiau cu toţii că incursiunea a reuşit şi că preşedintele celor din strada Pál le-a întors curajos vizita cămăşilor roşii. Dar erau nerăbdători să afle amănunţit întîmplările, aventurile, primejdiile prin care trecuseră băieţii. Pînă atunci, lui Boka n-ai fi putut să-i smulgi nici cu cleştele un cuvinţel. Csónakos pălăvrăgea verzi şi uscate. Ba mai spunea şi cîte o minciună cît el de mare. Ajunsese să istorisească cum s-au întîlnit printre ruine chiar şi cu animale sălbatice... că Nemecsek era să se înece în lac... ca a văzut cum cămăşile roşii şedeau în jurul unui rug enorm... Dar vorbea anapoda şi uita mereu ce era mai important. Şi nici nu puteai să-l asculţi pînă la capăt, căci te asurzea cu fluierăturile dese cu care punea parcă punct după fiecare propoziţie.

În schimb, Nemecsek îşi dădea atîta importanţă, încît răspundea cu gravitate celor ce-l întrebau :

— Nu vă pot spune nimic.

Sau :

— Intrebaţi-l pe domnul preşedinte.

Ceilalţi îl invidiau grozav pe Nemecsek, care, deşi simplu soldat, a luat totuşi parte la o aventură atît de minunată. Sublocotenenţii şi locotenenţii simţeau că după cele întîmplate prestigiul le va scădea mult faţă de cel al soldatului. Ba chiar unii prevesteau că puştiul cel blond va fi înaintat ofiţer şi atunci nu va mai rămîne pe maidan alt soldat decît Hector, cîinele cel negru al paznicului...

Încă înainte ca profesorul Rácz să fi părăsit clasa, Boka ridicase două degete înspre băieţii din strada Pál, vrînd să arate prin aceasta că întîlnirea va avea loc la ora două. Ceilalţi, care nu făceau parte din grupul lor, se uitau cu multă invidie, văzînd cum toţi cei din strada Pál îi răspunseră lui Boka, salutînd milităreşte, arătînd astfel că au luat cunoştinţă.

Dar cînd erau cu toţii gata să plece, iată că s-a întîmplat ceva neaşteptat. Domnul profesor Rácz s-a oprit pe treptele catedrei şi le-a spus :

— Staţi !

Se făcu o linişte deplină.

Domnul profesor scoase o hîrtiuţă din buzunarul pardesiului, îşi puse ochelarii şi citi următoarele nume :

— Weisz !

— Prezent, sări acesta speriat.

Domnul profesor continuă :

— Richter ! Csele ! Kolnay ! Barabás ! Leszik ! Nemecsek !

Cu toţii răspunseră pe rînd :

— Prezent!

Domnul profesor Rácz, vîrînd biletelul în buzunar, adăugă:

— Voi nu vă duceţi acum acasă, ci veniţi cu mine în cancelarie. Am puţină treabă cu voi.

Acestea fiind zise, porni spre uşă şi, fără să dea vreo lămurire asupra ciudatei invitaţii, ieşi grăbit.

In clasă se porni o zarvă nemaipomenită.

— De ce ne cheamă?

— De ce să rămînem aici?

— Ce vrea cu noi? se-ntrebau neliniştiţi unul pe altul cei chemaţi. Şi deoarece toţi erau din strada Pál, se strînseră în jurul lui Boka.

— Nici eu nu ştiu, spuse preşedintele. Intraţi liniştiţi şi eu am să vă aştept pe culoar.

Apoi se întoarse spre ceilalţi.

— Băieţi, nu ne mai putem întîlni la două; ne adunăm la trei. S-a ivit o piedică.

Culoarul cel mare al şcolii se umplu de şcolari. Din toate clasele se revărsau mereu grupuri de băieţi, forfota şi gălăgia luînd locul liniştei ce domnise pînă mai înainte aici. Toată lumea se grăbea.

— Sînteţi la arest? întrebă un băiat, văzînd grupul posomorît ce stătea în faţa cancelariei.

— Nu, răspunse cu mîndrie Weisz.

Băiatul o luă la fugă. Cei rămaşi se uitară cu jind în urma lui: el se poate duce acasă...

După cîteva minute de aşteptare, uşa cancelariei se deschise şi din dosul geamului de sticlă opacă apăru făptura înaltă şi uscăţivă a domnului profesor Rácz.

— Intraţi, le spuse el şi o luă înainte.

Cancelaria era goală. Băieţii se-nşirară în jurul mesei verzi şi lungi, aşteptînd într-o tăcere de mormînt. Ultimul care intră

închise uşa cu mult respect. Domnul profesor Rácz se aşeză în capul mesei şi se uită împrejur:

— Sînteţi toţi aici?

— Da.

De jos, din curte, se auzea larma voioasă a băieţilor, ce se grăbeau spre casele lor. Domnul profesor puse să se închidă fereastra şi liniştea deveni înfricoşătoare în încăperea aceea mare, plină cu rafturi de cărţi. In tăcerea aceea mormîntală, domnul profesor Rácz începu:

— E vorba despre o asociaţie pe care aţi făcut-o voi. Am aflat de ea. Aud că se cheamă „asociaţia chitului". Cel care mi-a vorbit despre asta mi-a dat şi lista membrilor asociaţiei. Voi sînteţi, nu-i aşa?

Nimeni nu răspunse. Stăteau toţi unul lîngă altul, cu capetele plecate, tăcuţi, confirmînd prin aceasta că învinuirea era dreaptă.

Domnul profesor continuă:

— S-o luăm de la capăt. In primul rînd vreau să ştiu cine a îndrăznit să întemeieze asociaţia, cînd eu v-am spus clar că nu îngădui nici un fel de asociaţie.

Linişte adîncă.

O voce sfioasă spuse:

— Weisz.

Domnul profesor Rácz îi aruncă lui Weisz o privire severă.

— Weisz, tu n-ai gură?

Răspunsul abia se auzi:

— Ba da.

— Atunci de ce taci?

Sărmanul Weisz nu răspunse nici de data asta nimic.

Domnul profesor Rácz aprinse o ţigară şi suflă fumul în aer.

— S-o luăm de la capăt, spuse el. Intîi, te rog să-mi spui ce e acela „chit"?

Drept răspuns, Weisz scoase o bucată mare de chit şi o puse pe masă. Apoi, după ce o privi cîtăva vreme, spuse atît de încet, încît abia putea fi auzit:

— Asta-i chit.

— Anume ce? întrebă profesorul.

— E o cocă cu care geamgiii lipesc sticla în cercevele. Geamgiii o lipesc, iar noi o scoatem cu unghiile.

— Şi bucata asta ai scos-o tu?

— Nu. Asta e chitul asociaţiei.

Domnul profesor făcu ochii mari.

— Cum?! se miră el.

Weisz mai prinse puţin curaj:

— A fost strîns de toţi membrii şi comitetul m-a însărcinat pe mine să-l păstrez. Inainte l-a păstrat Kolnay, casierul nostru, dar la el s-a uscat, fiindcă nu l-a mestecat de ajuns.

— Cum adică „nu l-a mestecat"?

— Păi trebuie mestecat, căci altfel se întăreşte şi nu mai e bun de modelat. Eu l-am mestecat în fiecare zi.

— De ce tocmai tu?

— Fiindcă e scris în statutul asociaţiei că preşedintele este dator să mestece măcar o dată pe zi chitul, căci altfel se întăreşte. .

Weisz izbucni în plîns şi spuse printre lacrimi:

— Şi acum, eu sînt preşedintele...

Situaţia era serioasă. Profesorul strigă cu asprime:

— Cum de-aţi ajuns voi să aveţi aşa mult chit?

Se făcu linişte. Profesorul se-ntoarse spre Kolnay:

— Kolnay, de unde l-aţi luat?

Băiatul răspunse pe nerăsuflate, ca unul care vrea să-şi clarifice situaţia printr-o mărturisire sinceră:

— E strîns într-o lună întreagă, domnule profesor. Eu l-am mestecat o săptămînă încheiată, dar atunci era mai puţin. Weisz a adus prima bucată şi de aceea am înfiinţat asociaţia. Luase

chitul de la geamul unei trăsuri, cu care l-a plimbat tatăl lui. I-a dat şi sîngele la unghii. Pe urmă s-a spart şi geamul de la sala de muzică şi eu am venit după-amiază şi pînă seara l-am aşteptat pe geamgiu; geamgiul a sosit la cinci şi eu i-am spus să-mi dea şi mie puţin chit, dar el nu mi-a răspuns nimic; nu putea vorbi, că-i era botul plin de chit.

Domnul profesor se-ncruntă.

— Ce vorbă-i asta? „Bot" are calul!

— Păi avea gura plină. Mesteca şi el. Apoi l-am rugat să-mi dea voie să mă uit cum lucrează şi mi-a făcut semn că mă lasă. Şi eu m-am uitat şi el a tăiat geamul, l-a pus şi-a plecat. Şi cînd a plecat, atunci m-am dus şi am scos chitul din cercevea şi l-am luat. Dar nu l-am furat pentru mine, ci pentru asociaţie... pentru... aso... soci... aţie. Începu şi el să plîngă.

— Nu mai plînge acum, spuse domnul profesor Rácz.

Weisz îşi tot boţea nervos colţurile hainei şi în tulburarea sa găsi că-i necesar să explice:

— Aşa plînge el, cu uşurinţă...

Iar Kolnay plîngea de ţi se rupea inima. Weisz îi şopti:

— Hai, mă, nu mai boci!

Şi zicînd aceasta, începu şi el să plîngă. Cu atîtea lacrimi, domnul profesor Rácz se mai înmuie un pic. Dar trăgea vîrtos din ţigară. Atunci ieşi din rînd elegantul Csele. Păşi demn în faţa profesorului şi, hotărît sa se poarte şi el ca un bărbat roman, aşa cum făcuse Boka zilele trecute pe maidan, spuse cu o voce sigură:

— Şi eu am adus chit pentru asociaţie, domnule profesor.

Şi-l privi dîrz în ochi. Domnul profesor Rácz îl întrebă:

— De unde?

— De acasă. Spărsesem scăldătoarea păsărelelor şi mama a pus s-o repare; dar eu i-am scos imediat chitul. Şi cînd păsărica s-a scăldat, a curs toată apa pe covor. Ce-o fi avînd ne-

voie de baie o pasăre aşa de mică? Vrăbiile nu se scaldă niciodată şi totuşi nu sînt murdare.

Domnul profesor Rácz se mişcă nervos pe scaun şi-i spuse ameninţător:

— Văd că eşti bine dispus, Csele. Dar îţi viu eu de hac îndată! Continuă, Kolnay.

Kolnay scîncea şi tremura. Îşi şterse nasul:

— Ce să continui?

— De unde aţi luat restul?

— Păi, acum v-a spus Csele... Şi asociaţia mi-a dat odată şaizeci de creiţari, să fac rost şi eu.

Asta nu-i plăcu de loc domnului profesor Rácz.

— Cum, aţi şi cumpărat?

— Nu, spuse Kolnay. Dar tata e medic, şi dimineaţa, cînd vizitează bolnavii, se duce cu cupeul. Şi o dată m-a luat şi pe mine. Şi eu am scos chitul de la un geam al trăsurii şi era un chit foarte moale, şi atunci asociaţia mi-a dat bani, ca să pot merge cu trăsura aceea, şi eu m-am urcat în ea după masă şi m-am dus cu ea pînă în cartierul funcţionarilor şi am scos tot chitul de la cele patru ferestre şi apoi am venit înapoi pe jos.

Profesorul părea că-şi aminteşte ceva:

— Asta s-a întîmplat cînd te-am întîlnit pe la Colegiul Ludovic?

— Da.

— Te-am întrebat atunci ceva, dar nu mi-ai răspuns.

Kolnay lăsă capul în pămînt şi mărturisi trist:

— Aveam gura plină cu chit.

Şi din nou curseră streaşinile: Kolnay începu iară să plîngă, Weisz era iar neliniştit şi se apucă să-şi boţească nervos colţurile hainei, şi de tulburat ce era mai spuse o dată că Kolnay plînge cu uşurinţă, şi ochii i se umplură de lacrimi.

Domnul profesor se sculă şi începu să se plimbe de-a lungul camerei. Dădu din cap:

— Frumoasă asociație. Și cine e președintele?

La această întrebare, Weisz, uitînd orice supărare, se opri din plîns și răspunse cu mîndrie:

— Eu.

— Și cine e casierul?

— Kolnay.

— Scoate banii rămași.

— Poftiți.

Spunînd aceasta, Kolnay vîrî mîna în buzunar. Nici buzunarul lui nu era mai mic decît a lui Csónakos. Începu să cotrobăiască prin el și încet-încet scoase pe rînd toate averile dinăuntru. Mai întîi scoase la iveală suma de un forint patruzeci și trei de creițari. Apoi două mărci de cîte cinci creițari, un plic închis, două timbre fiscale de cîte o coroană, opt penițe noi și o bilă de sticlă colorată. Domnul profesor numără banii și iar se încruntă:

— De unde aveți banii?

— Din cotizații. Fiecare plătim cîte șase creițari pe săptămînă.

— Și la ce vă trebuie banii?

— Numai așa, ca să avem fonduri. Weisz a renunțat la leafa de președinte.

— Cît era leafa?

— Cinci creițari pe săptămînă. Mărcile eu le-am adus, cartea poștală, Barabás, și timbrele, Richter. Tatăl lui... El, de la tatăl lui...

Profesorul completă:

— Le-a furat. Așa-i, Richter?

Richter făcu un pas înainte și plecă privirile în pămînt.

— Le-ai furat?

Făcu un semn că da. Domnul profesor clătină din cap:

— Ce nerușinare! Ce e tatăl tău?

— Doctorul Richter Ernő, avocat şi jurisconsult. Dar asociaţia a restituit timbrele.

— Cum asta ?

— Păi aşa, că eu am furat un timbru de la tata şi apoi mi-a fost frică. Şi atunci asociaţia mi-a dat o coroană şi am cumpărat un alt timbru şi i l-am pus înapoi pe birou. Şi tata m-a prins nu atunci cînd l-am furat, ci cînd l-am pus la loc, şi mi-a tras o chelfăneală... Dar văzînd privirea aspră a profesorului se corectă : ...Mi-a tras o bătaie şi la urmă mi-a mai ars şi cîteva palme, pentru că am pus timbrul la loc. Apoi m-a întrebat de unde l-am furat. Dar n-am vrut să-i spun adevărul, că aş fi căpătat alte palme. I-am spus că mi l-a dat Kolnay, iar el mi-a spus : „Să-l duci imediat înapoi lui Kolnay; desigur că l-a şterpelit de undeva". N-am avut încotro şi l-am dat înapoi lui Kolnay, aşa că d-aia are acum asociaţia două timbre.

Profesorul Rácz căzu pe gînduri :

— De ce oare aţi mai luat un timbru nou, cînd aţi fi putut foarte bine să-l restituiţi pe cel vechi ?

— Asta nu se putea, — răspunse Kolnay în locul celuilalt, — că fusese ştampilat cu ştampila asociaţiei.

— Aveţi şi ştampilă ? Unde e ?

— Barabás e păstrătorul sigiliului.

Acum veni rîndul lui Barabás. Făcu un pas înainte şi-i aruncă lui Kolnay o privire ucigătoare, căci mereu avea ceva de împărţit cu el. Nu-i iertase încă povestea cu pălăria de pe maidan... Dar acum n-avea încotro; depuse frumos pe masa verde a profesorilor sigiliul, făcut din cauciuc, şi tuşiera de tinichea. Profesorul începu să-l examineze. Pe el scria : „Asociaţia strîngătorilor de chit, Budapesta, 1889". Domnul profesor Rácz îşi ascunse un zîmbet şi apoi clătină din cap. Barabás, văzîndu-l aşa, prinse curaj. Întinse mîna peste masă şi vru să-şi ia sigiliul înapoi. Dar domnul profesor îl apucă de mînă :

— Ce faci ?

— Vă rog, — izbucni Barabás, — am jurat că mai degrabă îmi dau viaţa, decît să las sigiliul din mînă.

Domnul profesor băgă sigiliul în buzunar.

— Să nu-ţi aud gura! se răsti el.

Dar Barabás nu se lăsă cu una, cu două:

— Atunci luaţi-i şi lui Csele steagul.

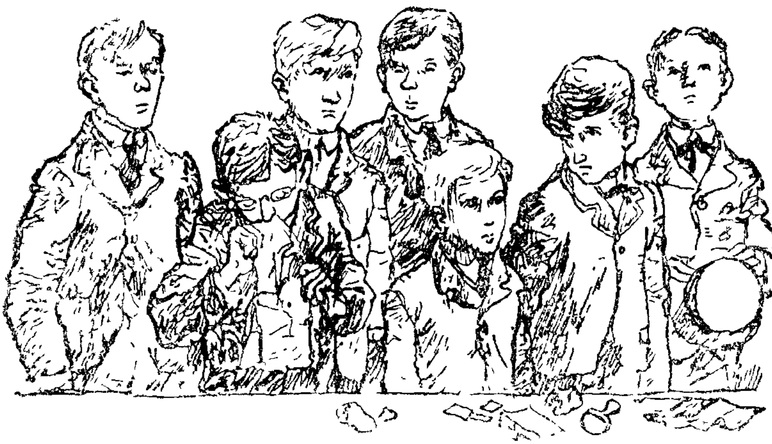

— Cum? Aveţi şi steag? Dă-l încoace, se întoarse profesorul spre Csele. Csele vîrî mîna în buzunar şi scoase dinăuntru un steguleţ mic, montat pe sîrmă. Şi ăsta era făcut tot de sora lui, ca şi steagul de pe maidan. De altfel, sora lui Csele le meşterea tot ce era de cusut. Steagul acesta era roşu-alb-verde şi purta inscripţia: „Asociaţia strîngătorilor de chit, Budapesta, 1889. Jurăm să nu fim niciodată robii".

— Hm, — făcu domnul profesor, — cine e deşteptul care scrie „robii" în loc de robi? Cine a scris asta?

Nimeni nu răspunse. Domnul profesor repetă întrebarea, cu voce de tunet.

— Cine a scris?

Atunci lui Csele îi veni o idee. Se gîndi să-i scoată din încurcătură pe băieţi. Greşeala o comisese Barabás; dar de ce să-l bage pe el la apă? Aşa că răspunse modest:

— Sora mea a scris.

Şi înghiţi în sec. Nu era frumos ce făcuse, dar şi-a salvat colegul... Profesorul n-a mai spus nimic, iar băieţii începură să vorbească de-a valma.

— Nu-i frumos din partea lui Barabás că a trădat steagul! se indignă Kolnay.

Barabás se apără:

— Totdeauna te legi de mine. Păi dacă mi s-a luat sigiliul, înseamnă că s-a dus asociaţia noastră...

— Linişte! se amestecă domnul profesor Rácz, curmînd discuţia. Vă viu eu de hac acum! Din clipa aceasta, asociaţia este dizolvată şi să nu vă mai prind cu asemenea lucruri! Am să vă scad la toţi nota la purtare şi în special lui Weisz, care v-a fost preşedinte.

— Vă rog, — se apără Weisz cu modestie, — astăzi am fost pentru ultima dată preşedinte, căci chiar astăzi trebuie să aibă loc adunarea generală, şi noi am şi propus pe altul pentru luna asta.

— L-am propus pe Kolnay, se veseli Barabás.

— Asta nu mai are nici o importanţă, hotărî profesorul. Mîine veţi rămîne cu toţii aici pînă la două. Vă vin eu de hac! Acum puteţi pleca.

— Bună ziua, strigară cu toţii în cor şi porniră spre uşă. Profitînd de înghesuială, Weisz întinse iar mîna după chit. Dar profesorul îl văzu:

— Tot nu te astîmperi?

Weisz se miră cu nevinovăţie:

— Păi nu ne daţi chitul înapoi?

— Nu numai că nu vi-l dau înapoi, dar dacă mai are ci-

neva chit să mi-l dea imediat, căci dacă aflu că a mai rămas la careva vreo bucățică, voi lua cele mai severe măsuri.

Atunci Leszik, care tăcuse tot timpul ca peștele, făcu un pas înainte și cu mîna murdară își scoase din gură o bucată de chit, pe care, cu inima frîntă de durere, o lipi de cel de pe masă.

— Asta-i tot?

În loc de răspuns, Leszik deschise gura și arătă că nu mai are nimic. Domnul profesor își luă pălăria:

— Să nu care cumva să mai aud vreodată că ați întemeiat vreo asociație. Acum plecați acasă.

Băieții se îngrămădeau tăcuți spre ușă și numai cîte unul mai spunea abia șoptit „bună ziua".

— Bună ziua, spuse și Leszik, mai tare decît toți, căci adineauri, cînd ceilalți îl salutaseră pe profesor, el fusese cu gura plină.

Domnul profesor plecă lăsîndu-i în voie pe membrii asociației dizolvate. Băieții se uitau cu tristețe unii la alții. Boka, care așteptase afară, află de la Kolnay rezultatul interogatoriului. El răsuflă ușurat:

— Mi-era teamă să nu fi fost trădat maidanul...

În timpul ăsta, Nemecsek se apropie de ceilalți și le șopti:

— Ia uitați-vă... Pe cînd vă descosea pe voi, eu stăteam lîngă fereastră... Geamul era nou... și...

Le arătă bucata de chit proaspăt pe care o scosese. Ceilalți au rămas cu gura căscată. Weisz se înflăcără deodată:

— Păi, dacă avem chit, atunci avem iarăși asociația. Să ținem o adunare generală pe maidan.

— Pe maidan! Pe maidan! strigară și ceilalți. Și începură cu toții să alerge spre casă. Scările răsunau iar de strigătul băieților din strada Pál:

— Haho-hoo! Haho-hoo!

Ieșiră valvîrtej pe poartă. Numai Boka mergea singur, încet, posomorît. Se gîndea la Geréb, la trădătorul Geréb, pe care-l

văzuse cu lampa în mînă pe insula din grădina botanică. Ajunse acasă adîncit în gînduri ; după ce stătu la masă, îşi învăţă lecţia de latină pentru a doua zi...

Nu ştiu cum au izbutit membrii asociaţiei strîngătorilor de chit să ajungă atît de repede pe maidan. Fapt este că la două şi jumătate erau cu toţii în păr. Barabás, care venea direct de la masă, mai molfăia încă o coajă mare de pîine. Îl aştepta în poartă pe Kolnay, să-i răsucească un „şurub" pe ţeastă cu pumnul strîns. Bietul Kolnay avea cam multe la răboj.

Cînd se strînseră cu toţii, Weisz i-a chemat între stivele de lemne.

— Deschid adunarea generală, rosti el cu un ton grozav de serios.

Kolnay, care-şi încasase „şurubul", ba îl şi restituise lui Barabás, fu de părere că cu toată interdicţia profesorului asociaţia trebuia menţinută.

Barabás, în schimb, îl învinovăţi :

— Zice aşa fiindcă-i vine rîndul să fie preşedinte. Dar ne-am săturat de asociaţia asta. Voi sînteţi pe rînd preşedinţi, pe cînd noi trebuie să roadem chitul de pomană. Eu, unul, m-am scîrbit. Păi ce, să am mereu gura plină cu lipici din ăsta ?

Nemecsek vru să spună ceva.

— Cer cuvîntul, se adresă el preşedintelui.

— Domnul secretar are cuvîntul, declară Weisz cu seriozitate şi sună din clopoţelul de doi creiţari.

Nemecsek însă, care îndeplinea funcţia de secretar al asociaţiei, amuţise, căci îl zărise pe Geréb lîngă o stivă de lemne. Nimeni afară de el nu ştia ce făcuse Geréb în seara aceea de pomină, cînd împreună cu Boka îl văzuse la grădina botanică. Geréb se strecura printre lemne, luînd-o spre coliba în care locuia paznicul cu cîinele său. Nemecsek simţea că e de datoria lui să nu-l piardă din ochi pe trădător, să-l urmărească pas cu pas. Boka îi spusese că Geréb nu trebuia să ştie că a fost văzut pe

insulă stînd împreună cu cămăşile roşii în jurul felinarului decît atunci cînd avea să vină pe maidan. Să creadă mai bine că nimeni nu ştie nimic despre el.

Şi-acum poftim, iată-l aici, plimbîndu-se nevinovat. Nemecsek voia să ştie numaidecît ce căuta la paznic. Aşa că spuse:

— Vă mulţumesc, domnule preşedinte, dar îmi amîn discursul pentru altă dată. Mi-am amintit că am o treabă urgentă.

Weisz sună din nou clopoţelul.

— Domnul secretar îşi amînă discursul.

In timpul ăsta, domnul secretar alerga de zor, dar nu în urma lui Geréb, ci înaintea lui. Străbătu maidanul şi ieşi în strada Pál. De aci coti în strada Maria, şi într-o goană nebună se-ndreptă spre poarta depozitului, unde fu cît pe ce să nimerească sub roţile unei căruţe mari, încărcată cu lemne de foc, care tocmai ieşea în stradă. Coşul cel mic de fier pufăia grăbit şi scotea rotocoale albe. Ferăstrăul ţiuia strident, parcă ar fi vrut să spună:

— Atenţiune! Atenţiune!

— Las' pe mine! îi răspunse Nemecsek din fugă şi, trecînd pe lîngă căsuţă, ocoli printre lemne şi ajunse drept în spatele colibei paznicului. Acoperişul acesteia era povîrnit şi marginea lui ajungea aproape de stiva de lemne din dosul colibei. Nemecsek se căţără pe stivă şi se întinse pe burtă. De acolo iscodea atent să vadă ce se întîmplă. Ce-o fi vrînd Geréb de la paznic? Poate că era vreo cursă de-a cămăşilor roşii. Hotărî, deci, să tragă cu urechea la vorbele celor doi, fie ce-o fi. Hei, cîtă glorie va cîştiga el prin fapta asta! Ce mîndru o să fie că a descoperit o nouă uneltire.

Şi cum stătea el aşteptînd şi iscodind, iată că se ivi Geréb, care se apropia tiptil de colibă şi-ntorcea mereu capul, de teamă să nu-l urmărească cineva. După ce se convinse că nu era nimeni pe urmele lui, păşi mai îndrăzneţ. Paznicul şedea liniştit pe banca din faţa colibei şi trăgea din lulea nişte mucuri de ţigări

aduse de băieţi ; trebuie ştiut că toţi băieţii strîngeau capete de ţigări pentru Janó.

Cîinele sări de lîngă el şi începu să-l latre pe Geréb. Dar cînd simţi că-i om cunoscut, se aşeză din nou la locul său. Geréb se apropie mult de Janó, atît de mult, încît acoperişul colibei îi ascundea pe amîndoi vederii lui Nemecsek. Dar puştiul cel blond devenise îndrăzneţ. Incet, cît putu de încet, el trecu de pe lemne pe acoperişul colibei. Şi aici se tîrî pe brînci, căutînd să ajungă în dreptul uşii, pe unde socotea să-şi scoată capul şi să-i privească drept în creştet. Din cînd în cînd, scîndurile trosneau sub el — şi atunci Nemecsek simţea că-i îngheaţă sîngele în vine... Continuă însă să înainteze şi cu băgare de seamă îşi ridică capul deasupra streşinii. Dacă în clipa aceea i-ar fi venit paznicului sau lui Geréb să se uite în sus, s-ar fi speriat de-a binelea văzînd acolo, la marginea acoperişului, căpşorul blond şi isteţ al lui Nemecsek, cum privea cu ochii larg deschişi la cele ce se petreceau în faţa colibei.

Geréb se apropie de paznic şi-i spuse prietenos:

— Bună ziua, Janó.

— Bună ziua, răspunse paznicul, fără să-şi scoată luleaua din gură.

Geréb se apleacă spre el:

— Ţi-am adus ţigări, Janó!

Cînd auzi asta, paznicul îşi scoase luleaua din gură. Ochii îi străluceau. Bietul Janó! Rareori i se întîmpla să se bucure de-o ţigară întreagă. De obicei, le căpăta numai după ce altul le fumase aproape în întregime.

Geréb scoase din buzunar trei ţigări şi i le dădu lui Janó.

„Ei, drăcie, — se gîndi Nemecsek, — am făcut bine că m-am căţărat aci! Asta vrea ceva de la paznic, dacă începe cu ţigări".

Şi-l auzi pe Geréb şoptind paznicului:

— Janó, vino puţin în colibă... nu vreau să discutăm aici,

afară... să nu ne vadă careva... e vorba de un lucru important. Ştii, mai am ţigări, zise el şi scoase din buzunar un pumn întreg.

Sus, pe acoperişul colibei, Nemecsek clătină din cap.

„Pune la cale vreo ticăloşie mare, — se gîndea el, — dacă a adus atîtea ţigări".

Bineînţeles, paznicul intră bucuros în colibă; Geréb, după el. În urma lor se strecură şi cîinele. Nemecsek se înciudă.

„Acum n-am să mai aud nici o vorbă, — se gîndi el, — s-a dus de rîpă planul meu atît de bine întocmit"...

Tare-l mai invidia pe cîine, care se putuse strecura după ei, înainte de a se închide uşa. Căci au închis şi uşa în urma lor. Lui Nemecsek îi veniră în minte poveştile acelea în care se spunea că Baba-Cloanţa poate preface pe Făt-Frumos într-un cîine negru. Şi zău că atunci ar fi dat cu dragă inimă vreo zece, douăzeci de bile de sticlă dintre cele mai grozave, dacă s-ar fi găsit vreo vrăjitoare care să-l prefacă pentru cîteva mi-

nute într-un cîine negru, iar din Hector să fi făcut un Nemecsek mic şi blond. La urma urmei, erau amîndoi simpli soldaţi.

Dar în locul vrăjitoarei cu clonţul de fier i-a venit în ajutor un vierme cu dinţii tot de fier. Bietul cariu, care rosese cîndva, demult, una din scîndurile acoperişului şi se hrănise, ca şi toată familia lui, cu lemnul moale şi gustos, nici nu se gîndise că odată şi odată avea să aducă un serviciu atît de mare băieţilor din strada Pál. Acum scîndura era mai subţire acolo unde fusese roasă. Nemecsek îşi lipi urechea de ea şi ascultă. Din colibă se auzeau sunete slabe; dar Nemecsek descoperi îndată, cu bucurie, că putea auzi limpede fiece cuvînt pe care-l rosteau cei dinăuntru. Geréb vorbea încet, ca şi cum i-ar fi fost frică să nu-l audă cineva chiar şi în locul acela ascuns. Iată ce-i spunea paznicului:

— Janó, fii deştept. Poţi căpăta de la mine cîte ţigări pofteşti. Dar, în schimb, trebuie să faci ceva.

Janó mormăi:

— Ce trebuie să fac?

— Nu-i mare lucru: doar să-i izgoneşti pe băieţi de pe maidan. Să nu se mai joace aici cu mingea, că împrăştie lemnele din stive.

Cîteva clipe se făcu linişte. Nemecsek înţelese că paznicul se gîndea. Apoi se auzi vocea acestuia:

— Să-i izgonesc?

— Da.

— De ce?

— Pentru că vor să vină alţii aici. Aştilalţi sînt toţi băieţi bogaţi... o să ai cîte ţigări pofteşti... şi bani...

Ultimele cuvinte îşi făcură efectul.

— Şi bani? întrebă Janó.

— Da. Forinţi.

Cînd auzi de forinţi, paznicul fu cîştigat de partea lor.

— Ne-am înţeles, zise el. Am să-i alung.

Apoi se auzi cum clempăneşte odată clanţa şi uşa scîrţîi prelung. Geréb ieşi din colibă. Dar Nemecsek nu mai era pe acoperiş. Coborîse uşor ca o pisică, sărise jos şi acum alerga printre stivele de lemne înapoi spre maidan. Era foarte tulburat puştiul cel blond şi simţea că în clipa aceea avea în mîinile lui soarta tuturor băieţilor, viitorul întregului maidan. Cînd zări grupul de băieţi, strigă de departe :

— Bokaaa !

Dar nu răspunse nimeni.

Strigă din nou :

— Bokaa ! Domnule preşedinte !

Cineva răspunse :

— N-a venit încà.

Nemecsek alerga ca vîntul. Boka trebuia înştiinţat imediat despre cele întîmplate. Trebuia să se ia măsuri urgente, mai înainte ca ei să fie alungaţi din împărăţia lor. Cînd trecu pe lîngă ultima stivă de lemne, îi zări pe membrii asociaţiei strîngătorilor de chit, care-şi continuau încă şedinţa. Weisz, cu o înfăţişare foarte solemnă, tot mai făcea pe prezidentul. Şi cînd văzu că Nemecsek trece ca vîntul pe lîngă adunarea generală, îi strigă :

— Haho-hoo ! Domnule secretar !

Nemecsek îi făcu semn din fugă că nu se poate opri.

— Domnule secretar ! zbieră Weisz după el. Şi pentru a-şi mări autoritatea, scutură cu putere clopoţelul prezidenţial.

— N-am timp, îi răspunse Nemecsek şi alergă să-l caute pe Boka la el acasă. Weisz recurse atunci la ultimul mijloc. Cu o voce tunătoare îi strigă :

— Soldat ! Stai !

La asta n-avea ce face S-a oprit, căci Weisz era locotenent... Băieţaşul cel blond fierbea de ciudă, dar trebuia să se supună, fiindcă Weisz făcuse uz de gradul său.

— Ordonaţi, domnule locotenent. Şi luă poziţia de drepţi.

— Ascultă, — spuse preşedintele asociaţiei strîngătorilor de chit, — chiar acum s-a votat că asociaţia noastră, începînd de astăzi, va continua să funcţioneze ca asociaţie secretă. Am ales şi un nou preşedinte.

Băieţii îl ovaţionară cu multă însufleţire pe noul preşedinte:

— Trăiască Kolnay!

Numai Barabás spuse rînjind:

— 'Iască Kolnay.

Preşedintele continuă:

— Dacă domnul secretar vrea să-şi păstreze funcţia, atunci trebuie să depună acum, o dată cu noi, jurămîntul că va păstra secretul. Dacă află domnul profesor Rácz că...

În clipa asta, Nemecsek îl văzu pe Geréb strecurîndu-se printre stivele de lemne. Dacă pleacă Geréb, totul s-a sfîrşit... S-a sfîrşit cu fortificaţiile, s-a sfîrşit cu maidanul... Dar dacă Boka ar interveni acum şi i-ar vorbi aşa cum ştie el, poate că sentimentele bune le-ar birui pe cele rele. Nemecsek aproape că plîngea de ciudă. Îl întrerupse pe preşedinte:

— Domnule preşedinte... Eu n-am timp... trebuie să plec...

Weisz îl întrebă cu severitate:

— Poate că domnul secretar se teme?! Îi e frică domnului secretar să nu fie şi dînsul pedepsit dacă se descoperă totul?

Dar Nemecsek nu-l mai asculta. Îl urmărea cu privirea pe Geréb, care stătea ascuns printre stivele de lemne şi aştepta ca băieţii să se ducă în altă parte, pentru ca s-o poată tuli pe străzi... Cînd Nemecsek văzu cum stau lucrurile, îşi strînse haina pe el, străbătu în fugă maidanul şi o zbughi pe poartă, lăsîndu-i pe membrii „Asociaţiei chitul“ cu gurile căscate.

Adunarea generală rămase într-o tăcere adîncă. În tăcerea asta gravă răsună vocea şi mai gravă a preşedintelui:

— Onoraţi membri au văzut cu toţii purtarea lui Nemecsek Ernő. Declar că Nemecsek Ernő este un laş!

— Așa este! strigară onorații membri.

Ba mai mult, Kolnay adaugă:

— Trădător!

Richter, foarte agitat, luă cuvîntul:

— Propun ca pe trădătorul ăsta laș, care a părăsit asociația cînd ea a ajuns la strîmtoare, să-l înlăturăm din secretariat, să-l excludem din asociație și să-l trecem în condica noastră secretă ca trădator!

— Da, așa e, foarte bine, rostiră toți într-un glas.

Și într-o tăcere deplină, președintele rosti pedeapsa:

— Adunarea generală îl declară pe Nemecsek Ernő laș și trădător, îl scoate din funcția de secretar și-l exclude din asociație. Domnule secretar de ședință!

— Prezent, răspunse Leszik.

— Să treci te rog în procesul verbal că adunarea generală îl declară pe Nemecsek Ernő trădător și să-i scrii numele cu litere mici.

Un murmur străbătu întreaga adunare generală, căci după statut aceasta era pedeapsa cea mai gravă. De aceea, mulți îl înconjurară pe Leszik, care se așeză îndată jos și își puse pe genunchi caietul de cinci creițari, în care se treceau procesele verbale, și scrise pe el strîmb, cu niște litere de-o șchioapă:

„nemecsek ernő, trădător" !!!

Astfel a fost ponegrită onoarea lui Nemecsek Ernő de către asociația strîngătorilor de chit...

Nemecsek Ernő însă, sau, dacă preferați: nemecsek ernő, alerga într-un suflet spre strada Kinizsi, unde într-o căsuță scundă și modestă locuia Boka. El dădu buzna pe poartă și nimeri drept în brațele lui Boka.

— Ia te uită, spuse acesta surprins. Ce cauți tu aici?

Nemecsek, cu sufletul la gură, îi povesti toată pățania, trăgîndu-l pe Boka de haină să se grăbească. După o clipă alergau împreună spre maidan.

— Ai văzut şi ai auzit toate astea? îl întrebă Boka din fugă.

— Am şi văzut, am şi auzit.

— Şi Geréb o mai fi acolo?

— Dacă ne grăbim, îl mai apucăm.

In dreptul clinicii au trebuit să se oprească. Sărmanul Nemecsek prinse a tuşi. Se rezemă de zid.

— Tu gră..., — spuse el, — tu grăbeş-...te-te... acolo. Eu.... eu... să-mi treacă tusea. Şi tuşea din toate puterile. Sînt răcit, îi mărturisi el lui Boka, care nu se mişca de lîngă el. Am răcit în grădina botanică... cînd am căzut în lac. Şi asta n-ar fi fost nimic, dar acolo, în seră, cînd m-am tupilat, în bazin, apa era foarte rece. Atunci m-a pătruns frigul rău de tot.

Intrară în strada Pál. Tocmai cînd trecură colţul, portiţa maidanului se deschise şi Geréb ieşi grăbit. Nemecsek îl apucă brusc pe Boka:

— Uite-l!

Boka îşi duse mîinile la gură, le făcu pîlnie şi cu o voce puternică strigă de-a lungul străduţei liniştite:

— Geréb!

Geréb se opri şi-şi întoarse capul. Cînd îl zări pe Boka, rîse cu poftă. Apoi, tot rîzînd, fugi din calea băieţilor şi o luă spre bulevard. Rîsul acela răsuna batjocoritor printre casele din strada Pál. Geréb îşi bătea joc de ei.

Cei doi băieţi rămaseră acolo în colţul străzii, ca împietriţi. Geréb dispăruse. Simţeau că totu-i pierdut. Fără să scoată vreun cuvînt, se îndreptară încet şi abătuţi spre portiţa maidanului. De dincolo de gard se auzea pînă-n stradă larma veselă a

celor care băteau mingea şi nişte urale zgomotoase: cei din „asociaţia chitului" îl ovaţionau pe noul preşedinte... Nimeni dintre ei nu ştia că petecul acela de pămînt poate nici nu mai era al lor. Petecul acela de pămînt budapestan, sterp şi plin de hîrtoape, tăpşanul acela înghesuit între două clădiri, pentru sufletele lor de copii însemna nemărginirea, libertatea. Înainte de amiază era prerie americană, după-amiază, pustă maghiară. Pe timp de ploaie reprezenta marea; iarna, Polul Nord. Cu alte cuvinte, era prietenul lor şi se transforma în orice, după dorinţă, numai să-i poată bucura pe ei.

— Vezi, — spuse Nemecsek, — ei habar n-au...

Boka lăsă capu-n pămînt şi repetă încet:

— Da, habar n-au!

Nemecsek avea multă încredere în Boka. Atîta timp cît prietenul lui deştept şi calm era acolo, lîngă el, nu-şi pierdu nădejdea. El nu se sperie cu adevărat decît atunci cînd văzu în ochii lui Boka prima lacrimă şi cînd auzi pe preşedinte, chiar pe preşedinte, spunînd cu mîhnire adîncă şi cu vocea tremurătoare:

— Ei, acum ce ne facem?

V

După două zile, într-o joi, pe cînd amurgul învăluia grădina botanică, cei doi străjeri de pe puntea insulei luară poziția de drepți în fața unei făpturi ce se apropia din întuneric.

— Pentru onor arm'! strigă unul dintre ei.

Și amîndoi își înălțară spre cer lăncile cu vîrfuri argintii, pe care lucea palid lumina lunei. Onorul era dat pentru Áts Feri, căpetenia cămășilor roșii, care trecea grăbit puntea.

— Au venit toți? întrebă el pe străjeri.

— Da, domnule căpitan!

— Și Geréb?

— El a sosit primul, domnule căpitan.

Căpitanul schiță un salut și străjerii își înălțară din nou lăncile deasupra capetelor. Acesta era onorul militar al cămășilor roșii.

În luminișul de pe insulă se adunaseră toate cămășile roșii. Cînd Áts ajunse în mijlocul lor, Pásztor cel mare strigă:

— Pentru onor...

Şi iarăşi lăncile cu vîrfurile învelite-n staniol săltară deasupra capetelor.

— Trebuie să ne grăbim, băieţi, — spuse Áts Feri, răspunzînd la salut, — deoarece am cam întîrziat. Să-ncepem imediat. Aprindeţi lampa.

Nu era voie să se aprindă lampa înainte de sosirea comandantului. Dacă lampa ardea, însemna că şi Áts Feri se află pe insulă. Deci Pásztor cel mic aprinse lampa şi cămăşile roşii se aşezară în jurul ei. Aşteptau cu toţii în linişte cuvîntul comandantului.

— Aveţi ceva de raportat? întrebă acesta.

Se înfăţişă Szebenics.

— Ei?

— Am onoarea să vă raportez că din magazia de arme lipseşte steagul acela roşu-verde pe care domnul căpitan l-a capturat de la cei din strada Pál.

Comandantul încruntă sprîncenele:

— Dintre arme nu lipseşte niciuna?

— Nu. In calitate de paznic al arsenalului, îndată ce am sosit aici, m-am dus la ruine să cercetez tomahawk-urile şi lăncile. Erau toate la locul lor: nu lipsea decît steguleţul acela. L-a furat cineva.

— Ai găsit urme?

— Da. Ca în fiecare seară, conform regulamentului, şi ieri am presărat nişte nisip fin în ruine. Iar azi, cînd m-am uitat, am găsit urme de picioare mici, care duceau de la crăpătură direct la locul unde se afla steguleţul şi de-acolo înapoi. Mai departe nu se mai vedeau, fiindcă pămîntul e bătătorit şi acoperit cu iarbă.

— Zici că erau urme de tălpi mici?

— Da. Mai mici ca ale lui Wendauer, deşi dintre noi toţi el are piciorul cel mai mic.

Se făcu o linişte adîncă.

— Trebuie să fi umblat un străin prin arsenal, spuse comandantul. Şi anume, unul dintre băieţii din strada Pál.

Un murmur trecu printre rîndurile cămăşilor roşii.

— Presupun asta, — continuă Ats, — fiindcă dacă ar fi fost vreun alt copil ar fi luat măcar o armă. Dar ăsta n-a luat decît steagul. Pesemne că cei din strada Pál au trimis pe careva să le aducă steagul înapoi. Ştii ceva despre asta, Geréb?

Se vede treaba că Geréb era spionul lor permanent. Acesta se ridică:

— Nu ştiu nimic.

— Bine. Stai jos. O să cercetăm. Acum să ne vedem de treabă. Ştiţi ce ruşine am păţit data trecută. In timp ce eram cu toţii aici, pe insulă, inamicul a agăţat de copacul ăsta un bilet roşu. Au fost atît de iscusiţi, încît nu i-am putut prinde. Ne-am luat după doi băieţi străini pînă în cartierul funcţionarilor şi de abia acolo ne-am dumirit că degeaba fugiserăm după ei. Biletul acela a fost o mare insultă la adresa noastră şi pentru asta trebuie să ne răzbunăm. Cucerirea maidanului am amînat-o pînă cînd Geréb va cerceta terenul. Aşa că acum să ne raporteze el ce-a constatat şi noi să hotărîm cînd vom porni la luptă.

Se uită la Geréb:

— Geréb, ridică-te.

Geréb se sculă din nou în picioare.

— S-auzim raportul. Ce ispravă ai făcut?

— Eu... — spuse băiatul puţin cam încurcat, — m-am gîndit că s-ar putea să obţinem terenul acela şi fără luptă. M-am gîndit că am făcut şi eu parte cîndva din ceata lor... şi de ce să fiu tocmai eu cel care .. cu alte cuvinte, l-am cumpărat pe paznicul depozitului şi el are să-i alunge de-acolo... de-acolo...

Vorba i se oprise în gît. Ats Feri îl privea atît de aspru, ca nu mai putea continua. Comandantul îi vorbi cu vocea aceea puternică şi adîncă, de care băieţii tremurau de cîte ori flăcăul acesta voinic se supăra pe ei.

— Nu, — tună el, — se vede că tu încă tot nu știi cine sînt cămășile roșii. Noi nu umblăm să mituim, nici nu vrem să ne tîrguim Dacă ei nu ne dau locul de bună voie, o să știm noi să-l luăm cu forța. N-am eu nevoie de paznic, nu-i nevoie să-i alunge el. Am eu destulă putere. Ce-i mîrșăvia asta?

Tăceau cu toții și Geréb își plecă privirile-n pămînt. Áts Feri se ridică:

— Dacă ești laș, pleacă acasă!

De mînie, ochii îi scînteiau. Și Geréb se sperie cumplit. Simțea că, dacă îl izgonesc cămășile roșii dintre ei, atunci într-adevăr nu mai are nicăieri loc sub soare. Ridică deci capul și vorbi cu un ton ce căuta să arate hotărîre:

— Nu sînt laș! Sînt cu voi, țin cu voi, vă jur credință vouă!

— Așa da, spuse Áts. Dar pe față i se putea citi că noul venit nu-i era pe plac. Dacă vrei să rămîi cu noi, ai să depui jurămînt pe legile noastre.

— Din toată inima! răsuflă ușurat Geréb.

— Atunci dă-mi mîna. Își strînseră mîinile.

— Din clipa asta ești primit printre noi cu rangul de sublocotenent. Szebenics are să-ți dea o lance și un tomahawk și tot el are să te înscrie în registrul secret. Și acum, ascultă aici. Nu mai putem amîna. Ordon ca atacul să aibă loc mîine. Mîine după masă ne adunăm cu toții aici. Jumătate din ceată va intra prin strada Maria și va cuceri fortificațiile. Celorlalți le vei deschide portița dinspre strada Pál și ei îi vor alunga pe băieți de pe maidan. Iar dacă aceștia se vor refugia printre lemne, atunci vor fi atacați de armata noastră din fortificații. Nouă ne trebuie terenul pentru minge și o să-l cucerim cu orice preț!

Toți săriră în picioare.

— Ura!! strigară cămășile roșii, agitînd lăncile în aer.

Conducătorul ceru să se facă liniște.

— Să te întreb ceva. Nu crezi că cei din strada Pál bănuiesc că te-ai dat cu noi?

— N-aş crede, răspunse proaspătul sublocotenent. Chiar dacă unul dintre ei a fost aici rîndul trecut cînd a pus biletul acela roşu pe copac, n-a putut să mă vadă pe-ntuneric.

— Deci te poţi duce în voie la ei mîine după-amiază?

— Da.

— N-au să bănuiască nimic?

— Nu. Şi chiar dacă ar bănui ceva, niciunul n-ar îndrăzni să-mi spună o vorbă, pentru că se tem de mine. Toţi sînt nişte fricoşi.

Deodată se auzi o voce ascuţită:

— Nu-i adevărat!

Toţi se uitară împrejur. Áts Feri întrebă surprins:

— Cine a vorbit ?

Nimeni nu răspunse. Şi glasul acela ascuţit repetă :

— Nu-i adevărat !

Acum auziră desluşit că vocea venea din vîrful copacului şi îndată după asta se auziră crengile trosnind. Printre frunze foia ceva ; iar în clipa următoare, un băieţel mic şi blond se dădu jos din copac. Cînd sări de pe ultima creangă la pămînt, îşi scutură liniştit hainele, se opri drept ca un ţăruş şi se uită chiorîş la ceata uluită a cămăşilor roşii. Nimeni nu scotea o vorbă, atît de mare le era surprinderea la apariţia acestui mic mosafir căzut pe neaşteptate, ca din cer.

Geréb păli.

— Nemecsek ! spuse el speriat.

Şi puştiul cel blond răspunse :

— Da, Nemecsek, eu sînt. Şi nu mai căutaţi cine a furat steagul străzii Pál din arsenal, că eu l-am luat. Iată-l. Eu sînt cel cu piciorul aşa de mic, mai mic ca al lui Wendauer. Şi n-aş fi scos nici o vorbă, aş fi putut să rămîn sus în vîrful copacului pînă aţi fi plecat cu toţii de-aici ; doar stau acolo căţărat de la trei şi jumătate. Dar cînd l-am auzit pe Geréb spunînd că printre noi nu se află niciunul curajos, atunci mi-am zis : stai c-am să-ţi arăt eu ţie că se mai găsesc şi printre cei din strada Pál băieţi curajoşi, dacă nu altul, atunci Nemecsek soldatul. Iată-mă-s, am ascultat ce aţi pus la cale, v-am luat înapoi steagul nostru, acum poftim, faceţi cu mine ce vreţi, bateţi-mă, smulgeţi-mi steagul din mînă, căci de bună voie n-am să-l dau. Poftim, poftim, nu vă lăsaţi ! Doar sînteţi vreo zece la număr, pe cînd eu nu sînt decît unul singur !

Vorbind astfel se roşi tot şi-şi desfăcu braţele în lături. Intr-o mînă strîngea cu putere steguleţul. Cămăşile roşii nu-şi puteau veni în fire şi se uitau la puştiul acela blond, căzut ca din cer în mijlocul lor şi care le striga curajos în faţă, cu fruntea sus, ca unul care ar fi fost atît de puternic, încît ar fi putut ciomăgi

întreaga adunare împreună cu Áts Feri şi cu cei doi Pásztori voinici.

Primii care şi-au revenit au fost fraţii Pásztor. S-au apropiat de micul Nemecsek şi l-au apucat de mîini. Cel mai mic dintre Pásztori se aşezase în partea dreaptă şi se şi întindea să-i apuce mîna ca să-i smulgă steagul, cînd vocea lui Áts Feri sparse tăcerea :

— Staţi ! Nu vă atingeţi de el !

Pásztorilor nu le veniră să-şi creadă urechilor.

— Să nu vă atingeţi de el. Puştiul ăsta îmi place. Eşti curajos, Nemecsek, sau cum te mai cheamă. Uite, îţi întind mîna. Vino la noi, la cămăşile roşii.

Nemecsek dădu din cap, împotrivindu-se.

— Eu nu ! se îndîrji el.

Vocea îi tremura ; dar nu de teamă, ci de tulburare. Stătea acolo palid, cu figura serioasă şi repeta :

— Eu nu !

Áts Feri zîmbi, apoi spuse :

— Dacă nu vrei, nu-i nimic. Pînă acum, încă n-am rugat pe nimeni să vină la noi. Toţi cîţi sînt aici m-au rugat să-i primesc. Tu eşti primul pe care l-am chemat. Dar dacă nu vrei, n-ai decît să nu vii...

Şi-i întoarse spatele.

— Ce să facem cu el ? întrebară Pásztorii.

Comandantul le răspunse cu jumătate de gură :

— Luaţi-i steagul.

Cu o singură mişcare, Pásztor cel mare smulse steagul roşu-verde din mîna mică şi plăpîndă a lui Nemecsek. Tare îl durea locul de unde îl apucase Pásztor, dar strînse din dinţi şi nu lăsă să-i scape nici un sunet de pe buze.

— S-a făcut ! mîrîi Pásztor.

Toată lumea aştepta să vadă ce va urma, ce pedeapsă grozavă o să născocească Áts Feri cel aprig. Nemecsek stătea dîrz

la locul lui și-și strîngea buzele. Áts Feri se întoarse spre el și făcu semn fraților Pásztor:

— Ăsta-i tare slab. Nu face să-l bați. În schimb... puteți să-l îmbăiați nițel.

Cămășile roșii hohotiră de rîs. Rîse și Áts Feri, rîseră și Pásztorii. Szebenics își zvîrli șapca în aer, iar Wendauer țopăia ca un smintit. Pînă și Geréb se hlizea acolo sub copac. Dar în veselia asta generală unul singur rămase serios: Nemecsek. Era răcit și de cîteva zile tușea într-una. Maică-sa nu-i dăduse voie să iasă din casă în ziua aceea, dar el n-a putut răbda să stea închis între pereții camerei. La ora trei fugi de-acasă și de la trei și jumătate pînă seara a tot stat cocoțat în vîrful copacului de pe insulă. Dar pentru nimic în lume n-ar fi scos un cuvînt. Să le fi spus că-i răcit? Ar fi rîs și mai tare de el. Și s-ar fi zîmbat și Geréb, cum făcea în clipa aceea, căscînd o gură de i se vedeau toți dinții. Deci tăcu. Răbdă apoi ca, în mijlocul hohotelor de rîs, să fie dus pe malul insulei și acolo să fie împins de către cei doi Pásztori în vadul cu apa scăzută a lacului. Pásztorii erau niște vlăjgani înspăimîntători. Unul i-a cuprins amîndouă mîinile, iar celălalt l-a apucat de ceafă. L-au vîrît în apă pînă la gît. Și în clipa aceea toți cei de pe insulă chiuiră de bucurie. Pe mal cămășile roșii țopăiau, aruncîndu-și șepcile pe sus, și țipau cît îi ținea gura:

— Hopa-hop! Hopa-hop!

Asta era strigătul lor.

Și chiuiturile se amestecară cu hohotele de rîs, spărgînd liniștea serii. Iar pe mal, în fața lui Nemecsek, care se uita din apă cu ochi triști, ca o broscuță mîhnită, stătea crăcănat Geréb și-l tot arăta celorlalți cu capul, hohotind de rîs.

Pe urmă, Pásztorii i-au dat drumul și Nemecsek putu să iasă din lac. Și abia atunci s-a dezlănțuit adevărata veselie, cînd l-au văzut cu hainele leoarcă de apă și pline de noroi. Surtucul îi era atît de îmbibat, încît cînd lăsă mîinile în jos apa începu să-i

curgă pe mîneci ca turnată cu găleata. Toţi se feriră din faţa lui cînd începu să se scuture ca un căţeluş cu blana udată. Şi cîte cuvinte de batjocură nu i-a fost dat atunci să audă ?

— Broscoiule !

— Ai băut ceva ?

— De ce n-ai înotat puţin ?

Dar nu răspunse nimănui. Zîmbea numai amar, netezindu-şi haina udă. Atunci, Geréb se înfipse în faţa lui, îşi deschise gura rînjind şi-l întrebă obraznic :

— Ei, a fost bine ?

Nemecsek îşi ridică spre el ochii lui mari, albaştri şi-i răspunse încet :

— A fost bine. Şi adăugă : A fost bine. A fost cu mult mai bine decît să stai pe mal şi să rîzi de mine. Aş prefera să mă

apuce Anul Nou stînd în apă pînă la gît, decît să mă dau cu dușmanii prietenilor mei. Nu-mi pare rău că m-ați vîrît în apă ; rîndul trecut am intrat eu singur. Te-am văzut și atunci aici, pe insulă, printre străini. Dar pe mine oricît m-ați chema printre voi, oricît v-ați linguși pe lîngă mine și oricîte daruri mi-ați face, tot n-o să mă puteți ademeni. Și chiar dacă mă mai vîrîți o dată în apă și încă de o sută și de o mie de ori, tot am să vin aici și mîine, și poimîine. Am să-mi găsesc eu o ascunzătoare unde să nu mă puteți găsi. Nu mi-e frică de niciunul dintre voi. Și dacă o să veniți în strada Pál să ne luați terenul, să știți că n-o să stăm cu mîinile încrucișate ! Am să vă arăt eu că acolo, unde și noi sîntem zece, altfel se stă de vorbă cu voi, nu ca acum. V-a fost ușor să vă purtați așa cu mine ! Cine-i mai tare, învinge. Pásztorii mi-au furat bilele în grădina muzeului pentru că au fost mai tari. Lesne-i zece contra unu ! Dar mie nu-mi pasă. Pe mine puteți să mă bateți dacă vă place. Dacă aș fi vrut, puteam scăpa de baia asta. Dar n-am poftă să fiu de-ai voștri. Mai bine să mă înecați, sau să-mi dați cu ceva în cap, decît să mă fac trădător, ca cel care stă acolo, uite colo... Intinse mîna și arătă pe Geréb, căruia acum îi pierise veselia. Lumina lămpii cădea pe căpșorul frumos și blond al lui Nemecsek, pe hainele-i lucioase, de apă. Il privea pe Geréb în ochi, cu curaj, cu mîndrie, cu inima curată. Și Geréb simțea căutătura aceea ca o greutate care-l apăsa pe suflet. Deveni serios și-și plecă capu-n pămînt. Se făcuse o liniște atît de mare în clipa aceea, încît se putea auzi cum cădeau picurii din hainele lui Nemecsek pe pămîntul bătucit...

Nemecsek strigă deodată, spărgînd liniștea :

— Pot să plec ?

Nimeni nu răspunse. Mai întrebă o dată :

— Păi nu mă ciomăgiți ? Pot să plec ?

Și deoarece nici de data asta nu-i răspunse nimeni, porni spre pod liniștit, cu pași rari. Nici o mînă nu se mișcă, nici

un băiat nu se clinti de la locul lui. Fiecare simţea că acest copil cît un năpîrstoc era cu adevărat un mic erou, că ar fi meritat să fie bărbat împlinit.

Cei doi străjeri de pe pod, care fuseseră martori la toată întîmplarea, îl priveau cu uimire şi nu s-ar fi atins de el pentru nimic în lume. Cînd Nemecsek ajunse pe pod, vocea adîncă şi tunătoare a lui Áts Feri sparse tăcerea :

— Pentru onor !

Cei doi străjeri îşi luară poziţia de drepţi şi-şi prezentară lăncile cu vîrfurile argintii.

Toţi ceilalţi băieţi făcură la fel. Şi în timp ce vîrfurile argintii ale lăncilor ridicate luceau sub razele lunei, nimeni nu scoase vreun cuvînt. Nu se auzeau decît paşii lui Nemecsek bocănind pe pod şi îndepărtîndu-se de ei, apoi doar plescăitul pantofilor plini cu apă... Nemecsek plecase.

Cămăşile roşii rămaseră pe insulă foarte tulburaţi. Áts Feri stătea în mijlocul luminişului cu capu-n pămînt. Geréb, alb ca varul, veni spre el şi bolborosi ceva.

— Ştii... te rog... începu el să bîlbîie.

Dar Áts Feri îi întoarse spatele. Descumpănit, Geréb o luă spre băieţii ce stăteau smirnă şi se adresă lui Pásztor cel mare, mormăind :

— Ştii... te rog...

Dar Pásztor repetă gestul comandantului său ; se întoarse şi el cu spatele la Geréb, care rămase nedumerit. Nu ştia ce să facă. Apoi spuse cu glas stins :

— Atunci plec...

Nici de data asta nu căpătă vreun răspuns. Atunci porni pe acelaşi drum pe unde trecuse adineauri micul Nemecsek. Dar lui nimeni nu-i dădu onorul. Străjerii, rezemaţi de balustradă, se uitau în jos spre apă. Şi în liniştea grădinii se auziră depărtîndu-se şi paşii lui Geréb...

Cînd cămăşile roşii rămaseră singuri, Áts Feri se duse drept în fața lui Pásztor cel mare. Se apropie atît de mult de el, încît fețele aproape că li se atingeau. Îl întrebă încet:

— Tu i-ai luat băiatului bilele în grădina muzeului?

Pásztor răspunse tot încet:

— Eu.

— Era şi fratele tău cu tine?

— Da.

— A fost „einstand"?

— Da.

— Păi n-am interzis eu cămăşilor roşii să jefuiască de bile pe cei mici şi slabi?

Pásztorii tăceau, căci pe Áts Feri nu-l puteau înfrunta. Comandantul le aruncă o privire aspră, şi cu o voce liniştită, dar care nu suferea împotrivire, ordonă:

— Îmbăiați-vă.

Pásztorii făcură ochii mari.

— Nu înțelegeți? Aşa cum sînteți, îmbrăcați. Acum e rîndul vostru să faceți baie.

Apoi, văzîndu-i pe unii zîmbind, adăugă:

— Iar dacă cineva va rîde de ei, şi acela o să facă baie!

La vorba asta, tuturor le trecu pofta de rîs. Áts se întoarse spre Pásztori, de data aceasta zorindu-i:

— Hai, în apă. Pînă la gît. Unu, doi!

Se întoarse spre ceilalți:

— Stînga-mprejur! Să nu vă uitați la ei.

Cămăşile roşii se răsuciră pe călcîie cu spatele spre lac. Nici Áts Feri nu se uita cum îşi îndeplinesc Pásztorii pedeapsa primită. Iar aceştia, abătuți, intrară încet în lac şi se lăsară cu multă supunere în apă, pînă la gît. Băieții nu-i puteau vedea; dar auzeau cum plescăieşte apa. Áts Feri privi spre lac şi se încredință că cei doi băieți au intrat într-adevăr în apă pînă la gît. Atunci dădu porunca:

— La depozitul de arme. Înainte marş!

Şi-şi scoase trupa de pe insulă. Străjerii stinseră lampa şi se alăturară trupei, care trecu în pas cadenţat peste pod şi dispăru în desişul grădinii botanice...

Cei doi Pásztori ieşiră din apă. Se priviră unul pe altul, apoi îşi vîrîră, după obicei, mîinile în buzunar şi porniră şi ei. Nu schimbară între ei nici o vorbă. Le era ruşine.

Insula rămase pustie în liniştea serii de primăvară, sub lumina lunei...

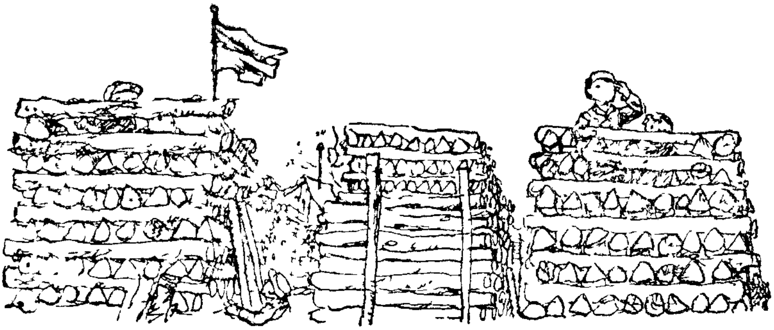

VI

A doua zi după-amiază, cam pe la două şi jumătate, cînd băieţii au început să intre unul după altul pe portiţa maidanului, văzură în curte, pe gard, o foaie mare de hîrtie, prinsă în cele patru colţuri cu patru cuie cît toate zilele.

Foaia aceasta nu era altceva decît o proclamaţie scrisă de Boka cu preţul unei nopţi nedormite. Pe ea se înşiruiau litere de tipar mari de o şchioapă, zugrăvite cu tuş negru ; numai literele de la începutul propoziţiilor erau roşii ca sîngele. Iată textul integral al proclamaţiei :

PROCLAMAŢIE

Băieţi, fiţi gata de luptă! Imperiul nostru este în pericol! Dacă nu vom lupta vitejeşte, vom pierde întregul teritoriu!

Maidanul este în primejdie! Cămăşile roşii vor să ne atace! Dar noi vom sta de strajă şi, dacă va fi nevoie, vom şti să-l apărăm chiar cu preţul vieţii!

Toată lumea la datorie!

Preşedintele

Nimeni n-avea poftă de oină. Mingea se odihnea în buzunarul lui Richter — el era însărcinat cu paza mingilor. Băieții se foiau de colo-colo, discutau despre apropiatul război, mai făceau ce făceau și iar se duceau să citească proclamația afișată pe gard. Cuvintele ei însuflețite au fost recitite de zece, de douăzeci de ori. Ba cîțiva chiar știau textul pe dinafară și de pe înălțimea stivelor de lemne îl rosteau cu multă înflăcărare în fața altora, care, deși îl știau și ei pe de rost, îl ascultau totuși cu gurile căscate; iar după aceea alergau iarăși la gard și mai citeau o dată proclamația, ca s-o poată recita fără greș de pe stivele de lemne.

Această proclamație, unică în felul ei, le pătrunsese în suflet. Intr-adevăr, situația trebuia să fi fost foarte grea și pericolul extrem de serios, din moment ce Boka s-a hotărît să dea o proclamație întărită chiar cu înalta sa iscălitură.

Băieții aflaseră unele amănunte. Pe ici, pe colo se rostea numele lui Geréb, dar nimeni nu știa ceva precis în legătură cu el. Din anumite motive, președintele a hotărît că e mai bine să tăinuiască întîmplarea cu Geréb, mai ales că spera să-l prindă aici, pe maidan, și să-l trimită în fața judecății. Desigur că lui Boka nici prin minte nu i-ar fi trecut, ca nimănui de altfel, că Nemecsek cel mititel va face pe pielea lui o escapadă în grădina botanică și că acolo, în inima taberei oștilor dușmane, va provoca un scandal cu răsunet mondial... Președintele n-a aflat despre asta decît azi-dimineață, la școală, după ora de latină, în pivnița unde pedelul vindea pîine cu unt, cînd Nemecsek, luîndu-l deoparte, i-a povestit totul. Deși era două și jumătate, pe maidan mai domnea încă o mare nesiguranță. Toată lumea îl aștepta pe președinte. La frămîntarea generală s-a mai adăugat și faptul că în sînul „asociației chitului" a izbucnit un scandal: chitul asociației se uscase. Se crăpase și nu mai era bun de nimic, adică nu mai putea fi frămîntat. Aceasta era, fără îndoială, vina președintelui, căci, după cele întîmplate, cred că vă

este cît se poate de clar că preşedintele asociaţiei avea obligaţia să mestece chitul din cînd în cînd. Kolnay, noul preşedinte, şi-a neglijat această îndatorire în modul cel mai condamnabil. E uşor de ghicit cine a fost primul care şi-a ridicat glasul împotriva acestei neglijenţe. Cel care a deschis discuţia a fost Barabás. El s-a dus pe la toţi băieţii şi cu vorbe foarte aspre a înfierat neglijenţa noului preşedinte. Acţiunea lui n-a fost zadarnică, deoarece în cinci minute a izbutit să convingă o parte dintre membri să ceară numaidecît convocarea unei adunări extraordinare. Kolnay bănuia despre ce-i vorba.

— Bine, — protestă el, — dar acum chestiunea maidanului e mai importantă. Adunarea extraordinară am s-o convoc abia mîine.

Dar Barabás făcea tărăboi :

— Nu merge chiar aşa ! Pesemne că domnul preşedinte s-a speriat !

— De tine ?

— Nu de mine, ci de adunarea generală. Cerem s-o convocaţi chiar astăzi.

Kolnay tocmai voia să răspundă, cînd dinspre poartă se auzi semnalul cunoscut al băieţilor din strada Pál :

— Haho-hoo ! Haho-hoo !

Toţi îşi întoarseră privirile într-acolo. Pe portiţă intră Boka. Lîngă el păşea Nemecsek, cu gîtul înfăşurat bine într-un fular roşu, împletit. Sosirea preşedintelui puse capăt discuţiilor. Kolnay se înduplecă dintr-o dată :

— Bine, o să ţinem adunarea generală chiar astăzi. Dar să-l ascultăm mai întîi pe Boka.

— De acord, răspunse Barabás, pe cînd ceilalţi membri ai „asociaţiei chitului", împreună cu restul băieţilor, îl înconjurară pe Boka şi îl asaltară cu o mie de întrebări.

Kolnay şi Barabás au luat-o şi ei spre grup. Boka ceru să

se facă linişte. Apoi, în timp ce toţi îl ascultau cu curiozitate, el le spuse :

— Băieţi ! Aţi putut citi şi în proclamaţie ce pericol ne ameninţă. Iscoadele noastre au pătruns în tabăra duşmană şi au aflat că inamicul a plănuit să dea atacul mîine.

Nimeni nu se aştepta ca războiul să izbucnească atît de curînd.

— Da, mîine, — continuă Boka, — aşa că începînd cu ziua de azi se instituie starea de asediu. Fiecare este dator să dea ascultare superiorului său şi toţi ofiţerii la un loc îmi datorează ascultare mie. Să nu vă închipuiţi cumva că ne aşteaptă o joacă de copii. Cămăşile roşii sînt toţi băieţi voinici şi-s mulţi la număr. Lupta are să fie foarte dîrză. Însă nu vreau să silesc pe nimeni şi de aceea declar că cel care nu vrea să ia parte la luptă să o spună de pe acum !

Se aşternu o linişte adîncă. Nimeni nu deschise gura. Boka repetă :

— Cine nu vrea să ia parte la luptă, să iasă la raport acum! Nu iese nimeni ?

Toţi strigară într-un glas :

— Nimeni !

— Atunci să vă daţi cuvîntul de cinste că mîine, la ora două, veţi fi cu toţii aici.

Băieţii au trecut pe rînd prin faţa lui Boka şi s-au legat că a doua zi vor veni negreşit. Apoi Boka, după ce dădu mîna cu fiecare, le spuse cu vocea ridicată :

— Cine nu vine mîine, acela e om fără cuvînt şi să nu mai calce pe aici, că punem băţul pe el.

Leszik ieşi din front.

— Domnule preşedinte, — izbucni el, — toţi sîntem aici, numai Geréb lipseşte.

Atunci se făcu o linişte de moarte. Erau tare curioşi să afle ce e cu Geréb. Dar Boka nu era băiatul care să-şi schimbe ho-

tărîrea. El nu voia să-l dea de gol pe Geréb decît atunci cînd acesta va fi de față aici, în fața tuturor.

Cîțiva se interesară :

— Ce e cu Geréb ?

— Nimic, le răspunse Boka liniștit. Despre asta vorbim noi altădată. Mai întîi să cîștigăm bătălia. Înainte însă de a da ordine, trebuie să vă spun ceva : Să se pună capăt oricărei neînțelegeri. Cei care sînt certați să se împace.

Iar se făcu liniște.

— Ei, — întrebă președintele, — nu e nimeni certat ?

Weisz răspunse sfios :

— După cîte știu...

— Hai, vorbește !

— ...Kolnay... și Barabás...

— Adevărat ?

Barabás se înroși.

— Da, mormăi el, Kolnay...

Iar Kolnay, la fel :

— Da... Barabás...

— Împăcați-vă imediat, — le strigă Boka, — căci altfel vă dau afară pe amîndoi. Numai așa putem lupta, dacă sîntem cu toții prieteni buni !

Cei doi adversari se mișcară tare greu pînă în fața lui Boka și, vrînd-nevrînd, își întinseră mîinile. Dar abia își dădură mîna, că Barabás și interveni :

— Domnule președinte !

— Ce vrei ?

— Aș avea de pus o condiție.

— Anume ?

— Că, dacă... cumva cămășile roșii nu ne mai atacă, atunci... atunci... să am voie să fiu din nou certat cu Kolnay, căci...

Boka îi aruncă o privire, de parcă ar fi voit să-l străpungă :

— Taci !

Drept care, Barabás tăcu. Dar se vedea bine că nu mai poate de necaz și că ar fi dat nu știu ce ca în clipa aceea să-i poată trage lui Kolnay, care zîmbea, un ghiont zdravăn în coastă.

— Iar acum, — spuse Boka, — soldat, dă-mi te rog dispozitivul de luptă.

Nemecsek își duse serviabil mîna la buzunar și scoase de-acolo o foaie de hîrtie. Dispozitivul întocmit de Boka în după masa aceea se prezenta în felul acesta :

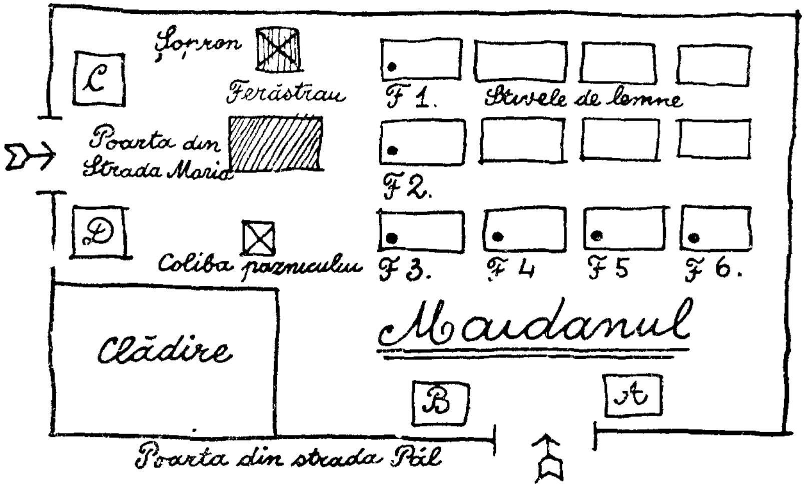

Boka așeză planul pe o piatră și băieții se înghesuiră de jur împrejur. Fiecare aștepta cu nerăbdare să vadă unde va fi repartizat, ce misiune i se va încredința. Boka începu să-și explice planul :

— Fiți foarte atenți. Nu vă luați ochii de pe desenul ăsta. E harta imperiului nostru. Dușmanul, după informațiile pe care le-am căpătat prin iscoadele noastre, va ataca deodată din două părți : din strada Pál și din strada Maria. Să luăm lucrurile pe rînd. Aceste două pătrățele, însemnate cu „A“ și „B“, arată batalioanele așezate pentru apărarea porții. Batalionul „A“ este

format din trei oameni, sub comanda lui Weisz. Batalionul „B" este compus tot din trei oameni și e comandat de Leszik. Poarta dinspre strada Maria este apărată de asemenea de două batalioane: „C", sub comanda lui Richter, și „D", sub comanda lui Kolnay.

— De ce nu eu?

— Cine a vorbit? își ridică Boka privirea cu severitate

Se înfățișă Barabás.

— Iarăși tu? Dacă mai spui o vorbă, te trimit la Curtea Marțială! Stai jos!

Barabás bolborosi ceva și se așeză la locul lui. Boka continuă să explice:

— Punctele negre, însemnate cu litera F și cu cifre, reprezintă fortărețele pe care le vom aproviziona cu nisip; astfel încît pentru fiecare fortăreață ajung doi oameni. E ușor să lupți cu nisip. De altfel, fortărețele sînt atît de aproape unele de altele, încît dacă una este atacată, cealaltă îi poate veni în ajutor. Fortărețele nr. 1, 2 și 3 apără maidanul dinspre strada Maria, iar fortărețele nr. 4, 5 și 6 sprijină cu bombe de nisip operațiunile batalioanelor „A" și „B". Repartizarea oamenilor pe fortărețe v-o comunic mai tîrziu. Comandanții de batalion să-și aleagă cîte doi aghiotanți. Ați înțeles?

— Da, răspunseră toți în cor.

Băieții înconjuraseră minunata hartă de război și se uitau la ea cu gurile căscate și cu ochii mari de uimire. Unii chiar își scoseseră carnețelele de note și-și însemnau acolo cele spuse de președintele-comandant de oști.

— Așadar, — spuse Boka, — acesta este dispozitivul. Urmează acum ordinea de bătaie propriu-zisă. Să fiți foarte atenți. În momentul cînd santinela va vesti de sus, de pe gard, că se apropie cămășile roșii, batalioanele „A" și „B" vor deschide poarta.

— O deschidem?

— Da, o deschideţi. Noi nu ne zăvorîm, noi primim lupta. Să intre mai întii pe maidan, că pe urmă vom avea noi grijă să-i alungăm. Deci, batalioanele vor deschide poarta şi-i vor lăsa să intre; iar după ce vor intra pînă la ultimul om, îi vor ataca. În acelaşi timp, fortăreţele nr. 4, 5 şi 6 vor începe bombardamentul. Aceasta este una din misiunile armatei din strada Pál. Dacă puteţi să-i alungaţi, bine; dacă nu puteţi, atunci cel puţin să-i împiedicaţi să pătrundă dincolo de linia formată de fortăreţele nr. 3,4,5 şi 6 şi să-i ţineţi pe maidan. Armata a doua, cea din strada Maria, are un rol mai greu. Richter şi Kolnay, fiţi foarte atenţi. Batalioanele „C" şi „D" îşi vor fixa postul de observaţie înspre strada Maria. Cînd cea de a doua ceată a cămăşilor roşii va apărea dinspre strada Maria, batalioanele vor sta în ordine de bătaie. Şi cînd cămăşile roşii vor intra pe poarta cea mare, atunci ambele batalioane se vor preface că fug. Uitaţi-vă aici pe hartă... vedeţi ? Batalionul „C" — ăsta e al tău, Richter — va fugi în şopron... Îi arătă cu degetul : Uite, aici. Înţelegi ?

— Înţeleg.

— Iar batalionul „D", al lui Kolnay, va fugi şi se va ascunde în coliba lui Janó. Acum fiţi atenţi, căci urmează cel mai important lucru. Şi uitaţi-vă bine la hartă. Cămăşile roşii, venind din partea aceasta, vor ocoli ferăstrăul pe ambele părţi, iar cînd vor ajunge în dosul lui, se vor găsi în faţa fortăreţelor nr. 1, 2 şi 3. Acestea vor deschide imediat bombardamentul. În aceeaşi clipă, cele două batalioane vor trece la atac : unul din şopron, celălalt din coliba paznicului, surprinzînd inamicul pe la spate. Dacă veţi lupta vitejeşte, inamicul va fi la mare strîmtoare şi va trebui să se predea, iar voi o să-i îngrămădiţi în colibă şi-o să-i încuiaţi acolo. Apoi, cele două batalioane — batalionul „C" pe lîngă colibă, iar batalionul „D" ocolind stivele de lemne — vor apărea pe maidan în dreptul fortăreţei nr. 6 şi se vor grăbi să sară în ajutorul batalioanelor „A" şi „B". Luptătorii

din fortărețele nr. 1 și 2 se vor deplasa în fortărețele nr. 4 și 5, ca să intensifice bombardamentul. Batalioanele „A“, „B“, „C“ și „D“, desfășurate într-o singură linie, vor împinge inamicul spre poarta dinspre strada Pál. In acest timp, pe deasupra capetelor noastre, toate fortărețele vor bombarda inamicul, care nu va putea rezista forțelor noastre reunite. Atunci, îl vom izgoni pe poarta din strada Pál. Ați înțeles ?

Această întrebare stîrni un entuziasm uriaș. Batistele fluturau și pălăriile erau aruncate în aer. Nemecsek își desfăcu de la gît fularul cel mare, de lînă roșie, și în mijlocul ovațiilor generale strigă și el, așa gutunărit cum era :

— Trăiască președintele !

— Trăiască ! răspunseră ceilalți.

Dar Boka le făcu din nou semn :

— Liniște. Încă ceva. Eu și cu aghiotantul meu ne vom afla în apropierea batalioanelor „C“ și „D“. Trebuie să executați cele transmise prin el, ca și cum v-aș ordona eu însumi.

— Cine-i aghiotantul ?

— Nemecsek.

Cîteva priviri se încrucișară repede. Ba membrii „asociației chitului“ își dădură chiar coate, în semn că ar trebui să protesteze. Se auziră șoapte :

— Hai, spune !

— Spune tu !

— De ce eu ? Spune tu !

Boka îi privi mirat :

— Poate aveți ceva de obiectat împotriva lui ?

Leszik fu singurul care îndrăzni să răspundă :

— Da.

— Ce anume ?

— La adunarea generală a „asociației chitului“, recent... cînd...

Dar Boka își pierdu răbdarea, așa că strigă la Leszik:

— Destul. Să taci. Nu mă interesează toate neroziile voastre. Nemecsek e aghiotantul meu, și cu asta, basta! Cine mai scoate o vorbă împotriva lui, îl trimit în fața tribunalului militar.

Hotărîrea era cam aspră, dar recunoscură cu toții că în timp de război nu se poate proceda altfel. Deci se împăcară cu ideea că Nemecsek va fi aghiotant. Intre conducătorii „asociației chitul" începu o mică discuție pe șoptite. Ei spuneau că aceasta-i o jignire adusă asociației. Le era rușine că o funcție atît de importantă în război ii revenise tocmai aceluia despre care adunarea lor generală a declarat că-i trădător și al cărui nume ei l-au scris în cartea neagră cu litere mici. Deși, dacă ar fi știut...

Apoi, Boka scoase din buzunar o listă, din care citi repartizarea nominală a oamenilor pe fortărețe. Comandanții de batalioane și-au ales fiecare cîte doi oameni. Toate acestea au decurs cu foarte multă seriozitate și băieții erau atît de emoționați, încît nu scoaseră nici o vorbă. Cînd totul era gata, Boka ordonă:

— Să treacă fiecare la locul său. Incepem manevrele de război!

Cît ai clipi, băieții se și împrăștiară la locurile lor.

— Fiecare s-aștepte ordinele mele! mai strigă Boka în urma lor.

In mijlocul maidanului nu rămase decît el cu Nemecsek, aghiotantul, care tușea zdravăn.

— Ernő, — îl sfătui Boka cu blîndeţe, — pune-ţi fularul la gît. Te-ai răcorit destul.

Nemecsek se uită cu recunoştinţă la prietenul său şi-l ascultă ca pe un frate mai mare, înfăşurîndu-şi în jurul gîtului fularul roşu, care-i ajungea pînă la urechi.

Apoi Boka îi spuse:

— Acum am să transmit prin tine un ordin fortăreţei nr. 2. Ascultă aici...

Dar în clipa aceea Nemecsek făcu un lucru pe care nu-l mai făcuse niciodată: întrerupse vorba superiorului său.

— Iartă-mă, — îndrăzni el, — dar mai întîi aş vrea să-ţi spun ceva.

Boka încruntă sprîncenele:

— Ce e?

— Adineauri, aici, membrii asociaţiei...

— Ia te rog! strigă nerăbdător preşedintele. Şi tu iei în serios neroziile ăstora?

— Da, — răspunse Nemecsek, — căci şi ei le iau în serios. Îmi dau seama că sînt proşti şi nu-mi pasă ce gîndesc despre mine; dar nu mi-ar plăcea dacă şi tu... dacă tu... dacă şi tu... m-ai dispreţui.

— De ce să te dispreţuiesc?

Dintre canafurile fularului cel mare îi răspunse o voce gata să plîngă:

— Că ei au spus despre mine... că... că... sînt trădător.

— Trădător? Tu?

— Da. Eu.

— Ei, asta mă interesează într-adevăr.

Şi Nemecsek îi povesti pe apucate, cu vocea înăbuşită, ce se întîmplase în ajun. Cum a trebuit să se grăbească tocmai în momentul în care membrii asociaţiei depuneau jurămîntul secret. Cum ei au socotit fuga lui drept laşitate. Că ar fi trădător şi necinstit şi că s-ar teme să intre în asociaţia secretă. Şi că toate

acestea s-au întîmplat din cauză că sublocotenenții, locotenenții și căpitanii încep să ia în nume de rău faptul că președintele nu se apropie mai mult de ei și că, în schimb, în toate secretele de stat se sfătuiește cu un soldat de rînd. Și, în sfîrșit, că i-au scris numele în cartea neagră numai cu litere mici.

Boka îl ascultă pe Nemecsek cu răbdare, pînă la capăt. Tăcea. Îl durea faptul că se aflau printre ei și asemenea băieți. Boka era băiat deștept, dar cu toate acestea încă nu știa că oamenii nu sînt toți la fel de buni. Apoi se uită cu dragoste la puștiul cel blond.

— Bine, Ernő, — îl sfătui el, — tu să-ți vezi de treabă și nu-ți mai bate capul cu ei. Astăzi, în pragul războiului, nu vreau să le spun nimic. Dar îndată ce-l isprăvim, am să-i iau eu la zor. Acum repede-te în goana calului la fortărețele nr. 1 și 2 și transmite băieților ordinul să treacă imediat în fortărețele nr. 4 și 5. Vreau să văd cît timp le ia operația asta.

Soldatul luă poziția de drepți, salută reglementar și, cu toate că în clipa aceea se gîndea ce trist e că problema cinstei și devotamentului său rămîne încă nerezolvată din cauza războiului, își lăsă amărăciunea la o parte și rosti prompt, milităreşte :

— Am înțeles, domnule președinte.

Apoi o luă la galop, stîrnind praful în urma sa. Nu trecu mult și aghiotantul dispăru printre stivele de lemne, de pe vîrfurile cărora, din fortărețe, îl urmăreau capete curioase de copii, cu ochii mari. Pe fețele lor se citea înfrigurarea, care de obicei pune stăpînire și pe adevărații soldați înainte de luptă, după cum aflăm din relatările curajoșilor corespondenți de război, buni cunoscători ai sufletului omenesc.

Boka rămase singur cuc în mijlocul maidanului. Zgomotul făcut pe caldarîm de roțile trăsurilor pătrundea pînă aci, pe această întindere mare, de pămînt, împrejmuită. Dar cu toate acestea Boka se simțea ca și cum s-ar fi aflat nu în inima unui

oraş mare, ci undeva departe, într-un teritoriu străin, într-o cîmpie imensă, unde mîine se va da o luptă care va hotărî soarta popoarelor. Băieţii aşteptau liniştiţi ordinul. Boka simţea că acum totul va depinde de el. De el depinde bunăstarea acestei mici societăţi, viitorul ei. De el depindeau după-amiezile vesele, jocurile cu mingea şi atîtea alte jocuri şi distracţii, cu care prietenii lui petreceau aici. Şi Boka era acum mîndru că şi-a luat asupra sa o sarcină atît de frumoasă.

„Da, — se gîndea el, — am să vă apăr !“

Cuprinse cu privirea maidanul cel drag. Apoi se uită spre stivele de lemne, din spatele cărora se înălţa curios coşul cel subţirel şi negru al ferăstrăului, care scotea vesel norişori albi de vapori, atît de vesel şi de fără griji, ca şi cum ziua aceea ar fi fost la fel ca toate celelalte, ca şi cum nu s-ar fi decis acum soarta tuturor.

Da, Boka se simţea ca un mare general înaintea bătăliei hotărîtoare. Se gîndi o clipă la marele Napoleon... apoi gîndul i se duse spre viitor. Ce va ajunge el ? Ce va fi ? Ce se va alege de dînsul ? Oare o să fie soldat adevărat şi o să conducă vreodată o armată în uniformă, undeva, departe, pe un adevărat cîmp de bătălie, nu ca să lupte pentru un petic de pămînt, ca fărîma aceasta de maidan, ci pentru întinderea aceea de pămînt nemărginită şi scumpă ce se cheamă patrie ? Sau o să ajungă medic, ca să ducă în fiecare zi o luptă grea, plină de răspundere şi curajoasă, împotriva bolilor ?

Şi-n timp ce Boka se gîndea astfel, umbrele apusului învăluiau treptat totul în jur. Băiatul oftă adînc şi porni spre stivele de lemne să inspecteze trupele din fortificaţii.

Cînd din vîrful stivelor băieţii au văzut că generalul lor se apropie, în fortăreţe începu forfota. Bombele de nisip erau rînduite frumos şi cu toţii luară poziţia de drepţi.

Dar comandantul se opri deodată la jumătatea drumului şi se uită înapoi. Parcă asculta ceva. Apoi se întoarse şi porni iute

spre portiţa cea mică în care bătea cineva. Boka trase zăvorul şi o deschise. Surprinderea lui fu atît de mare, încît se dădu înapoi.

In faţa lui se afla Geréb.

— Tu eşti ? îl întrebă acesta încurcat.

Boka nu putu răspunde imediat. Geréb intră încet şi trase portiţa după el. Boka tot nu-şi dădea seama ce voia de la el. Dar acesta nu mai era atît de vesel şi liniştit ca altă dată. Arăta palid şi trist şi îşi tot potrivea nervos gulerul ; se vedea bine că voia să spună ceva, dar nu ştia cum să înceapă. Nu vorbea nici Boka, şi nici el, şi pentru cîteva clipe amîndoi stătură tăcuţi unul în faţa celuilalt şi niciunul nu ştia ce să facă. In sfîrşit, începu Geréb :

— Am venit ca... să vorbesc cu tine.

Acum îşi recăpătă şi Boka glasul. Ii răspunse simplu şi serios :

— N-am ce vorbi cu tine. Cel mai cuminte lucru pe care-l poţi face acum e să ieşi pe poarta asta, aşa cum ai intrat.

Băiatul însă nu se învoi.

— Uite, Boka, — adăugă el, — ştiu că ai aflat totul. Ştiu că toţi aţi aflat că am trecut de partea cămăşilor roşii. Dar acum n-am venit aci ca spion, ci ca prieten.

Boka spuse aproape în şoaptă :

— Tu nu poţi veni aici ca prieten.

Geréb îşi plecă capul. El se pregătise să fie primit cu asprime, să fie alungat, nu se aşteptase să i se vorbească atît de blînd, pe un ton atît de trist şi asta îl durea mult, chiar mai mult decît dacă ar fi fost bătut. De aceea începu şi el cu un glas stins şi mîhnit :

— Am venit să-mi repar greşeala.

— Asta nu se poate repara, spuse Boka.

— Dar îmi pare rău... foarte rău... şi v-am adus înapoi steagul pe care Áts Feri l-a luat de aici şi pe care micul Nemecsek îl răpise... şi pe care Pásztorii apoi i l-au smuls din mînă.

Spunînd acestea scoase de sub haină stegulețul cel mic roșu-verde. Boka se lumină dintr-o dată la chip. Stegulețul era boțit și rupt. Se vedea bine că s-au dat lupte pentru el. Dar tocmai lucrul ăsta îl făcea mai frumos. Era zdrențuit ca un steag adevărat, sfîrtecat în vîltoarea luptelor.

— Steagul, — spuse Boka, — o să-l luăm noi înșine înapoi de la cămășile roșii. Și dacă n-o să fim vrednici să-l luăm, atunci nimic nu-și mai are rostul... Atunci noi tot o să plecăm de-aici, o să ne împrăștiem... n-o să mai fim laolaltă... Dar așa, nu ne trebuie steagul. Și nu ne trebuiești nici tu...

Apoi dădu să plece. Parc-ar fi vrut să-l lase singur pe Geréb. Dar acesta îl apucă de haină.

— János, — rosti el cu un glas stins, — recunosc că am greșit mult față de voi. Dar vreau să-mi răscumpăr greșeala. Iertați-mă.

— Ei, — răspunse Boka, — eu te-am și iertat.

— Și mă primiți înapoi ?

— Asta nu.

— Cu nici un chip ?

— Cu nici un chip !

Geréb își scoase batista și o duse la ochi. Boka îl sfătui trist:

— Nu plînge, Geréb, nu vreau să plîngi aci, în fața mea. Du-te frumos acasă și lasă-ne pe noi în pace. Desigur, ai venit acum la noi pentru că ți-ai pierdut cinstea și la cămășile roșii.

Geréb își vîrî batista în buzunar și voi să ia o înfățișare bărbătească :

— Bine, mă duc. N-o să mă mai vedeți niciodată. Dar îmi dau cuvîntul de onoare că n-am venit aci pentru că m-au alungat cămășile roșii. Am avut un alt motiv.

— Care anume ?

— Nu-ți pot spune. Poate o să afli mai tîrziu. Numai că, dacă afli, o să fie rău de mine...

Preşedintele făcu ochii mari:

— Nu înţeleg.

— Nu-ţi dau acum nici o explicaţie, îngăimă Geréb, pornind spre portiţă. Acolo se opri, se mai întoarse o dată şi spuse:

— Dacă te mai rog o dată să mă reprimiţi e tot degeaba?

— Degeaba!

— Atunci... nici nu te mai rog.

Şi o zbughi în stradă, trîntind portiţa după el. Boka şovăi o clipă. Pentru prima dată în viaţă fusese necruţător cu cineva. Era gata să fugă după el şi să-i strige: „Vino înapoi şi poartă-te bine de acum înainte." Dar deodată îi veni în minte rîsul acela sfidător deunăzi, cînd Geréb fugise din calea lui pe strada Pál. Atunci îşi bătuse joc de ei, de el şi de Nemecsek, care rămăseseră pe marginea trotuarului trişti şi cu capu-n pămînt, jigniţi de rîsul acela batjocoritor şi răutăcios al lui Geréb.

— Nu, — se hotărî el, — nu-l chem înapoi. Asta-i un băiat rău.

Apoi se întoarse spre stivele de lemn, dar se opri mirat. În vîrful lor se aflau toţi băieţii. Ei urmăriseră întreaga scenă. Se aflau acolo chiar şi cei ce nu fuseseră repartizaţi la fortăreţe. Toată armata aceea mică stătuse aliniată sus, pe cuburile de lemne aranjate simetric şi privise în tăcere, cu respiraţia întretăiată, să vadă ce-o să se întîmple între Boka şi Geréb. Iar cînd Geréb plecă şi Boka porni spre stive, încordarea stăpînită de pînă atunci răbufni şi întreaga armată, într-un glas, începu să ovaţioneze dintr-o dată.

— Uraaa! strigară glasurile tinere de copii, din înaltul stivelor, şi şepcile zburau vesele în aer.

— Trăiască preşedintele!

Ba chiar şi un fluierat sfîşie aerul, un fluierat atît de puternic, cum poate nici locomotiva n-ar fi fost în stare să scoată, oricît s-ar fi căznit. A fost un fluierat nemaipomenit, triumfal.

Desigur, fluierase Csónakos, care după aceea privi în jurul său şi, rînjind, spuse:

— Mă, niciodată în viaţa mea n-am fluierat cu atîta poftă!

Boka se oprise în mijlocul maidanului şi-şi salută armata emoţionat şi fericit. Din nou îi veni în minte marele Napoleon, căci numai el fusese tot atît de iubit de către veteranii săi.

Toţi băieţii văzuseră scena de adineauri şi acum erau lămuriţi în privinţa lui Geréb. E drept că nu s-a auzit pînă la ei ce-au discutat cei doi la portiţă, dar le-au văzut mişcările şi, astfel, au înţeles totul. Au văzut gestul de refuz al lui Boka. Au văzut că nu i-a dat mîna. L-au văzut pe Geréb izbucnind în plîns şi l-au văzut plecînd. Atunci cînd s-a oprit în poartă şi s-a adresat din noi lui Boka, toţi au tresărit. Leszik şoptise:

— Vai... te pomeneşti că-l iartă.

Dar cînd Geréb a plecat totuşi şi au văzut că Boka dă din cap în semn de refuz, ei au dat drumul cu însufleţire acelui „ura", în timp ce preşedintele se-ntorcea spre ei. Băieţii erau mîndri că preşedintele lor nu-i un copil, ci un bărbat serios. Ar fi dorit să-l îmbrăţişeze şi să-l sărute. Pe vremurile astea tulburi nu puteau face altceva decît să strige. Şi au făcut-o cu prisosinţă, din toată inima, cît au putut de tare.

— Eşti un flăcău de nădejde, mă tată, izbucni Csónakos cu mîndrie. Dar îndată se corectă speriat: Nu „mă tată"... scuzaţi... domnule preşedinte!

Începură manevrele. Se auzeau comenzi puternice, trupele se mişcau printre stivele de lemne, fortăreţele erau atacate, bombele zburau în toate părţile. Totul mergea strună. Fiecare îşi cunoştea bine îndatorirea. Şi aceasta contribuia la creşterea entuziasmului.

— Vom învinge! se auzea peste tot.

— Îi vom alunga!

— Vom pune prizonierii în lanţuri!

— Îl vom lua prizonier chiar pe Áts Feri!

Numai Boka rămînea serios.

— Să nu vi se urce bucuria la cap, îi sfătui el. Să fiţi veseli după război. Şi acum, cine vrea, poate să plece acasă. Vă mai spun o dată : mîine cine nu va fi la timp aici, acela n-are cuvînt !

Manevrele se isprăviseră, dar nimeni n-avea chef să plece acasă. Se strînseseră grupuri-grupuri şi discutau cazul lui Geréb.

Barabás strigă deodată cu o voce stridentă :

— Asociaţia chitului ! Asociaţia !

— Ce vrei ? îl întrebară băieţii.

— Adunare generală !

Kolnay îşi amintea de adunarea generală pe care o promisese cu puţin timp mai înainte şi în faţa căreia trebuia să dea socoteală de faptul că lăsase chitul asociaţiei să se usuce Aşa că acceptă cu tristeţe.

— Bine, spuse el, — fie şi adunare generală. Rog pe onoraţii membri să se întrunească.

Şi „onoraţii“ membri, în frunte cu răutăciosul Barabás, ieşiră dintre stivele de lemne şi se duseră lîngă gard, unde trebuia să aibă loc adunarea.

— S-auzim, s-auzim, strigă Barabás.

Kolnay vorbi cu ton oficial :

— Deschid şedinţa. Domnul Barabás are cuvîntul.

Barabás îşi drese glasul, ceea ce nu prevestea lucruri bune.

— Onorată adunare ! Domnul preşedinte a avut noroc că datorită manevrelor militare era să nu se mai ţină această adunare, care îl va scoate din funcţia de preşedinte.

— Huooo ! Huooo ! strigă opoziţia.

— Puteţi să zbieraţi cît poftiţi, — spuse vorbitorul cît putu mai tare, — căci eu ştiu ce vorbesc. Domnul preşedinte a cam amînat lucrurile, din cauza manevrelor... dar acum nu le mai poate amîna, deoarece...

Se opri brusc. Cineva bătea cu putere în portiţă şi în ultimul

timp băieţii tresăreau la toate zgomotele; nu se ştia momentul în care inamicul putea să se arate.

— Cine să fie? întrebă Barabás. Cu toţii ciuliră urechile.

Din nou se auziră nişte bătăi puternice şi grăbite.

— Bate cineva în poartă, rosti Kolnay cu teamă şi se uită în stradă printr-o crăpătură a gardului. Apoi se întoarse foarte surprins spre băieţi: A venit un domn.

— Un domn?

— Da. Un domn cu barbă.

— Păi deschide-i.

Deschise poarta. Într-adevăr, intră un domn bine îmbrăcat, cu o pelerină mare, neagră. Avea o barbă neagră şi purta ochelari. Se opri în prag şi întrebă cu glas răsunător.

— Voi sînteţi băieţii din strada Pál?

— Da, răspunseră în cor membrii „asociaţiei chitului".

Atunci omul cu pelerină intră şi îi privi cu mai multă blîndeţe.

— Eu sînt tatăl lui Geréb, le spuse el, în timp ce închidea portiţa în urma sa.

Se făcu linişte. Chestiunea devenise foarte serioasă din moment ce venise chiar tatăl lui Geréb. Leszik îi dădu cu cotul lui Richter:

— Fugi de-l cheamă pe Boka.

Richter alergă înspre ferăstrău, unde Boka tocmai povestea băieţilor isprăvile lui Geréb. Domnul cel bărbos se adresă membrilor „asociaţiei chitului":

— De ce mi-aţi alungat băiatul dintre voi?

Kolnay răspunse:

— Fiindcă ne-a vîndut cămăşilor roşii.

— Cine sînt cămăşile roşii?

— Cămăşile roşii sînt o altă grupă de băieţi, care îşi au sediul în grădina botanică... dar acum vor să ne ia terenul nostru, fiindcă ei n-au unde să joace mingea. Sînt duşmanii noştri.

— Băiatul meu a venit adineauri acasă plîngînd. Am încercat multă vreme să-l fac să-mi spună ce-a păţit, dar n-a vrut. În sfîrşit, cînd m-am răstit la el, mi-a mărturisit atîta: că îl acuzaţi de trădare. Atunci i-am spus: „Îmi iau pălăria şi mă duc la băieţii aceia. Am să vorbesc cu ei şi am să-i întreb care-i adevărul. Dacă n-au dreptate, am să le pretind să-şi ceară iertare de la tine. Dar dacă au, atunci are să fie bucluc mare, căci tatăl tău a fost toată viaţa om cinstit şi nu poate îngădui ca feciorul lui să-şi trădeze prietenii". Asta i-am spus. Şi acum sînt aci şi vă cer să-mi spuneţi cinstit, cu sufletul deschis, dacă copilul meu s-a purtat cu voi ca un trădător sau nu. Ei?

Se făcu o linişte adîncă.

— Ei? repetă tatăl lui Geréb. Să nu vă fie teamă de mine. Spuneţi-mi adevărul. Trebuie să ştiu dacă l-aţi învinuit pe nedrept pe fiul meu sau dacă într-adevăr merită să fie pedepsit?

Nu răspunse nimeni. Nimeni nu voia să-l întristeze pe omul acela cu pelerină, care părea atît de cumsecade şi care ţinea atît de mult la cinstea feciorului său, elev de gimnaziu. Omul se întoarse spre Kolnay:

— Tu ai spus că v-a trădat. Trebuie să dovedeşti. Cînd v-a trădat? Cum v-a trădat?

— Eu... eu... eu numai am auzit... bîigui Kolnay.

— Astea-s fleacuri. Cine ştie ceva precis? Cine l-a văzut? Cine ştie?

În clipa aceea apărură dintre fortificaţii Boka şi Nemecsek. Îi aducea Richter. Kolnay răsuflă uşurat:

— Uitaţi-vă colo, că vine blondul ăla mic... ăla-i Nemecsek... el a văzut. El ştie.

Şi aşteptară pînă cînd cei trei băieţi ajunseră în dreptul lor. Dar Nemecsek se îndreptă direct spre poartă. Kolnay strigă :

— Boka ! Veniţi cu toţii-ncoace !

— Acum nu se poate, — răspunse Boka, — aşteptaţi puţin. Lui Nemecsek îi e foarte rău ; are un acces de tuse... trebuie să-l duc acasă...

Cînd auzi numele lui Nemecsek, omul cu pelerină îl întrebă :

— Tu eşti Nemecsek ?

— Da, răspunse încet puştiul cel blond şi se duse spre omul în negru. Acesta-i vorbi pe un ton răspicat :

— Eu sînt tatăl lui Gerêb şi am venit aci să aflu dacă fiul meu este trădător sau nu. Prietenii tăi susţin că tu ştii, că tu ai văzut. Răspunde-mi pe conştiinţa ta ; este adevărat sau nu ?

Lui Nemecsek îi ardeau obrajii de febră. Acum se simţea bolnav de-a binelea. Îi zvîcneau tîmplele şi mîinile-i erau fierbinţi. Şi totul era atît de ciudat în jurul său... Nenea ăsta bărbos şi cu ochelari, care-i vorbea atît de aspru, aşa cum vorbea de obicei domnul profesor Rácz cu elevii leneşi... mulţimea aceasta de băieţi miraţi... războiul... atîta agitaţie, toate... şi apoi această întrebare categorică de al cărui răspuns depindea soarta lui Geréb, dacă tatăl lui afla că fiul său e într-adevăr un trădător, atunci va fi vai şi amar de el...

— Răspunde ! îl zori omul în negru. Vorbeşte ! Răspunde ! A trădat ?

Şi Nemecsek cel mititel răspunse cu curaj, avînd faţa roşie de febră şi ochii sclipitori, ca şi cum el ar fi fost vinovatul care îşi recunoaşte vina :

— Nu, vă rog, nu-i trădător.

Tatăl se întoarse triumfător spre ceilalţi:

— Vedeţi că aţi minţit?

Întreaga „asociaţie a chitului" rămase împietrită: nu se auzi nici pis.

— Ha-ha! făcu ironic omul în negru. Deci aţi minţit! Am ştiut eu că fiul meu e un copil de treabă.

Nemecsek abia se mai ţinea pe picioare. Întrebă sfios:

— Pot pleca?

Bărbosul îi spuse rîzînd:

— Poţi să pleci, atotştiutorule!

Şi Nemecsek, împleticindu-se, ieşi în stradă cu Boka. Acum totul i se înceţoşă înaintea ochilor. Nu mai vedea nimic. Omul în negru, strada, stivele de lemne, toate-i jucau înaintea ochilor. Cuvinte ciudate îi vuiau în urechi. „Băieţi, sus pe parapete!" îi şuieră o voce. O altă voce îi spunea: „Fiul meu e trădător?", şi omul în negru rîdea răutăcios, şi în timp ce rîdea, gura i se făcea mare cît poarta şcolii... şi pe această poartă se făcea că iese domnul profesor Rácz...

Nemecsek îşi scoase pălăria.

— Pe cine saluţi? îl întrebă Boka. Nu-i nimeni pe stradă.

— Pe domnul profesor Rácz, spuse el încet.

Boka începu să plîngă. Pe strada întunecoasă îl ducea aproape tîrîş spre casă pe prietenul lui cel mititel.

Pe maidan, Kolnay se înfăţişă omului în negru şi-i vorbi astfel:

— Ştiţi, Nemecsek ăsta este un mincinos. Noi l-am declarat trădător şi l-am exclus din asociaţie.

Tatăl, fericit, întări şi el cele spus de Kolnay:

— Se şi vede pe chipul lui. Are o căutătură ciudată. De bună seamă că nu-i cu conştiinţa curată.

Şi pleeă fericit acasă să-şı împace băiatul. In colţul Căii Ullői îi zări pe Boka şi Nemecsek care se împleticeau prın dreptul clinicii, în timp ce treceau strada. Dar acum Nemecsek plîngea amarnic şi el din tot sufletul său de simplu soldat. Şi prıntre lacrimi suspina mereu:

— Mi-au scris numele cu litere mici... cu litere mici au scris sărmanul meu nume, numele meu cinstit...

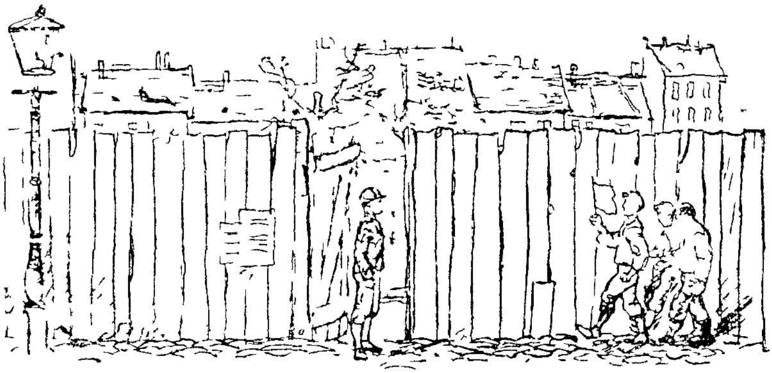

VII

A doua zi dimineaţa, la ora de latină, agitaţia era atît de mare, încît a observat şi domnul profesor Rácz.

Băieţii se tot foiau în bănci — nu le prea ardea de lecţie; şi nu numai cei din strada Pál, ci chiar şi ceilalţi; ba aş putea spune că întreaga şcoală. Vestea despre marile pregătiri de război se răspîndise cu repeziciune în toată şcoala. Pînă şi elevii din clasele superioare, dintr-a şaptea şi a opta, se interesau îndeaproape cum merg lucrurile. Cămăşile roşii învăţau la liceul real din Józsefváros, aşa că gimnaziul era cu totul de partea băieţilor din strada Pál, cărora le ura victorie. Ba, mai mult, unii au legat de victoria aceasta chiar prestigiul şcolii.

— Ce-i cu voi? întrebă nervos domnul profesor Rácz. Vă foiţi mereu, sînteţi distraţi... Vă frămîntă ceva?

Dar nu stărui prea mult; se mulţumi numai să constate că în ziua aceea clasa era tulburată şi continuă murmurînd:

— Desigur, a venit primăvara: bilele, mingea... nu vă mai arde de şcoală. O să vă dau eu vouă!

Dar asta o spunea numai aşa. Căci domnul profesor Rácz avea el chipul sever, dar, în fond, era un om de zahăr.

— Stai jos! se adresă el celui ce răspundea şi începu să-şi răsfoiască catalogul.

În asemenea împrejurări se făcea o linişte deplină. Fiecare aştepta cu răsuflarea tăiată — chiar şi acela care era bine pregătit — şi privea nemişcat cum profesorul răsfoia pe-ndelete filele catalogului. Fiecare băiat ştia şi pagina pe care îi era trecut numele. Cînd profesorul ajungea la ultimele pagini, cei cu literele A şi B răsuflau uşuraţi. Cînd însă de la sfîrşitul catalogului sărea deodată la primele foi, atunci cei cu literele R, S, T îşi recăpătau buna dispoziţie.

Profesorul se uită prin catalog, apoi rosti încet:

— Nemecsek.

— Lipseşte, răspunseră cu toţii.

Şi o voce, o foarte cunoscută voce din strada Pál, adăugă:

— E bolnav.

— Ce are?

— E răcit.

Domnul profesor Rácz privi îndelung clasa şi spuse numai atît:

— Nu ştiţi să vă păziţi!

Băieţii din strada Pál schimbară priviri între ei. Ştiau prea bine cum şi de ce nu s-a păzit Nemecsek. Ei se aflau răspîndiţi prin toată clasa, care în banca întîia, care intr-a treia. Ba Csónakos, de ce să n-o spunem, era chiar în ultima. Dar acum se priviră între ei. Aceste priviri vorbeau despre faptul că Nemecsek a răcit pentru o cauză măreaţă. Într-un cuvînt: sărmanul Nemecsek a răcit pentru patrie. A făcut de trei ori baie: o dată din nebăgare de seamă, o dată din datorie şi încă o dată din constrîngere. Şi pentru nimic în lume n-ar fi trădat cineva acest mare secret, deşi acum toată lumea îl cunoştea, chiar şi „asociaţia chitului". Ba, mai mult, în sînul asociaţiei s-a pornit o mişcare de

reabilitare a lui Nemecsek prin ştergerea numelui său din cartea neagră. Numai că deocamdată membrii ei n-au căzut încă de acord dacă e mai bine să corecteze întîi iniţialele scriindu-le cu litere mari şi după aceea să-l şteargă, sau să-l şteargă de-a dreptul, fără nici un fel de formalitate. Deoarece Kolnay, care tot mai era preşedinte, fusese de părere că numele trebuia şters din cartea neagră fără nici un fel de formalitate, Barabás, după cum era şi firesc, a format un grup de opoziţie, care susţinea că mai întîi trebuie să se redea numelui onoarea cuvenită.

Dar astea erau chestiuni secundare. Toată atenţia era îndreptată asupra războiului ce urma să se desfăşoare în cursul după-amiezii. După ora de latină veneau la Boka grupuri de băieţi din alte clase şi se ofereau să le dea şi ei o mînă de ajutor. Dar Boka le răspundea tuturor :

— Ne pare rău, dar nu putem primi. Vrem să ne apărăm noi înşine imperiul. Chiar dacă duşmanul este mai puternic decît noi, o să-l învingem prin iscusinţă. Fie ce-o fi, dar noi vrem să luptăm singuri !

Interesul era atît de mare, încît s-au prezentat nu numai elevii din alte clase, ci la ora unu, cînd toţi alergau acasă într-un suflet, să mănînce, alviţarul acela de sub poarta vecină, care tot acolo făcea negoţ, şi-a oferit şi el serviciile lui Boka.

— Domnişorile, — se lăudă el, — dacă duc eu acolo, singur izgonesc toţi !

Boka zîmbi :

— Las' pe noi, nene !

Şi se grăbi şi el spre casă. In poarta şcolii, băieţii din strada Pál au fost înconjuraţi de ceilalţi colegi — aceştia se întreceau să le dea sfaturi. Se găseau şi din aceia care îi îndemnau să pună piedică. Alţii s-au oferit să facă spionaj, iar unii i-au rugat să le dea voie să asiste la bătălie. Dar nici acest lucru n-a fost îngăduit nimănui. Ordinul strict dat de Boka spunea că o dată cu

începerea luptei poarta trebuie închisă şi că străjerii n-au voie s-o deschidă decît atunci cînd inamicul se va retrage.

Dar toate acestea nu durară decît cîteva minute. Băieţii s-au împrăştiat, ca să poată fi la ora două precis pe maidan. Ca niciodată, la unu şi un sfert împrejurimile gimnaziului erau pustii. Neguţătorul de zaharicale îşi împachetă şi el marfa. Numai pedelul şcolii trăgea liniştit din pipă în faţa porţii şi tot arunca cîte o înţepătură alviţarului :

— Ei, n-ai să mai stai tu mult pe-aici. N-o să-ţi mai dăm voie să mai vinzi gunoaiele alea !

Alviţarul se mulţumi să ridice din umeri. El era cineva, purta fes roşu, nu era să stea de vorbă cu un pedel oarecare, mai ales cînd simţea că pedelul acela oarecare are dreptate.

Şi la ora două fix, cînd Boka apăru în poarta maidanului, purtînd chipiul cu culorile roşu-verde ale celor din strada Pál, toată armata se găsea aliniată milităreşte în mijlocul terenului. Era de faţă întreaga asociaţie. Nu lipsea decît un singur membru: Nemecsek, care zăcea acasă bolnav. Aşa s-a întîmplat că armata celor din strada Pál a rămas tocmai în ziua luptei fără soldat. Toţi cei de faţă erau sublocotenenţi, locotenenţi sau căpitani. Soldatul — armata propriu zisă — zăcea bolnav într-un pătuc mic ca şi el, într-una din căsuţele cu grădini înflorite din strada Rákos.

Boka îşi începu imediat activitatea. El strigă mai întîi milităreşte :

— Drepţi !

Toţi luară poziţia de drepţi. Boka li se adresă cu o voce răsunătoare :

— Vă fac cunoscut că din acest moment funcţia mea de preşedinte încetează. ea fiind necesară numai în timp de pace. Acum sîntem în stare de război, deci îmi iau titlul de general.

Momentul era impresionant pentru toţi. Şi într-adevăr, a fost o clipă înălţătoare, aproape istorică, atunci cînd în ziua războiului, în timpul celei mai mari primejdii, Boka şi-a luat titlul de general.

Apoi adăugă :

— Şi acum, să vă mai spun o dată planul de bătaie, ca să nu fie vreo neînţelegere.

Şi cu toate că fiecare cunoştea pe dinafară ordinul de război, cuvînt cu cuvînt, îl ascultară totuşi foarte atenţi. Apoi, generalul dădu ordinul :

— Toată lumea la locuri!

Băieţii rupseră deodată rîndurile. Numai Csele, elegantul Csele, rămase lîngă Boka ; el fiind înlocuitorul lui Nemecsek, ca ofiţer de legătură. La şold îi atîrna o goarnă de alamă, care a fost cumpărată din cotizaţii la preţul de un forint şi patruzeci de creiţari. In suma aceasta intra şi întreaga avere a „asociaţiei chitului", în valoare de douăzeci şi şase de creiţari, pe care comandantul suprem a confiscat-o pur şi simplu în scopuri militare.

Era o goarnă de poştă, mică şi frumoasă. Şi suna întocmai ca una militară. Cu goarna trebuiau date numai trei semnale : unul însemna că vine duşmanul, celălalt pentru atac şi al treilea era chemarea la general. Aceste semnale fuseseră învăţate de către băieţi în timpul manevrelor din ziua precedentă.

Deodată, santinela, care conform îndatoririlor sale stătea călare pe gard, strigă :

— Domnule general!

— Ei, ce e ?

— Am onoarea să vă raportez că o jupîneasă vrea să vină pe maidan cu o scrisoare.

— Pe cine caută ?

— Spune că vă caută pe dumneavoastră, domnule general.

Boka se apropie de gard:

— Uită-te bine să nu fie cumva vreo iscoadă a cămășilor roșii îmbrăcată în femeie.

Santinela se aplecă atît de mult pe creasta gardului, încît fu gata să cadă în stradă. Apoi spuse:

— Domnule general, am onoarea să vă raportez că m-am uitat bine. E o femeie adevărată.

— Ei, dacă e o femeie adevărată, atunci poate să intre.

Și se duse să-i deschidă poarta. Femeia intră și se uită de jur împrejur. Era într-adevăr o femeie adevărată. Venise fără basma, numai în papuci, și se vedea că vine de la treabă.

— Eu sînt în slujbă la domnul Geréb, spuse ea. M-a trimis domnișorul să aduc scrisoarea asta. Spunea că e foarte urgentă și să aduc răspuns...

Boka deschise scrisoarea, care era adresată „onorabilului președinte Boka, nădejdea tuturor" și care propriu-zis nu era o scrisoare obișnuită, ci un teanc de hîrtii diferite, foi de caiet, hîrtie de scrisori — pesemne de la ora lui —, coli obișnuite, în sfîrșit de toate, scrise pe toate fețele. Boka le citi. Iată conținutul.

„Dragă Boka,

Eu ştiu că nici în scris nu stai bucuros cu mine de vorbă, dar mai fac o ultimă încercare înainte de a mă rupe de voi pentru totdeauna. Acum nu numai că recunosc că am greşit faţă de voi, dar văd că voi n-aţi meritat aceasta, deoarece v-aţi purtat atît de frumos cu tata — mai cu seamă Nemecsek, care a negat că v-aş fi trădat. Tata a fost atît de încîntat că nu mi s-a dovedit vinovăţia, încît chiar în ziua aceea mi-a cumpărat „Arhipelagul în flăcări" de Jules Verne, carte pe care i-o cerusem de mult şi pe care mi-a cumpărat-o numai ca să mă împace. Eu i-am dăruit-o imediat lui Nemecsek cu toate că nici n-am citit-o, şi tare mi-ar fi plăcut s-o citesc, deşi a doua zi tata m-a întrebat: „Unde-i cartea, pezevenchiule?" Cum eu n-am ştiut ce să-i răspund, mi-a strigat: „Nemernicule, ai şi vîndut-o anticarului! Lasă că n-ai să mai vezi tu de la mine niciodată nimic!" Şi s-a ţinut de cuvînt, căci în ziua aceea nu mi-a dat să mănînc la prînz, dar nu-mi pare rău, căci dacă sărmanul Nemecsek a suferit pe nedrept din cauza mea, acum să rabd şi eu puţin pentru el. Dar nu acesta este lucrul important pe care vreau să ţi-l spun. Ieri, la şcoală, unde voi m-aţi ocolit, m-am gîndit cum aş putea să-mi răscumpăr greşeală. Şi, pînă la urmă, am găsit. M-am gîndit: am să mi-o răscumpăr exact aşa cum am făcut-o. De aceea, îndată după-amiază, după ce am plecat necăjit de la voi, fiindcă tu n-ai vrut să mă reprimeşti în organizaţie, m-am dus de-a dreptul în grădina botanică să culeg ceva informaţii pentru voi. Am făcut ca Nemecsek şi m-am urcat tot în acelaşi copac de pe insulă, în care se urcase el. Şi am stat şi eu o după-amiază întreagă pitit printre frunze, pînă cînd au sosit cămăşile roşii pe insulă. In sfîrşit, pe la ora patru s-au ivit şi mă ocărau grozav, după cum foarte bine am auzit din copac, dar mie nu-mi păsa, deoarece mă simţeam din nou

al vostru, măcar că m-aţi alungat, căci inima din mine n-aţi putut-o alunga şi ea bate alături de voi şi nu-mi pasă c-ai să rîzi de mine, dar aproape am plîns de bucurie cînd l-am auzit pe Âts Feri spunînd : „Geréb ăsta este de-al lor, ăsta nu-i un trădător adevărat şi se vede treaba că de la început a venit aici trimis de băieţii din strada Pál, ca să ne spioneze". Apoi au ţinut o şedinţă mare şi eu am fost atent la fiecare cuvînt de-al lor. Au spus că după ce Nemecsek a descoperit atîtea lucruri, acum nu vor putea veni azi la luptă, căci voi sînteţi desigur pregătiţi. În schimb, au hotărît să facă războiul mîine. Dar au mai pus la cale un mare şiretlic şi despre asta au vorbit atît de încet, încît a trebuit să cobor cu două crengi mai jos ca să-i pot auzi. Cînd am ajuns mai jos, au auzit zgomote-n copac şi Wendauer a spus : „Te pomeneşti că iarăşi s-o fi urcat Nemecsek în copac". Dar a vorbit numai în glumă, căci, spre norocul meu, niciunul nu s-a uitat în sus, şi chiar dacă s-ar fi uitat, tot nu m-ar fi zărit, atît de des s-a făcut frunzişul pe copac. Deci au hotărît ca mîine să atace după acelaşi plan pe care îl ştii şi tu de la Nemecsek. Căci Âts Feri a spus : „Ăştia îşi închipuie acum că dacă Nemecsek a auzit totul, noi o să ne schimbăm planul de bătălie. Da' noi nu ni-l vom schimba ocmai pentru că ei se aşteaptă la una ca asta". Aşa au hotărît. Apoi au făcut exerciţii, iar eu am rămas pitit printre frunzele copacului, pînă la ora şase şi jumătate, în cea mai mare primejdie, căci poţi să-ţi închipui ce s-ar fi întîmplat dacă m-ar fi observat din întîmplare. Abia mă mai puteam ţine în pom. Şi dacă la şase şi jumătate n-ar fi plecat, mai mult ca sigur că de oboseală aş fi căzut din copac peste ei, ca o piersică coaptă, deşi eu nu sînt piersică şi nici copacul în care m-am suit nu-i piersic. Dar asta-i doar o glumă, important e ceea ce am scris mai sus. La şase şi jumătate, cînd insula a rămas pustie, am coborît din copac şi am ple-

cat acasă şi abia după cină a trebuit să-mi învăţ lecţia de latină, la o lumînare, deoarece toată după-amiaza mi-am petrecut-o aiurea. Dragă Boka, eu mai am acum o singură rugăminte. Te rog foarte mult să mă crezi că tot ce ţi-am scris este adevărat şi să nu-ţi închipui că astea-s minciuni şi că vreau să vă trag pe sfoară ca spion al cămăşilor roşii. Eu îţi scriu fiindcă doresc să mă primiţi înapoi şi vreau să fac ceva ca să merit iertarea voastră. Eu o să vă fiu soldat credincios şi n-o să mă supăr dacă mă degradezi din rangul de locotenent, căci eu mă întorc bucuros la voi şi ca soldat, mai ales că acum tot n-aveţi altul, căci Nemecsek este bolnav, iar cîinele lui Janó, oricît ar fi el de soldat, tot mai de nădejde e un băiat ca mine. Dacă de data asta mă ierţi şi mă reprimeşti, atunci vin chiar de astăzi şi voi lupta alături de voi şi în focul luptei mă voi evidenţia, ca să-mi spăl toate greşelile. Te rog foarte frumos răspunde-mi prin Mari dacă să viu sau nu, şi dacă-mi răspunzi să viu, atunci imediat voi fi acolo, că în timp ce Mari este la tine pe maidan cu scrisoarea asta, eu stau aici, în strada Pál nr. 5, sub boltă, aşteptînd răspunsul. Rămîn prietenul tău credincios,

Geréb".

Cînd Boka isprăvi scrisoarea de citit simţea că Geréb nu minte şi că s-a căit îndeajuns ca să poată fi reprimit. El îl chemă deci pe aghiotant, pe Csele.

— Aghiotant, — îi ordonă Boka, — sună din goarnă semnalul numărul trei, care înseamnă că toată lumea trebuie să vină la general.

— Care-i răspunsul, vă rog? întrebă jupîneasa.

— Dumneata s-aştepţi puţin, Mari, răspunse generalul pe ton poruncitor.

Şi goarna prinse a suna. La glasul ei subţire, băieţii se iviră neîncrezători dintre stivele de lemne. Nu înţelegeau ce s-a întîmplat şi de ce îi cheamă generalul. Dar cînd au văzut

că Boka stă liniştit la locul lui, au mai prins curaj şi într-o clipă întreaga armată se afla aliniată în faţa generalului. Boka le citi scrisoarea şi întrebă:

— Să-l reprimim?

Şi băieţii, bunii băieţi, au şi răspuns îndată în cor:

— Da!

Boka se întoarse atunci spre jupîneasă şi-i spuse:

— Zi-i să vină aici. Asta-i răspunsul!

Mari era uluită de tot ce vedea: armata, chipiile roşii-verzi, armele... Dar apoi o zbughi pe portiţă.

— Richter! strigă Boka cînd rămaseră numai ei. Richter, ieşi din front. Ţi-l repartizez ţie pe Geréb, — hotărî generalul, — tu să ai grijă de el. La prima mişcare suspectă, îl arestezi şi-l închizi în colibă. Nu cred că o să fie nevoie, dar nu strică puţină băgare de seamă. Pe loc repaus. Azi nu va fi război, după cum se poate vedea şi din scrisoare. Tot ce am plănuit pentru astăzi rămîne valabil pentru mîine. Dacă ei nu-şi schimbă planul de bătaie, atunci rămîne şi la noi aşa cum ne-am înţeles.

Voi să mai spună ceva, cînd poarta, pe care nimeni n-o mai zăvorîse după plecarea jupînesii, se deschise larg şi Geréb se ivi radiind de bucurie, fericit, ca cineva care în sfîrşit a putut să pună piciorul pe pămîntul făgăduinţei. Dar cînd văzu întreaga armată adunată acolo, deveni serios. Se duse la Boka şi, în mijlocul atenţiei generale, îşi duse mîna la chipiu. Purta chipiul roşu-verde al băieţilor din strada Pál.

Salută şi zise:

— Domnule general, sînt la ordinele dumneavoastră!

— Bine, răspunse Boka fără nici o ceremonie. Eşti repartizat pe lîngă Richter, deocamdată ca simplu soldat. Am să văd cum ai să te porţi în ziua bătăliei şi atunci s-ar putea să-ţi recapeţi gradul. Apoi se întoarse spre oştire: Iar vouă, tuturor, vă interzic cu desăvîrşire să-i vorbiţi lui Geréb despre greşeala

lui. El vrea să-şi răscumpere păcatul şi noi îl iertăm. Nimeni să nu-l supere cu vreun cuvînt, să nu-i facă nici un reproş. Şi lui îi interzic să vorbească despre asta, căci acest capitol se consideră încheiat.

Se făcu o linişte adîncă. Băieţii îşi spuseră din nou în sinea lor: „Deştept băiat Boka ăsta, merită să fie general".

Şi după asta, Richter începu imediat să-i explice lui Geréb ce avea de făcut în lupta de mîine. Boka stătea de vorbă cu Csele. Dar în timp ce vorbeau ei aşa, pe-ndelete, santinela, care tot mai stătea călare pe gard, îşi trase deodată piciorul drept ce-i atîrna în stradă şi, cu faţa înspăimîntată, se bîlbîi:

— Domnule general... vine inamicul!

Boka sări ca din puşcă la poartă şi puse zăvorul. Toţi întoarseră privirile spre Geréb, care se afla lîngă Richter, alb ca varul. Boka îi strigă furios:

— Va să zică, totuşi ai minţit? Iar ai minţit?

Geréb nici nu mai ştia ce să răspundă de uimit ce era. Richter îl înşfăcă de braţ.

— Ce-nseamnă asta?! strigă Boka.

Drept răspuns, Geréb bîlbîi cu greutate:

— Poate... poate m-au observat sus, în copac... şi au vrut să mă păcălească...

Santinela se mai uită o dată în stradă, apoi sări de pe gard şi, luîndu-şi arma, se alătură celorlalţi.

— Vin cămăşile roşii, spuse el.

Boka se duse la poartă şi o deschise. Ieşi curajos în faţa porţii, în stradă. Într-adevăr veneau cămăşile roşii. Dar erau numai trei. Veneau cei doi Pásztori şi Szebenics. Cînd l-au văzut pe Boka, Szebenics scoase de sub haină un steag alb şi-i făcu semn lui Boka, strigînd de departe:

— Sîntem soli!

Boka se înapoie pe maidan. Îi era cam ruşine de Geréb, pentru că l-a învinovăţit pe nedrept. I se adresă lui Richter:

— Dă-i drumul. Vine numai o solie cu steag alb. Iartă-mă, Geréb.

Geréb răsuflă uşurat. Era cît pe ce s-o păţească nevinovat. In schimb, santinela îşi primi răsplata cuvenită.

— Tu, — îl mustră Boka, — să te uiţi mai bine înainte de a da alarma. Te sperii ca un iepure. Şi comandă : Toată lumea înapoi, între stivele de lemne. Nu rămîne cu mine decît Csele şi Kolnay. Inainte, marş !

Armata porni în pas cadenţat şi după cîteva clipe dispăru în dosul stivelor de lemne, împreună cu Geréb. Ultimul chipiu roşu-verde dispăru tocmai cînd solii băteau la poartă. Aghiotantul le deschise. Intrară. Toţi trei purtau cămăşi roşii şi chipiuri tot roşii. Veniseră neînarmaţi şi Szebenics ţinea cît putea mai sus steagul cel alb.

Boka ştia ce trebuie să facă în asemenea împrejurări. Aşa că îşi rezemă lancea de gard, ca să n-aibă nici el armă. Kolnay şi Csele i-au urmat exemplul întocmai ; ba Csele, dintr-un exces de zel, îşi depuse şi goarna la pămînt.

Cel mai mare dintre Pásztori făcu un pas înainte :

— Cu domnul comandant am onoarea ?

Răspunse Csele :

— Da. El este generalul.

— Noi am venit în solie, — spuse Pásztor, — şi eu sînt conducătorul delegaţiei. Am venit ca în numele comandantului nostru, Áts Ferenc, să vă declarăm război.

Cînd au pomenit numele comandantului, întreaga solie salută. Boka, Csele şi Kolnay duseră şi ei mîna la chipiu, din politeţe.

Pásztor continuă :

— Nu vrem să vă luăm prin surprindere. Noi vom veni aci exact la ora două şi jumătate. Asta aveam să vă spunem. Vă rugăm, daţi-ne răspunsul.

Boka simţi că se află în faţa unei clipe foarte importante. Cînd răspunse, vocea îi cam tremura :

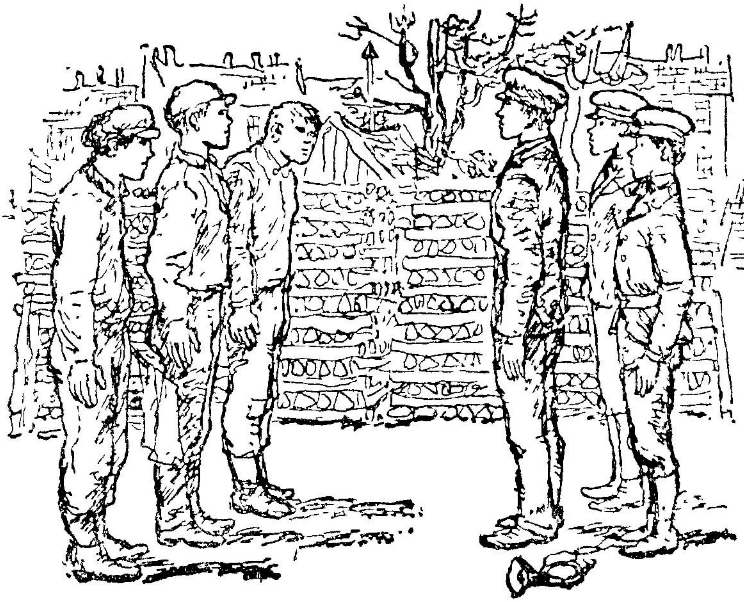

— Primim provocarea la război. Trebuie însă să ne învoim asupra cîtorva puncte. Eu nu vreau să transformăm războiul într-o încăierare de rînd.

— Nici noi nu vrem, răspunse posomorît Pásztor și, după obicei, își lăsă capu-n piept.

— Eu doresc, — continuă Boka, — să fie în total trei feluri de lupte. Bombe cu nisip, trîntă reglementară și duel de lance. Cunoașteți bine regulile ?

— Da.

— Cine e pus cu ambii umeri la pămînt, acela este învins și nu mai are dreptul la trîntă. Dar are dreptul să lupte în celelalte două feluri. Vă învoiți ?

— Da.

— Iar cu lancea nu se bate și nu se împunge. Se face numai duel.

— Așa este.

— Și doi împotriva unuia, de asemenea, nu-i voie. In schimb grupuri contra grupuri se permite. Primiți?

— Primim.

— Asta-i tot!

Salută. Solia răspunse la salut și Pásztor spuse:

— Mai trebuie să vă-ntreb ceva. Comandantul nostru ne-a mai împuternicit să vă întrebăm ce este cu Nemecsek. Noi am auzit că ar fi bolnav. Dacă-i adevărat, atunci avem misiunea să-l vizităm, căci s-a purtat foarte curajos deunăzi cînd a fost la noi și noi prețuim mult asemenea dușmani.

— Locuiește în strada Rákos, la numărul trei. E foarte bolnav.

Apoi au urmat saluturi mute. Szebenics ridică din nou cît putu de sus steagul cel alb, iar Pásztor strigă: „Marș", și solia părăsi maidanul. Din stradă auziră sunetul goarnei prin care generalul își aduna din nou trupele în jurul său, pentru a le pune la curent cu cele întîmplate.

Solia mărșăluia grăbită spre strada Rákos. S-au oprit în fața casei în care locuia Nemecsek. In poartă întîlniră o fetiță, pe care o întrebară:

— Aici stă unul Nemecsek?

— Da, *spuse* fetița, și-i conduse la locuința sărăcăcioasă și joasă în care locuia Nemecsek. Lîngă ușă era o tăbliță mică pe care era măzgălită cu albastru, următoarea inscripție: „Nemecsek András, croitor".

Intrară înăuntru și salutară. Apoi spuseră de ce-au venit. Mama lui Nemecsek, o femeie sărmană, blondă, mică și slabă, care semăna tare mult cu fiul ei, mai bine zis cu care semăna tare bine fiul ei, îi conduse în camera unde soldatul zăcea în pat. Szebenics înălță și-aici steagul cel alb. Și din nou Pásztor făcu un pas înainte:

— Áts Ferenc îți trimite salutul său și-ți urează însănătoșire grabnică.

Băiatul cel blond, care stătea culcat pe pernă, cu părul răvăşit şi cu faţa palidă, cînd auzi aceste vorbe se ridică în capul oaselor, zîmbi fericit şi se grăbi să-ntrebe:

— Cînd e războiul?

— Mîine.

La auzul acestei veşti se întristă.

— Atunci eu n-am să pot lua parte, spuse el cu părere de rău.

Dar delegaţia nu răspunse nimic. Au dat pe rînd mîna cu Nemecsek şi întunecatul şi sălbaticul Pásztor spuse înduioşat:

— Pe mine te rog să mă ierţi.

— Te iert, spuse încet Nemecsek şi începu a tuşi. Se culcă din nou şi Szebenics îi potrivi perna sub cap. După aceasta, Pásztor zise:

— Şi acum, haidem.

Stegarul înălţă din nou steagul şi toţi trei trecură în bucătărie. Aici, mama lui Nemecsek îi întîmpină plîngînd:

— Voi toţi... voi toţi sînteţi nişte băieţi tare de treabă... că-l iubiţi atît de mult pe bietul meu băiat. De asta... de asta... toţi trei o să primiţi cîte o ceaşcă cu ciocolată...

Membrii soliei se uitară unii la alţii. Ciocolata era un lucru tare ispititor. Cu toate acestea, Pásztor făcu un pas înainte şi, în loc să-şi lase în piept capul frumos şi oacheş, cum îi era obiceiul, de data asta îl ridică mîndru şi spuse:

— Pentru asta nu se cuvine să căpătăm ciocolată. Inainte, marş!

Şi ieşiră cu toţii în pas cadenţat.

VIII

Războiul s-a nimerit să fie într-o zi minunată de primăvară. E drept că dimineața ploua, și la școală, în pauză, băieții se uitau pe fereastră cu părere de rău. Se gîndeau că din cauza ploii n-or să se poată lupta. Dar spre prînz ploaia s-a oprit și cerul a început să se lumineze. La ora unu, soarele blînd de primăvară strălucea, caldarîmul se zbicise și la vremea cînd băieții plecau spre case afară se făcuse frumos, iar zefirul aducea miresme proaspete de pe colinele budapestene. Nici că se putea dori vreme mai potrivită pentru întîlnirea de după-amiază. Chiar și nisipul din fortificații, pregătit pentru luptă, se umezise, dar pînă după masă se mai uscase puțin, ceea ce a făcut ca bombele să fie și mai grozave.

Către unu, neliniștea era generală. Toți alergau spre casă, iar la două fără un sfert întreaga armată se afla pe maidan în așteptare. Unii mai aveau prin buzunare cîte o bucată de pîine de la prînz și o molfăiau în grabă. Emoția însă nu mai era atît de mare ca ieri, cînd încă nu știau ce-o să se întîmple. Apariția solilor le-a împrăștiat-o, iar acum erau serioși și conștienți de importanța faptelor ce aveau să urmeze. Știau cînd vor veni dușmanii și cum se va desfășura lupta. Toți erau pregătiți și așteptau cu nerăbdare să se arunce în vîltoarea bătăliei. E drept că în ultima jumătate de oră Boka modificase planul de război.

Cînd băieţii s-au adunat, au văzut cu surprindere că în dreptul fortăreţelor 4 şi 5 se întindea un şanţ mare şi adînc. Cei mai fricoşi s-au gîndit imediat că asta au făcut-o duşmanii. L-au năpădit deci pe Boka cu întrebări:

— Ai văzut şanţul?

— L-am văzut.

— Cine l-a făcut?

— Janó, în zori, la comanda mea.

— Dar de ce?

— Cu asta, planul de război se schimbă în parte.

Şi, aruncînd o privire pe însemnările lui, îi chemă pe comandanţii batalioanelor A şi B.

— Vedeţi şanţul ăsta?

— Da.

— Ştiţi voi la ce foloseşte?

Nu prea ştiau.

— Şanţul, — le spuse Boka, — serveşte drept ascunzătoare pentru armată. Acolo va sta pitită şi la momentul potrivit va începe lupta. Planul de război se mai schimbă şi prin faptul că nu veţi sta la poarta din strada Pál. M-am gîndit că nu-i bine aşa. Să vă ascundeţi cu batalioanele voastre în şanţ. Cînd inamicul va intra pe poarta din strada Pál, fortăreţele vor începe imediat bombardamentul. Inamicul se va îndrepta, fireşte, spre fortificaţii, căci nu va vedea şanţul. Cînd se va afla la numai cinci paşi de el, voi să vă ridicaţi în şanţ şi de acolo să începeţi a-i bombarda prin surprindere cu nisip. Fortificaţiile nu-şi vor înceta focul nici o clipă. Deodată ieşiţi din şanţ şi vă aruncaţi asupra inamicului. Să nu-l alungaţi imediat spre poartă, ci s-aşteptaţi să isprăvim întîi cu cei care vin din strada Maria. Şi numai cînd am să pun să sune atacul, numai atunci să-i fugăriţi spre poartă. După ce îi închidem în colibă pe cei care năvălesc dinspre strada Maria, luptătorii din fortificaţiile 1 şi 2 trec în celelalte fortificaţii, iar trupele noastre care au luptat în strada

Maria vă vin în ajutor. Cu alte cuvinte, voi aveţi numai datoria să-i ţineţi pe loc. Aţi înţeles?

— Da!

— Cînd are să sune atacul, noi vom fi de două ori mai mulţi decît ei, fiindcă jumătate din armata lor va fi închisă în colibă. După regulament, la atacurile în grup putem fi mai mulţi. Numai la luptele individuale se interzice să fie doi contra unul.

În timp ce el vorbea astfel, Janó se duse la şanţ şi-l mai îndreptă cu hîrleţul. Apoi mai turnă în el o roabă de nisip.

Între timp ostaşii din fortificaţii lucrau cu rîvnă sus, pe stivele de lemne. Fortificaţiile erau astfel construite încît din mijlocul lemnelor băieţilor nu li se vedeau decît capetele, care apăreau şi dispăreau într-una. Pregăteau bombe de nisip. În colţul fiecărei fortificaţii, vîntul legăna cîte un steag roşu-verde; numai de pe fortificaţia din colţ, cea cu numărul 3, steguleţul lipsea. Acela fusese răpit de Áts Feri cu cîteva zile înainte. În locul lui n-au pus altul, căci voiau să-l înalţe tot pe acela, după ce-l vor recuceri în luptă.

Să ne amintim însă că acest steag, trecut prin multe peripeţii, ajunsese în mîinile lui Geréb. Prima dată l-a luat Áts Feri şi cămăşile roşii l-au ascuns în ruinele din grădina botanică. De-acolo l-a luat Nemecsek, ai cărui paşi mici au fost descoperiţi în nisipul anume presărat în seara aceea de pomină, cînd puştiul blond a picat deodată din copac drept în mijlocul cămaşilor roşii, Pásztorii i-au smuls steagul din mînă şi astfel acesta a ajuns iar printre tomahawk-uri în tainicul depozit de arme al cămăşilor roşii. De acolo l-a adus pe urmă Geréb, ca să fie pe placul băieţilor din strada Pál. Dar Boka i-a spus atunci că ei nu vor să obţină steagul prin furt, ci îl vor redobîndi prin luptă dreaptă.

Deci imediat după plecarea soliei cămăşilor roşii, o nouă solie, de astă dată a băieţilor din strada Pál, porni cu steagul spre grădina botanică.

Acolo tocmai se ţinea consiliul de război. Solia era condusă de Csele şi se compunea din doi membri: Weisz şi Csónakos. Csele avea la el un steag alb, iar steagul cel roşu-verde se afla la Weisz, înfăşurat într-o bucată de ziar.

Străjile de pe podul de lemn i-au oprit:

— Stai, cine e?

Csele scoase de sub haină steagul cel alb şi-l ridică în sus. De spus, însă, nu spuse nici o vorbă. Străjile n-au ştiut ce trebuie să facă în asemenea împrejurare. Aşa că strigară la cei de pe insulă:

— Hopa, hop! Au venit nişte străini!

Áts Feri, auzind strigătele, veni îndată pe pod. El ştia ce-nseamnă steagul alb şi solii au fost lăsaţi să treacă pe insulă.

— Aţi venit în solie?

— Da.

— Ce vreţi?

Csele făcu un pas înainte:

— V-am adus înapoi steagul pe care ni l-aţi răpit. A ajuns iar în mîinile noastre, dar noi nu-l vrem în asemenea condiţiuni. Aduceţi-l mîine cu voi în luptă şi, dacă vom izbuti să-l luăm, bine, dacă nu, atunci să rămînă al vostru. Asta-i porunca generalului meu! Apoi făcu un semn către Weisz, care scoase cu multă gravitate steagul din hîrtie şi înainte de a-l preda îl sărută.

— Magazioner, să vină la mine Szebenics, strigă Áts.

— Nu-i aci, răspunse o voce din tufiş.

Csele dădu lămuriri:

— Chiar acum a fost la noi, în solie.

— Adevărat, — zise Áts Feri, — uitasem. Păi să vină locţiitorul armurier.

Crengile unui tufiş se aplecară şi Wendauer, cel mic şi sprinten, păşi în faţa şefului.

— Primeşte steagul de la soli, — îi spuse acesta, — şi du-l în armurărie. Se întoarse apoi spre soli: Steagul va fi purtat în luptă de Szebenics armurierul. Asta e răspunsul meu.

Csele vru să înalţe din nou steagul cel alb în semn de salut, cînd comandantul cămăşilor roşii începu din nou:

— Desigur că Geréb v-a adus steagul înapoi.

Tăcere. Nimeni nu răspunse.

Áts întrebă iar:

— Geréb a fost?

Csele luă iar poziţia de drepţi.

— Nu sînt împuternicit să spun asta! spuse el milităreşte, apoi strigă însoţitorilor săi: Drepţi! Înainteee, marş!

Şi-l lăsară pe Áts Feri cu gura căscată. Nu degeaba se spunea despre Csele că-i chiţibuşar şi pe deasupra mai era şi băiat fercheş. Trebuie să recunoaştem cu toţii că a procedat cum nu se putea mai diplomatic. Nu era dispus să divulge inamicului pe nimeni, nici chiar pe un trădător.

Áts Feri în clipa aceea era fiert. Wendauer rămase şi el uimit, cu steagul în mînă, iar şeful se răsti la el:

— Ce-ai rămas aşa, cu gura căscată? Du steagul la locul lui!

Wendauer porni plouat, spunîndu-şi în gînd: „Oricum, băieţii ăştia din strada Pál sînt straşnici! Iată, ăsta-i al doilea care l-a pus la punct pe Áts Feri cel grozav!"

Aşa a ajuns steagul înapoi la cămăşile roşii. Şi de aceea fortăreaţa numărul trei n-avea acum steag.

Santinelele se aflau la posturi: una era sus, pe gardul din strada Maria, cealaltă călărea gardul din strada Pál. Din grupul băieţilor ce-şi găseau de lucru printre lemne într-un du-te-vino neobosit, se desprinse Geréb. El veni în faţa lui Boka şi bătu călcîile:

— Domnule general, am onoarea să vă raportez că am o rugăminte.

— Ce este?

— Domnul general mi-a ordonat astăzi să mă duc, ca artilerist, în fortăreața numărul trei, fiindcă se află în colț și este cea mai primejduită și pentru motivul că de acolo lipsește steagul pe care vi-l adusesem înapoi.

— Da. Și ce dorești?

— Va rog sa ma trimiteți într-un loc și mai primejdios. Eu de altfel am și schimbat postul cu Barabás, care fusese repartizat la tranșee. El e aruncător bun și poate fi mult mai folositor în fortăreață; iar eu vreau să mă lupt deschis, din tranșee, în linia întîi. Vă rog să-mi dați voie.

Boka îl măsură de sus pînă jos:

— Tu, Geréb, ești totuși un băiat de nădejde.

— Îmi permiteți?

— Da.

Geréb salută, dar nu plecă.

— Ei, mai dorești ceva? îl întrebă acesta.

— Vreau numai să spun, — răspunse artileristul cam tulburat, — că m-am bucurat cînd mi-ai spus: „Tu, Geréb, ești totuși un băiat de nădejde". Dar m-a durut tare vorba „totuși".

Boka zîmbi:

— N-am ce-ți face. Vina e a ta. Dar hai, lasă gîndurile astea. Stînga-mprejur, înainte marș! Du-te la locul tău.

Și Geréb plecă în pas cadențat. Intră fericit în tranșee și se apucă îndată să facă bombe din nisipul umed. Din tranșee se ivi o făptură mînjită pînă peste urechi. Era Barabás, care îi strigă lui Boka:

— I-ai dat voie?

— Da, răspunse generalul.

Se vede treaba că încă nu prea aveau încredere în Geréb. Așa pățește cine a greșit o dată, e suspect chiar și atunci cînd spune adevărul. Dar cuvîntul generalului risipi orice-ndoială.

Barabás se urcă în fortăreața numărul trei și puteai să-l vezi de jos cum se prezintă comandantului fortăreței salutînd. În clipa următoare, capetele amîndurora dispărură după metereze. Aveau și ei treabă. Așezau bombele în piramide.

Trecură cîteva minute. Pentru băieți, aceste minute însemnau ore și nerăbdarea le crescu într-atîta, încît începură să se audă vorbe ca acestea:

— S-au răzgîndit poate!

— S-au speriat!

— Ne-au păcălit!

— Nu vin!

La ora două și cîteva minute, aghiotantul alergă pe la toate pozițiile, ducînd ordinul ca orice activitate să înceteze și toată lumea să ia poziția de drepți, căci generalul va face o ultimă trecere în revistă. Și în timp ce aghiotantul transmitea ordinul pe ultima poziție, la prima se și ivi Boka, tăcut, sever. Întîi inspectă trupele din strada Maria. Acolo totul era în ordine. Cele două batalioane stăteau nemișcate, de o parte și de alta a porții celei mari. Comandanții pășiră înainte.

— Totul e în ordine? întrebă Boka. Nu v-ați uitat îndatoririle?

— Nu. Ne vom preface că fugim.

— Apoi... surpriza.

— Am înțeles, domnule general.

După asta inspectă coliba. Deschise ușa și vîrî în broască, pe dinafară, cheia cea mare și ruginită. O încercă. Apoi inspectă primele trei fortărețe. În fiecare erau cîte doi flăcăi. Bombele erau gata, așezate în piramide. În fortăreața numărul trei erau de trei ori mai multe bombe decît în celelalte. Acesta era punctul cel mai întărit. Aici, la sosirea generalului, trei artileriști luară poziția de drepți. În fortărețele 4, 5 și 6 se găseau bombe de rezervă.

— De astea să nu v-atingeți, — spuse Boka, — nisipul de

rezervă e necesar în cazul cînd voi ordona să vină aci artileriștii din celelalte fortărețe.

— Am înțeles, domnule general!

In fortăreața numărul cinci fierberea era atît de mare, încît atunci cînd generalul sosi acolo, unul dintre zeloșii artileriști l somă:

— Stai! Cine e?!

Unul dintre ei îi dădu cu cotul, iar Boka îi strigă:

— Nu-ți recunoști nici generalul, stegarule? Apoi adaugă: Unul ca ăsta trebuie împușcat imediat!

Artileristul se sperie de moarte. Pe moment nici nu se gîndi că n-ar putea fi împușcat. Ba nici Boka nu-și dădu seama că de data asta spusese o prostie, lucru ce i se întîmpla foarte rar.

Trecu mai departe și ajunse în tranșee. In șanțul adînc se pitiseră băieții din cele două batalioane. Printre ei era și Geréb, care zîmbea fericit. Boka se urcă pe parapetul tranșeii.

— Băieți, — le strigă el cu însuflețire, — de voi depinde soarta bătăliei! Dacă izbutiți să țineți inamicul pe loc pînă cînd isprăvim cu cei dinspre strada Maria, am cîștigat războiul. Băgați de seamă ce vă spun!

Din tranșee izbucniră urale puternice. Băieții, care stăteau ascunși acolo, se-nflăcărară. Erau foarte hazlii cum strigau de-acolo, din șanț, și-și fluturau chipiurile, fără să se ridice în picioare.

— Liniște! strigă generalul și se duse în mijlocul maidanului; aici îl aștepta Kolnay cu trompeta.

— Aghiotant!

— Ordonați!

— Noi trebuie să stăm într-un loc de unde să putem vedea tot terenul de luptă. Marii comandanți urmăresc luptele de pe o ridicătură de pămînt. Să ne urcăm pe acoperișul colibei.

Și o clipă după aceea se aflau acolo. Trompeta lui Kolnay scînteia în soare, ceea ce făcea ca aghiotantul să capete o în-

făţişare cu adevărat războinică. Artileriştii din fortăreţe îşi făceau semn:

— Ia uite la el...

Din buzunarul lui Boka se ivi şi binoclul acela de teatru, care mai avusese un rol însemnat în grădina botanică. Generalul îl puse pe după gît şi în clipa aceea el nu se mai deosebea de marele Napoleon decît prin cîteva mici amănunte exterioare. Hotărî ca un adevărat comandant de oşti. Cu toţii aşteptau.

Un istoric adevărat se cuvine să dea date precise, deci vom nota şi noi precis că după şase minute se auziră nişte sunete de goarnă dinspre strada Pál. Era o goarnă străină. La sunetul acesta, oştenii nu-şi mai găseau locul.

— Vin! zbura vestea din gură-n gură.

Boka păli uşor.

— Acum, — îi spuse el lui Kolnay, — acum să vedem ce se va alege din imperiul nostru!

După cîteva clipe, cele două santinele săriră de pe gard şi fugiră iute spre colibă, pe acoperişul căreia se afla generalul. În dreptul ei se opriră şi salutară:

— Vine inamicul!

— Ocupaţi-vă posturile! le strigă Boka, şi cele două santinele alergară, unul în tranşee, iar celălalt la oastea din strada Maria. Boka îşi duse binoclul la ochi şi ordonă încet lui Kolnay:

— Pregăteşte-te de semnal!

Se execută şi asta. Apoi deodată Boka îşi luă binoclul de la ochi, faţa i se roşi şi strigă cu însufleţire:

— Sună!

Şi semnalul trîmbiţei răsună. Cămăşile roşii se opriră în dreptul celor două porţi ale maidanului. Vîrfurile argintate ale lăncilor scînteiau puternic sub soare. Duşmanii, îmbrăcaţi în cămăşi roşii, cu şepci tot roşii, păreau nişte draci. Trîmbiţele lor vesteau şi ele atacul, aşa că văzduhul fierbea de sunete

stridente. Cît despre Kolnay, sufla mereu fără să se mai oprească.

— Tata... tara... tarara... se auzea într-una de pe acoperişul colibei.

Acum Boka îl căuta cu binoclul pe Ats Feri.

— Iată-l, strigă el. Ats Feri e printre cei care vin pe strada Pál. E şi Szebenics acolo... duce steagul nostru... armata din strada Pál are să aibă mult de furcă!

Atacanţii dinspre strada Maria erau conduşi de cel mai mare dintre Pásztori. Ei fluturau un steag roşu şi cele trei goarne sunau fără întrerupere. Cămăşile roşii se opriră la cele două porţi, în rînduri dese.

— Pun ceva la cale, observă Boka.

— N-are a face, îl încredinţă aghiotantul, lăsîndu-şi o clipă goarna. Apoi continuă să sufle cu şi mai multă putere.

— Tata... tara... tarara...

Dar deodată goarnele cămăşilor roşii încetară de a mai suna. Cei veniţi pe strada Maria izbucniră într-un strigăt puternic de luptă:

— Hopa, hop! Hopa, hop!

Şi dădură buzna pe poartă. Ai noştri la început le ieşiră în cale, ca şi cum ar fi vrut să primească lupta, dar în clipa următoare o rupseră la fugă, conform planului de luptă.

— Bravo! strigă Boka. Apoi se uită repede spre strada Pál. Armata lui Ats Feri stătea pe loc. Rămaseră cu toţii în stradă, nemişcaţi, ca nişte pari înfipţi, în faţa porţii deschise.

Boka se sperie:

— Ce-o fi?

— Vreo cursă, bănui Kolnay, tremurînd. Şi din nou se-ntoarseră spre stînga. Ai noştri fugeau, în timp ce cămăşile roşii îi urmăreau cu răcnete sălbatice.

Dar Boka, care pînă atunci privise cu seriozitate, aproape speriat, cum armata lui Ats Feri stătea nemişcată, făcu pe

neaşteptate ceva ce nu mai făcuse niciodată în viaţa lui. Îşi aruncă chipiul sus de tot, scoase un răcnet puternic şi începu să joace, ca un ieşit din minţi pe acoperişul colibei, dar atît de tare, încît şandramaua, cam şubredă, fu gata să se prăbuşească sub el.

— *Am scăpat! chiuia el.*

Apoi se repezi la Kolnay, îl îmbrăţişă, îl sărută şi începu să danseze cu el. Aghiotantul nu pricepea nimic. Se întreba uimit:

— Ce e? Ce s-a întîmplat?

Boka îi făcu semn spre locul unde Áts Feri stătea neclintit cu armata lui.

— Vezi?

— Văd.

— Ei, nu pricepi?

— Nu.

— Vai, prostule... sîntem salvaţi! Am învins! Şi tu nu pricepi?!

— Zău că nu.

— Nu vezi că stau nemişcaţi?

— Cum să nu văd!

— Nu intră... aşteaptă.

— Văd.

— Păi, de ce aşteaptă? Aşteaptă ca armata lui Pásztor să termine în strada *Maria*. Pînă atunci ei n-or să atace. Mi-am dat seama de asta de îndată ce s-a văzut că nu atacă în acelaşi timp. Norocul nostru e că ei şi-au întocmit un plan de război la fel cu al nostru. Au vrut ca Pásztor să-i scoată în drum pe-ai noştri din strada Maria, şi-apoi să ne atace prin strada Pál din două părţi: Pásztor din spate şi Áts Feri din faţă, dar s-au înşelat. Hai cu mine. Şi începu să coboare.

— Încotro?

— Vino şi-ai să vezi. Aici nu mai avem ce face; ăştia nu vor ataca. Vino să dăm o mînă de ajutor ostaşilor noştri din strada Maria!

Armata din strada Maria îşi îndeplinea misiunea în mod strălucit. Băieţii alergau în toate părţile, prin faţa ferăstrăului, în jurul duzilor. Fuga a fost simulată cu multă şiretenie. S-au auzit chiar strigătele de deznădejde, ca:

— Aoleu! Fugiţi!

— S-a sfîrşit cu noi!

— Sîntem pierduţi!

Cămăşile roşii îi urmăreau urlînd. Boka era tare nerăbdător să vadă dacă vor cădea în capcană. Deodată, ai noştri au dispărut pe neaşteptate de pe lîngă ferăstrău. Jumătate din armată se refugiase în şopron, iar ceilalţi în colibă.

Pásztor ordonă:

— După ei! Prindeţi-i!

Şi cămăşile roşii se repeziră după ei, în spatele ferăstrăului.

— Sună atacul! strigă Boka.

Şi goarna cea mică răsună, vestind fortăreţele să înceapă bombardamentul. Dinspre primele trei fortăreţe se auziră strigăte războinice, scoase de voci subţirele de copii. Bombele de nisip începură să zboare, bufnind înfundate. Boka se făcuse roşu la faţă şi tremura din tot trupul.

— Aghiotant! strigă el.

— La ordin!

— Aleargă la tranşee şi spune-le să aştepte. Să stea pe loc. Să nu înceapă pînă nu voi pune să sune atacul general. Să aştepte chiar şi fortăreţele dinspre strada Pál.

Aghiotantul alergă în grabă. In dreptul colibei se trînti la pămînt şi-şi continuă drumul tîrîndu-se pe brînci pe după movila rămasă de la săparea şanţului, pentru ca armata lui Áts din poarta de pe strada Pál să nu-l zărească cînd va ajunge la tran-

şee. Acolo el transmise ordinul pe şoptite celui ce se afla la capătul şanţului şi se întoarse la general, tot aşa cum se dusese.

— Ordinul s-a executat întocmai! raportă el.

În jurul ferăstrăului strigătele nu mai conteneau. Cămăşile roşii credeau că au învins. Cele trei fortăreţe îi bombardau de zor, împiedicîndu-i să se apropie de stive. În fortăreaţa de la

margine, în vestita fortăreaţă numărul trei, Barabás, cu mînecile suflecate, se lupta ca un leu. Nu făcea altceva tot timpul decît să-l ţintească pe Pásztor cel mare şi bombele cele moi de nisip nu-şi greşeau ţinta, spărgîndu-se una după alta în capul tuciuriu al lui Pásztor. Şi fiecare bombă era însoţită de strigătul lui Barabás :

— Ţine-o, frăţioare !

Nisipul fin îi umplu lui Pásztor şi ochii, şi gura, făcîndu-l să pufnească înciudat.

— Pun eu mîna pe tine ! îi strigă el mînios.

— Poftim încoace ! îl îmbia Barabás, care iarăşi ţinti şi mai aruncă un proiectil. Gura lui Pásztor din nou se umplu cu nisip. Sus, pe fortăreţe, izbucniră urale puternice.

— Mîncaţi nisip ! strigă Barabás, înfierbîntat, şi se porni s-arunce bombele cu ambele mîini, cele mai multe spărgîndu-se în capul lui Pásztor. Nici activitatea celorlalţi doi artilerişti nu era mai prejos. Fortăreaţa din colţ deschisese un foc de ţi-era mai mare dragul să priveşti. Infanteria stătea mută, pitită în şopron şi colibă, aşteptînd ordinul de atac. Cămăşile roşii ajunseseră acum la poalele fortăreţelor, luptînd cu multă dîrzenie. Pásztor dădu un nou ordin :

— Sus, pe lemne !

— Buf ! strigă Barabás şi-l lovi pe căpitan cu o bombă drept în nas.

— Buf ! repetară băieţii din celelalte fortăreţe şi stîrniră o adevărată ploaie de nisip peste capetele celor care încercau să se urce pe stivele de lemne.

Boka îl apucă pe Kolnay de braţ.

— Să ştii că nisipul e pe sfîrşite, — îi spuse el, — se vede cît de colo. Acum chiar şi Barabás arunca doar cu o singură mînă, deşi în fortăreaţa lui se afla de trei ori mai mult nisip...

Într-adevăr, bombardamentul parcă mai slăbise.

— Ce-o să se întîmple ? întrebă Kolnay.

Boka era calm:

— Oricum, vom învinge!

În acest moment, fortăreaţa numărul doi îşi încetă focul. Era evident că nu mai aveau nisip.

— A sosit clipa! strigă Boka. Dă fuga la şopron şi spune să atace!

Boka se repezi la colibă, smuci uşa cu putere şi strigă:

— La atac.

Şi cele două batalioane porniră la atac în aceeaşi clipă: unul din şopron, celălalt din colibă. Sosiră tocmai la timp, căci Pásztor pusese deja un picior peste parapetul fortăreţei numărul doi. Dar băieţii îl apucară zdravăn şi-l traseră jos. Atunci cămăşile roşii se pierdură cu totul. Ei crezuseră că armata care fugise din faţa lor se refugiase printre stivele de lemne şi că fortăreţele n-aveau altă menire decît să oprească intrarea inamicului. Şi iată că se pomenesc atacaţi din spate tocmai de aceia care adineauri fugiseră din faţa lor...

Reporterii de război care au luat parte la războaie adevărate spun că în luptă pericolul cel mai mare este panica. Comandanţii de oşti nu se tem atît de sutele de tunuri ale inamicului, cît se tem de o panică, chiar neînsemnată, care în cîteva clipe se poate transforma într-o debandadă generală. Şi dacă panica poate slăbi chiar puterea unei armate adevărate, înzestrată cu tunuri şi puşti, cum ar fi putut scăpa din această situaţie cei cîţiva mici infanterişti îmbrăcaţi în tricouri roşii?

Ei s-au zăpăcit cu totul. În primul moment nici nu şi-au dat seama că atacanţii erau tot acei care fugiseră din calea lor. Au crezut că e vorba de o nouă armată. Numai cînd au recunoscut pe unii dintre ei, şi-au dat seama că trebuie să-i înfrunte din nou.

— De unde-au mai răsărit şi ăştia? se miră Pásztor, în timp ce două braţe puternice îl înşfăcară de picioare şi-l traseră jos de pe fortăreaţă.

Acum se aruncă și Boka în luptă. Și-a ales un adversar și a început trînta cu el. In timpul luptei îl tot împingea cu dibăcie și pe nesimțite spre colibă, însă inamicul, văzînd că n-o scoate la capăt cu Boka, îi puse piedică. De sus, de pe fortăreață, de unde băieții priveau trînta celor doi, răsunară proteste:

— Ticăloșie!

— I-a pus piedică!

Boka căzuse din cauza piedicii; dar în aceeaşi clipă sări în picioare și strigă celuilalt:

— Mi-ai pus piedică! Asta te pune în afara legii!

Făcu semn lui Kolnay și, cît ai bate din palme, amîndoi îl vîrîră în colibă pe inamic, care se zbătea din toate puterile să scape. Boka trase zăvorul și mărturisi gîfîind:

— Cu ăsta nu era de glumit. Dacă ar fi luptat cinstit, mă răzbea. Așa însă a trebuit să mergem doi contra lui.

Și se duse din nou pe cîmpul de bătălie, unde băieții se luptau perechi-perechi. Puținul nisip ce mai rămăsese în primele două fortărețe fu aruncat de artileriști peste luptătorii inamici. Fortărețele dinspre strada Pál stăteau în liniște; așteptau.

Kolnay tocmai voia să se ia la trîntă cu unul, dar Boka se răsti la el:

— Nu te băga! Du-te și transmite celor din fortărețele unu și doi să treacă în fortărețele patru și cinci!

Ca să ducă ordinul, Kolnay străbătu linia frontului. De pe primele două fortărețe steagurile dispăruseră, căci băieții le luaseră cu ei pe noile poziții de luptă.

Strigătele lor de triumf nu mai conteneau. Dar entuziasmul a ajuns la culme cînd Csónakos l-a luat în brațe pe Pásztor, pe același Pásztor grozav și neînvins și l-a dus în colibă. Cînd s-a văzut înăuntru, Pásztor a început să bată în pereții magaziei, furios de neputința sa.

Voioșia băieților noștri era fără margini. Cămășile roșii își dădeau seama că sînt pe ducă. Iar cînd s-au văzut și fără

comandant, şi-au pierdut capul definitiv. Ultimele speranţe erau puse în armata lui Áts Feri, singura care mai putea salva situaţia. Şi cămăşile roşii erau tîrîţi în colibă unul după altul, în strigătele triumfale pe care armata lui Áts Feri, postată în strada Pál, le auzea foarte bine.

Áts Feri se plimba în sus şi în jos prin faţa trupelor, adresîndu-li-se cu un zîmbet de mulţumire:

— Auziţi? Acuşi ne dă semnalul!

Intre cămăşile roşii se hotărîse ca îndată ce armata lui Pásztor îşi va isprăvi îndatoririle în strada Maria, ea să dea un semnal cu goarna şi atunci să atace deodată şi Pásztor, şi Áts Feri. Dar acum era degeaba — căci Wendauer cel mic, gornistul lui Pásztor, bătea nerăbdător cu pumnii în uşa colibei, împreună cu ceilalţi prizonieri, iar goarna lui, plină cu nisip, stătea aruncată în fortăreaţa numărul trei, printre celelalte trofee...

In timp ce în preajma ferăstrăului şi a colibei se petreceau toate acestea, Áts Feri îşi povăţuia calm oamenii:

— Aveţi răbdare. Cum auziţi goarna, înainte!

Dar semnalul mult aşteptat întîrzia. Strigătele s-auzeau din ce în ce mai slab, ca şi cum ar fi venit dintr-un butoi... Iar cînd cele două batalioane ale băieţilor cu chipiile roşii-verzi au îmbrîncit în colibă pe ultimul din armata cămăşilor roşii şi cînd, după aceasta, izbucni cel mai puternic strigăt de victorie din cîte se auzise vreodată pe maidan, în rîndurile armatei lui Áts Feri se iscă o frămîntare nemaipomenită. Pásztor cel mic ieşi din front şi spuse:

— Cred că s-a întîmplat ceva.

— De ce?

— Pentru că astea nu sînt glasurile băieţilor noştri; sînt glasuri străine.

Áts Feri tresări. Intr-adevăr şi lui i se părea că aude voci străine. Dar voia să pară liniştit.

— Nu s-a întîmplat nimic, — îi potoli el, — ai noştri luptă pe tăcute. Strigă băieţii din strada Pál, fiindcă se văd la strîmtoare.

In clipa aceea, ca o dezminţire a vorbelor lui Áts Feri, dinspre strada Maria se auzi un „ura“ puternic.

— Ei drăcie, — zise Áts Feri, — astea sînt urale.

Pásztor cel mic spuse tulburat:

— Cine-i la strîmtoare nu strigă „ura“ ! Poate n-ar fi trebuit să luăm ca sigură victoria armatei lui frate-meu!...

Şi Áts Feri, care era un băiat deştept, îşi dădu seama că socotelile îi ieşiseră pe dos. Ba mai mult, era convins că după cele întîmplate bătălia era pierdută, şi acum trebuia să lupte singur cu toată oastea băieţilor din strada Pál. Şi ultima lui speranţă, mult aşteptatul semnal al gornistului, era zadarnică...

In schimb, se auzi un alt semnal de trîmbiţă; era o goarnă a armatei lui Boka, care dădea de ştire că ostaşii lui Pásztor au fost făcuţi prizonieri pînă la ultimul om şi că a sosit timpul să se înceapă atacul în partea cealaltă. Şi într-adevăr, în urma semnalului, armata din strada Maria se desfăcu în două: o parte în dreptul colibei şi alta în faţa fortăreţei numărul şase. Băieţii, căliţi în focul unei lupte din care ieşiseră învingători, aveau hainele hărtănite, dar ochii le străluceau de fericire pentru victoria cîştigată cu atîta trudă.

Acum, Áts Feri nu se mai îndoia că armata lui Pásztor a fost înfrîntă. Măsură din ochi cele două batalioane proaspăt sosite și se-ntoarse brusc spre Pásztor cel mic, întrebîndu-l tulburat:

— Dar bine, dacă i-au bătut, unde sînt? Dacă i-au scos în stradă, de ce nu vin încoace?

Se uitară îngrijorați de-a lungul străzii Pál, ba Szebenics alergă chiar pînă-n strada Maria. Nimeni. Numai o căruță trecea alene, încărcată cu cărămizi, și cîțiva trecători mergeau liniștiți după treburile lor.

— Nici urmă! raportă Szebenics înspăimîntat.

— Dar ce-o fi cu ei?

Și abia atunci îi veni în minte coliba.

— I-au închis! strigă furios. I-au bătut și i-au închis în colibă!

De astă dată spusele sale n-au mai fost dezmințite ca adineauri, ci confirmate: dinspre colibă se auzeau bocăniturile celor închiși, care băteau desperați cu pumnii în scînduri. Dar degeaba; coliba cea mică ținea cu băieții din strada Pál; și pereții, și ușa rezistau pumnilor cu încăpățînare. Și înăuntru, prizonierii dădeau un concert drăcesc, vrînd să atragă astfel atenția armatei lui Áts Feri. Wendauer, sărmanul, rămas fără goarnă, își făcuse mîinile pîlnie și-i imita sunetul din toate puterile.

Áts Feri se-ntoarse spre cei rămași.

— Băieți, — strigă el, — Pásztor a pierdut bătălia! Noi trebuie să salvăm onoarea cămășilor roșii! Înainte!

Și așa cum se aflau, într-un singur rînd larg, au pătruns pe maidan, pornind la atac în pas alergător. Dar Boka se afla pe acoperișul colibei împreună cu Kolnay, căruia îi striga din răsputeri, ca să se facă auzit în concertul infernal de jos, ordonîndu-i:

— Dă semnalul! Atac! Fortăreţe, foc!

Şi cămăşile roşii, care alergau spre tranşee, s-au oprit încremeniţi. Patru fortăreţe în rînd deschiseseră focul asupra lor. O clipă au fost învăluiţi de un nor de nisip, de nu mai puteau vedea nimic.

— Rezervele, înainte! strigă Boka.

Rezerva se avîntă prin norul de praf în întîmpinarea inamicului. Infanteria stătea camuflată, aşteptîndu-şi rîndul, în timp ce din fortăreţe proiectilele zburau unul după altul, secerînd rîndurile inamice, şi, ce e drept, unele au explodat chiar şi în spatele propriilor lor ostaşi.

— Nu-i nimic! strigau aceştia. Înainte!

Nori groşi de praf se înălţau în văzduh, căci dacă în vreo fortăreaţă se isprăveau bombele, băieţii aruncau cu pumnii nisipul uscat. În mijlocul maidanului, numai la douăzeci de paşi de tranşee, cele două armate învăluite în negura de praf tropăiau furios, învălmăşite în luptă şi de abia se mai putea distinge ici-colo cîte o cămaşă roşie sau vreun chipiu roşu-verde.

Armata băieţilor din strada Pál începuse să dea semne de oboseală, pe cînd cea a lui Áts Feri pornise la luptă cu forţe noi. Şi la un moment dat se părea că teatrul de luptă se apropie de tranşee, ceea ce însemna că ei nu pot ţine piept cămăşilor roşii. Însă pe măsură ce se apropiau de fortăreţe, tirul artileriei era tot mai precis. Barabás îl luă din nou în primire pe conducătorul oastei inamice, bombardîndu-l direct.

— Nu te sfii! — îi strigă el, — mănînc-o; nu-i decît nisip!

Şi stătea acolo sus, pe parapet, ca un drăcuşor îndemînatic, rîzînd cu poftă şi chiuind în timp ce se apleca cu repeziciunea fulgerului după bombe. Trupele de rezervă ale lui Áts Feri degeaba îşi aduseseră cu ele nisip în săculeţe, pentru că nu-l puteau folosi, toţi oamenii fiind prinşi în lupta corp la corp.

În timpul ăsta, goarnele sunau în ambele tabere cu însufleţire — a lui Kolnay de sus, de pe acoperişul colibei, iar a lui

Pásztor cel mic din mijlocul învălmăşelii. Lupta se dădea acum la zece paşi de tranşee.

— Ei, Kolnay, — strigă Boka, — acum să te văd ce ştii! Coboară în tranşee şi sună atacul de acolo, fără să-ţi pese de bombe. Să deschidă focul cei din tranşee, iar cînd isprăvesc ninispul, să înceapă lupta corp la corp.

— Haho-hoo! urlă Kolnay şi sări de pe acoperişul colibei. De data asta nu se mai tîrî pe brînci, ci alergă spre tranşee cu capul sus. Boka strigă ceva după el, dar vocea i se pierdu în larma iadului ce fierbea la picioarele lui, la care se adăugase sunetele de goarnă şi gălăgia cămăşilor roşii. Îl urmărea cu privirea să vadă dacă va izbuti să ducă ordinul la cei din tranşee mai înainte ca inamicul să descopere trupele ascunse acolo.

Şi iată că un băiat voinic se desprinse din învălmăşeală şi se repezi la Kolnay. Îl apucă de o mînă şi începu trînta cu el. S-a isprăvit. Kolnay nu mai avea cum să-şi îndeplinească misiunea.

— Mă duc eu însumi! îşi spuse Boka desperat şi sări de pe colibă, alergînd spre tranşee.

— Stai! îi strigă Áts Feri.

Ar fi trebuit să primească lupta cu conducătorul inamicului, dar asta ar fi însemnat să rişte totul. Alergă deci mai departe spre tranşee.

Áts Feri, după el.

— Eşti laş! îi strigă din urmă. Fugi din faţa mea! Dar las'că te ajung eu!

Şi într-adevăr, îl ajunse tocmai în clipa în care Boka sări în şanţ. Nu mai avu timp decît să strige:

— Foc!

Şi în această clipă, Áts Feri primi deodată vreo zece bombe proaspete, care-i împroşcară cămaşa roşie, şapca roşie şi obrajii lui roşii.

— Diavoli ce sînteţi! zbieră el. Acum bombardaţi şi de sub pămînt?

Acum focul artileriei se desfăşura pe întreaga linie. Fortăreţele bombardau de sus, tranşeea de jos. Nisipul zbura-n vîrtejuri şi voci noi se amestecară în gălăgia generală. Tranşeea, liniştită pînă atunci, prinsese viaţă. Boka socoti că a sosit clipa atacului decisiv. El se afla la capătul şanţului, unde, la cîţiva paşi mai departe, Kolnay se lupta cu unul dintre cămăşile roşii. Boka sări din şanţ, scoase şi înălţă steagul cel roşu-verde şi dădu ultimul ordin:

— Cu toate forţele înainte!

Şi iată că de sub pămînt apăru un nou val de luptători. Ei atacară în rînduri dese, avînd grijă să nu se lase antrenaţi la trîntă individuală. Înaintau spre cămăşile roşii în formaţie strînsă şi-i respingeau din faţa tranşeei.

Barabás strigă din fortăreaţă:

— Nu mai e nisip!

— Veniţi jos! Atac! răspunse Boka din fugă. De pe zidurile fortificaţiilor începu să coboare artileria. Aceasta era linia a doua, care venea în spatele celei dintîi.

Acum lupta se dădea pe viaţă şi pe moarte. Cămăşile roşii, simţind că vor fi învinşi, nu mai respectau regulile. Ţinuseră seama de ele atît timp cît crezuseră că vor învinge prin luptă dreaptă. Acum însă nu mai voiau să ştie de nimic.

Primejdia era mare. În felul ăsta vor răzbi mai uşor, cu toate că erau pe jumătate faţă de numărul băieţilor din strada Pál.

— La colibă! urlă Áts Feri. Să-i eliberăm!

Şi întregul front se răsuci deodată spre colibă. Băieţii din strada Pál nu s-au aşteptat la una ca asta. Armata cămăşilor roşii le scăpa printre degete. La fel cum se-ndoaie uneori cuiul sub loviturile ciocanului, aşa se-ntoarse spre stînga frontul agresorilor. În frunte era Áts Feri, care alerga sălbatic, strigînd, sigur de victorie:

— După mine!

Dar deodată se opri brusc, ca și cum cineva i-ar fi pus un obstacol în cale. De lîngă colibă îi sări înainte un nod de copil. *Căpetenia cămășilor roșii încremeni pe loc. In spatele lui se* opri întreaga armată, învălmășindu-se.

In fața lui Áts Feri răsări un băiețaș blond, cu un cap mai scund decît el, cu mîinile ridicate în sus în semn de oprire și strigă cu o voce pițigăiată :

— Oprește !

Armata celor din strada Pál, nedumerită, strigă deodată într-un glas :

— Nemecsek !

Băiețașul cel blond și slăbuț, așa bolnav cum era, îl înșfăcă pe puternicul Áts Feri și, cu o putere nemaipomenită, pe care numai fierbințeala i-o dădea bietului său trup, îl trînti la pămînt pe conducătorul surprins, așa după cum scrie la carte. Apoi, căzu leșinat peste el.

Cămășile roșii intrară în panică, pierzîndu-și capul. Din moment ce conducătorul lor căzuse, soarta le era pecetluită. Clipa aceasta de zăpăceală a fost folosită de băieții din strada Pál. Ei au înconjurat ar-

mata dezorientată și au constrîns-o să părăsească terenul.

Áts Ferî se ridică, roșu de mînie, și privi în jurul său furios, după ce tot scuturîndu-se de praf constată că a rămas singur. Armata lui se-ngrămădea pe undeva, pe la ieșire, încercuită de învingătorii din strada Pál, iar el se afla aci singur, învins.

Lîngă el, la pămînt, zăcea Nemecsek.

După ce inamicul a fost scos afară pînă la unul și poarta închisă în urma lui, pe fețele tuturor strălucea bucuria victoriei. Peste tot răsunau urale de izbîndă. Boka sosi alergînd dinspre ferăstrău, împreună cu paznicul. Aducea apă.

S-au adunat cu toții în jurul lui Nemecsek, care mai zăcea încă la pămînt, și o tăcere adîncă luă locul strigătelor de mai înainte. Áts Feri stătea deoparte și privea posomorît spre învingători. În colibă, prizonierii tot mai bocăneau în pereți. Dar cui îi mai păsa de ei ?

Janó îl ridică pe Nemecsek de jos cu grijă și-l așeză pe movila de pămînt din dreptul tranșeei, apoi începură să-l spele cu apă rece pe față. După cîteva clipe, Nemecsek deschise ochii. Privi în jurul său, zîmbind istovit. Toți tăceau.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă el încet.

Dar cu toții erau atît de impresionați, încît niciunul nu răspunse. Îl priveau buimaci.

— Ce s-a întîmplat ? repetă Nemecsek și se ridică în coate.

Boka se apropie de el :

— Ți-e mai bine ?

— Da.

— Nu te doare nimic ?

— Nu.

Zîmbi. Apoi întrebă :

— Am învins ?

Nimeni nu se sinchisea de prezenţa lui Áts Feri, care tot mai stătea acolo, lîngă o stivă de lemne, şi urmărea încruntat manifestarea de izbîndă a băieţilor din strada Pál.

— Am învins, — confirmă şi Boka, — dar acum, la urmă, era cît pe-aci să fim învinşi şi nu ştiu ce s-ar fi întîmplat dacă nu erai tu. Dacă nu interveneai, luîndu-l pe Áts Feri prin surprindere, atunci ei i-ar fi eliberat pe prizonierii din colibă şi nu ştiu pe unde am fi scos cămaşa.

Nemecsek părea nemulţumit de cele ce auzea.

— Nu-i adevărat, — protestă el, — voi îmi spuneţi toate acestea ca să mă mîngîiaţi, că sînt bolnav.

Îşi trecu mîna peste frunte. Acum, după ce şi-a revenit, se aprinse din nou la faţă ; se vedea că-l arde şi-l mistuie fierbinţeala.

— O să te ducem îndată acasă, îi spuse Boka. Ai făcut destul de rău c-ai venit aci. Mă şi mir cum de te-au lăsat părinţii.

— Nu m-au lăsat. Am fugit.

— Cum asta ?

— Tata a plecat de acasă ; s-a dus cu nişte haine la probă. Mama s-a dus la vecini, să-mi încălzească supa de chimion. A lăsat uşa deschisă şi mi-a spus că dacă vreau ceva s-o strig. Cînd am rămas singur, m-am ridicat în capul oaselor şi-am ciulit urechile. Nu se auzea nici o mişcare. Cu toate astea, eu tot auzeam ceva. Îmi vuiau urechile de tropote de cai, de strigăte şi sunete de goarne. Parcă auzeam pe Csele spunîndu-mi : „Vino, Nemecsek, că sîntem la strîmtoare !“ Apoi se făcea că te aud pe tine strigîndu-mi : „Nu veni, Nemecsek ; nu ne trebuieşti. Tu eşti bolnav ; cînd erai sănătos, ştiai să vii să joci bile şi să te distrezi cu noi, aşa-i ? Dar acum, cînd sîntem în primejdie, nu vii !“ Asta mi-ai spus tu, Boka. Aşa am auzit eu. Ei, şi-atunci, am sărit repede din pat. Şi-am căzut, căci zac de atîta vreme şi am slăbit de tot. Dar m-am ridicat nu ştiu cum de jos, mi-am scos hainele din dulap... şi ghetele şi m-am îmbrăcat degrabă.

Cînd a intrat mama, eram îmbrăcat. Cum i-am auzit paşii, m-am băgat repede sub plapomă, aşa îmbrăcat cum eram, şi m-am acoperit pînă la gură, să nu-mi vadă hainele. Ea mi-a spus : „Am venit numai să te-ntreb dacă n-ai nevoie de ceva ?“ Iar eu i-am răspuns : „Nu“, şi dînsa iar a ieşit şi-atunci eu am şters-o de-acasă. Dar eu nu sînt un erou, căci n-am ştiut că asta-i atît de important ; eu am venit numai să lupt alături de ceilalţi, dar cînd l-am văzut pe Áts Feri, atunci mi-am amintit că din cauza lui n-am putut lupta alături de voi, pentru că el m-a băgat în apa rece. Gîndul acesta m-a întristat grozav şi mi-am zis : „Ei Ernő, acum ori niciodată“, şi mi-am închis ochii, şi... şi... l-am luat de piept...

Nemecsek vorbea cu atîta însufleţire, încît obosi de-a binelea şi începu să tuşească.

— Nu mai vorbi, — îi zise Boka, — o să ne spui altă dată. Acum o să te ducem acasă.

Apoi, cu ajutorul lui Janó, scoaseră pe rînd prizonierii din colibă, confiscînd ultimele arme. Şi au pornit trişti, unul după altul, pe strada Maria. Coşul cel mic şi negru al ferăstrăului acum parcă pufăia şi scuipa batjocoritor. Ferăstrăul ţiui prelung după ei, ca şi cum şi el era de partea armatei învingătoare a băieţilor din strada Pál. Áts Feri rămase ultimul. Tot mai stătea acolo, lîngă stiva de lemne, cu capu-n pămînt. Kolnay şi Csele se apropiară de el, vrînd să-i ia arma din mînă, dar Boka le strigă :

— Nu v-atingeţi de comandant !

Spunînd acestea, se duse în faţa lui Áts Feri :

— Domnule general, — îi spuse el, — dumneata ai luptat ca un erou !

Comandantul cămăşilor roşii îl privi cu tristeţe, ca şi cum ar fi vrut să spună : „La ce-mi mai folosesc laudele tale ?“

Boka se întoarse şi ordonă :

— Pentru onor !

Armata băieţilor din strada Pál încetă orice larmă. Cu toţii duseră mîna la chipiu. Înaintea lor stătea Boka, în poziţie de drepţi, cu mîna la şapcă. Şi în bietul Nemecsek se trezi acum conştiinţa de soldat. Se sculă cu mare greutate de jos şi, împleticindu-se, luă şi el, aşa cum putu, poziţia de drepţi şi salută. Sărmanul, dădea onorul aceluia din pricina căruia se îmbolnăvise.

Áts Feri, după ce răspunse la onor, plecă. Îşi luase şi arma cu el. Era singurul căruia i se permise acest lucru. Restul armelor: vestitele lănci cu vîrful argintat, mulţimea de securi indiene de luptă, argintii, zăceau grămadă în faţa colibei. Pe fortăreaţa cu numărul trei fîlfîia din nou steagul recucerit; Geréb îl luase înapoi de la Szebenics, în toiul unei lupte îndîrjite.

— Geréb este aici? întrebă Nemecsek foarte mirat.

— Da, răspunse Geréb.

Băieţaşul cel blond se uită întrebător la Boka. Acesta-l lămuri:

— Este cu noi, şi-a îndreptat greşeala. Şi cu ocazia asta îi redau gradul de locotenent.

Geréb roşi.

— Mulţumesc, spuse el.

Apoi adăugă sfios :

— Dar...

— Ce fel de „dar" ?

Geréb vorbi tulburat :

— Ştiu că n-am dreptul, căci asta depinde de general ; dar... eu cred... aşa ştiu, că Nemecsek este încă tot simplu soldat.

Se făcu o tăcere adîncă. Geréb avea dreptate. În mijlocul învolburării, toată lumea uitase că acela care îi salvase onoarea organizaţiei pentru a treia oară, era tot numai simplu soldat.

— Ai dreptate, Geréb, — încuviinţă Boka, — vom îndrepta lucrurile de îndată. De aceea îl numesc...

Nemecsek îl întrerupse :

— Eu nu vreau să fiu numit... nu de-asta am făcut... nu de asta am venit aci...

Boka vru să pară sever. Deci se răsti la el :

— Nu contează pentru ce ai venit, principalul este ce ai făcut cînd ai ajuns aci. Aşa că îl numesc pe Nemecsek Ernő căpitan.

— Să trăiască ! strigară băieţii deodată. Şi cu toţii îl salutară pe noul căpitan, chiar şi sublocotenenţii şi locotenenţii, ba mai mult, însuşi generalul, care stătea în faţa tuturor, duse mîna la chipiu atît de repede, încît ai fi jurat că el este soldatul, şi băieţelul cel blond generalul.

Nici n-au avut cînd să observe că în spatele lor o femeie mititică, îmbrăcată în haine sărăcăcioase, străbătea maidanul în grabă şi că acum ajunsese în faţa băieţilor.

— Doamne! strigă ea. Aici erai? Mi-am închipuit eu că ai venit aici.

Era mama lui Nemecsek. Plîngea sărmana, căci își căutase peste tot copilașul bolnav, și venise aici numai ca să întrebe pe băieți dacă nu l-au văzut cumva. Băieții au înconjurat-o, căutînd s-o liniștească. Sărmana femeie și-a învelit copilul cu șalul și, luîndu-l în brațe, porni cu el spre casă.

— Să mergem și noi! propuse Weisz, care pînă atunci nu scosese nici un cuvînt.

Propunerea aceasta fu pe placul tuturor.

— Să mergem! aprobară cu toții și se pregătiră de drum.

Armele capturate au fost aruncate repede în colibă și întreaga trupă porni după biata femeie, care își strîngea copilul la piept, ca și cum ar fi vrut să-i transmită ceva din căldura propriului ei trup, și se grăbea cît putea spre casă.

În strada Pál băieții se-ncolonară doi cîte doi și astfel o însoțeau. Se lăsase seara. Se aprindeau felinarele, din magazine se răsfrîngea pe caldarîm o lumină puternică.

Oamenii care treceau grăbiți după treburile lor se opreau o clipă să privească la acest cortegiu atît de neobișnuit. Înainte, o femeie mică, slabă și blondă, cu ochii roșii de plîns, mergea ținînd la piept un copil, căruia nu i se vedea nasul dintr-un șal mare, și în urma ei, mergînd milităreşte, o coloană de băieți, așezați doi cîte doi, purtînd cu toții chipie roșii-verzi.

Unii trecători zîmbeau. Ba cîte o pușlama rîdea în gura mare. Dar acum, băieții nu luau în seamă pe nimeni. Chiar și Csónakos, care altădată ar fi răspuns cum se cuvine unor asemenea necuviințe, de data asta își vedea liniștit de drum, alături de ceilalți, fără să se sinchisească de asemenea trecători prea veseli. Băieții socoteau că ceea ce făceau ei atunci era ceva sfînt, ce nu putea fi stînjenit nici de cele mai vesele haimanale din lume.

Mama lui Nemecsek avea alte gînduri, decît să-şi bată capul cu „trupa" ce-o însoţea. Dar în faţa porţii căsuţei din strada Rákos se văzu silită să se oprească, căci fiul ei se împotrivea să intre şi nu era putere pămîntească care să-l înduplece. El se desprinse din braţele mamei şi se aşeză în faţa băieţilor.

— Salutare, le zise el.

Băieţii îi strînseră pe rînd mîna, care îi ardea. Apoi dispăru cu maică-sa în gangul întunecos. Din curte s-auzi o uşă bufnind; la un geam mititel se aprinse lumina. Apoi se făcu linişte.

Băieţii s-au pomenit stînd aşa-n neştire în faţa casei. Nu scoteau nici un cuvînt, ci se uitau neclintiţi la fereastra aceea luminată, în dosul căreia micul erou era aşezat la loc în patul său. În sfîrşit, unul dintre băieţi oftă adînc şi tare trist. Csele întrebă:

— Ce facem?

Şi cu asta, porniră cîte doi, cîte trei, pe străduţa întunecoasă, spre Calea Üllői. Acum cu toţii se simţeau obosiţi; îi istovise lupta. Bătea un vînt rece, un vînt aspru de primăvară, aducînd cu sine din munţi răceala zăpezii care începuse să se topească.

Un alt grup porni în jos spre Ferencváros. În faţa porţii nu mai rămaseră decît Boka şi Csónakos. Acesta din urmă aşteptă nerăbdător ca Boka să se urnească. Dar văzînd că Boka nu vrea să plece, îl întrebă sfios:

— Vii?

Boka răspunse încetişor:

— Nu.

— Rămîi?

— Da.

— Atunci... salutare.

Şi porni agale, abia tîrîndu-şi picioarele. Boka îl urmări cu privirea şi văzu că Csónakos se tot uită înapoi. Apoi dispăru

după colț. Și străduța Rákos, care se-ntinde modestă pe lîngă zgomotoasa Cale Üllői, pe unde circulă tramcarul, rămase pustie și tăcută în întuneric. Numai vîntul sufla de-a lungul ei, făcînd să zăngănească puternic geamurile felinarelor cu gaz. La cîte-o rafală mai puternică sunau toate la rînd, ca un semnal tainic, pe care flăcările pîlpîitoare și l-ar fi dat una alteia. In toată strada nu era alt suflet omenesc decît Boka János-generalul. Și cînd Boka János-generalul se uită în lungul străzii și se văzu singur, i se strînse inima atît de tare, încît își rezemă capul de stîlpul porții și începu să plîngă amarnic.

Boka simțea și știa ceea ce niciunul nu îndrăznea să spună. Vedea cum soldatul său se stinge încet și jalnic. Știa care va fi sfîrșitul și știa că sfîrșitul ăsta era foarte apropiat. Nu-i mai păsa că e general învingător, nu-i păsa nici că pentru prima dată în viață s-a lăsat biruit de slăbiciune, nu-i păsa că în felul ăsta părea copil, ci continua să plîngă mai departe, șoptind într-una :

— Prietenul meu mic... dragul meu prieten... dragul și bunul meu căpitan...

Deodată se ivi un om, care-l întrebă :

— De ce plîngi, băiete ?

Nu-i răspunse. Omul ridică din umeri și-și văzu de drum. Apoi se apropie o femeie săracă, cu un coș mare ; se opri, dar nu spuse nimic. Il privi puțin și după aceea plecă și ea. Mai la urmă veni un om scund, care intră pe poarta casei, și după ce trecu de el se-ntoarse. Il recunoscuse :

— Tu ești Boka János ?

Boka ridică privirea :

— Eu sînt, domnule Nemecsek.

Era croitorul. Avea o haină pe braț. Fusese într-un alt cartier, unde o dusese la probă numai însăilată. El îl înțelegea pe

Boka, de aceea nici nu-l întrebă de ce plînge şi nici nu se miră că-l găsise acolo, ci se apropie de el şi, prinzîndu-i în mîini căpşorul inteligent, începu şi el să plîngă. Plîngea atît de tare, încît în Boka se trezi demnitatea de general.

— Nu plînge, domnule Nemecsek, îi spuse el croitorului.

Croitorul îşi şterse ochii cu dosul palmei şi făcu un semn în vînt, ca şi cum ar fi vrut să spună : „Acum îmi e tot una ; cel puţin mi-am mai alinat niţel durerea".

— Dumnezeu să te binecuvînteze, băiete, îi spuse el generalului. Du-te frumuşel acasă.

Şi intră în curte.

Boka îşi şterse şi el ochii şi oftă adînc. Se uită în jur şi vru să pornească spre casă, dar parcă-l îndemna ceva să mai stea. Ştia că asta nu ajută la nimic, dar simţea totuşi că ar avea o datorie sfîntă şi serioasă să rămînă acolo, să facă de gardă în faţa casei soldatului său care era pe moarte. Făcu cîţiva paşi prin faţa porţii, apoi trecu pe partea cealaltă şi se uită de-acolo la căsuţa cea mică.

În liniştea străzii pustii se auziră paşi. „Vreun muncitor se-ntoarce de la lucru" — se gîndi Boka şi-şi continuă plimbarea cu capu-n pămînt. Se gîndea la tot felul de lucruri ciudate, care nu-l preocupaseră niciodată. Îl frămînta problema vieţii şi a morţii, dar nu găsea nici un răspuns.

Paşii s-auzeau din ce în ce mai aproape, dar acum părea că cel care vine îşi încetineşte mersul. O umbră neagră alunecă uşor pe lîngă casă, oprindu-se în dreptul locuinţei fa-

miliei Nemecsek. Se uită pe poartă, făcu un pas înăuntru, apoi ieşi din nou. Se opri. Aşteptă puţin. Apoi din nou începu să se plimbe în sus şi-n jos prin dreptul casei. Cînd ajunse în dreptul unui felinar, vîntul îi dădu la o parte haina, lăsînd să se vadă o cămaşă roşie. Boka îl privi atent.

Era Áts Feri.

Cei doi conducători de oşti se uitau acum chiorîş unul la altul. Pentru prima dată în viaţa lor se aflau faţă în faţă, între patru ochi. S-au întîlnit aci, lîngă căsuţa mohorîtă. Pe unul l-a îndemnat inima să vină aci, pe celălalt conştiinţa. N-au schimbat nici un cuvînt: stăteau aşa şi se priveau. Apoi Áts Feri porni din nou în sus şi-n jos prin faţa casei. Şi se plimbă aşa multă vreme, pînă la ora cînd din curtea întunecoasă se ivi portarul să încuie poarta. Áts Feri se-ndreptă spre el, îşi scoase pălăria şi-l întrebă ceva în şoaptă. Răspunsul portarului se auzi pînă la Boka:

— Rău de tot.

Şi trînti poarta mare şi grea. Bufnitura ei tulbură o clipă liniştea străzii, apoi se stinse, ca tunetul printre munţi.

Áts Feri o luă încet spre dreapta. Boka trebui să se ducă şi el acasă. Sufla un vînt rece. Cei doi conducători de oşti se-ndepărtară; unul o luă spre dreapta, celălalt spre stînga. Au plecat fără să-şi vorbească.

Străduţa adormi cu totul în noaptea răcoroasă de primăvară şi singuru-i stăpîn ce se plimba acum în voie era vîntul, care zgîlţîia geamurile felinarelor, scărmăna coamele strălucitoare ale flăcărilor galbene de gaz şi dădea glas cîte unei sfîrleze ruginite de pe vreo casă. Se strecura prin toate crăpăturile, chiar şi în cămăruţa sărmană, unde stătea un croitor sărman, pe a cărui masă în seara aceea nu se afla decît o bucată de slănină pe un petic de ziar, în timp ce în pătucul de alături un căpitan mititel gîfîia cu faţa înfierbîntată, cu ochii aprinşi.

Vîntul bătu în geam, şi făcu să pîlpîie flacăra lămpii cu petrol. Biata femeie îşi înveli copilul.

— Suflă vîntul, dragul meu copilaş.

Cu un zîmbet trist, căpitanul răspunse foarte încet, aproape şoptit :

— Suflă dinspre maidan, mamă. Dinspre maidanul nostru drag...

§ 1.
La pagina nr. 17 a reg
se află o însemnare care su
nemecsek ernő, cu litere mici se
anulează această însemna o greșeală
și tot odată că numitul
membru fără pricină
l

IX

Cîteva pagini din registrul de procese-verbale al „asociației chitul“ :

PROCES-VERBAL

„La adunarea generală de astăzi am luat următoarele hotărîri, pe care le înscriem în registrul de procese-verbale al asociației.

§ 1

La pagina nr. 17 a registrului se află o însemnare care sună astfel : nemecsek ernő, cu litere mici. Prin prezenta se anulează această însemnare, deoarece este socotită o greșeală și, totodată, adunarea generală declară că numitul membru a fost jignit fără pricină de către asociație, jignire pe care susnumitul a suportat-o cu demnitate, luînd parte la război, unde s-a purtat ca un adevărat erou, fapt dovedit istoricește. Asociația declară deci că însemnarea anterioară este o greșeală care-i revine ei și, ca atare, secretarul va înscrie numele susnumitului membru în întregime cu litere mari.

§ 2

Prin prezenta se înscrie numele în întregime cu litere mari:

NEMECSEK ERNÖ

Pentru conformitate,
ss. secretar *Leszik.*

§ 3

Adunarea generală a „asociaţiei chitul" îi mulţumeşte generalului său, Boka János, pentru faptul că a condus luptele de ieri ca un adevărat conducător de oşti din cartea de istorie, şi ca semn al preţuirii noastre am hotărît ca fiecare membru al „asociaţiei chitul" să adauge cu cerneală în cartea lui de istorie, la pagina 168, rîndul al 4-lea de sus, lîngă titlul „Hunyadi János" şi „Boka János". Am hotărît aceasta, fiindcă generalul nostru merită; dacă n-ar fi fost el, cămăşile roşii ne-ar fi bătut. Şi toţi membrii sînt obligaţi ca la capitolul „Dezastrul de la Mohacs", deasupra numelui arhiepiscopului Tomori, care a fost înfrînt, să scrie cu creionul „şi Áts Ferenc".

§ 4

Generalul Boka János, în ciuda protestelor noastre, a confiscat cu forţa fondurile asociaţiei (24 creiţari), căci toată lumea a trebuit să dea pentru război tot ce avea. Cu suma adunată s-a cumpărat o goarnă la preţul de 1 forint şi 40 creiţari, deşi la bazarul Roser se găsesc goarne cu 60 şi chiar 50 creiţari, totuşi a ţinut morţiş să cumpere una mai scumpă, spunînd că sună mai tare. Acum, după ce am capturat de la cămăşile roşii goarna lor de război, avem două goarne, deşi nu ne mai trebuie niciuna, şi dacă totuşi ne trebuie, atunci ne-ajunge una singură. Am hotărît deci ca asociaţia să-şi ceară înapoi fondurile (24 creiţari) şi ge-

neralul n-are decît să vîndă o goarnă cui o şti, dar nouă să ne dea banii (24 creiţari), fiindu-ne necesari, lucru pe care de altfel ni l-a promis.

§ 5

Membrii asociaţiei au dat vot de blam preşedintelui Kolnay Pál pentru că a lăsat chitul să se usuce. Dat fiind că discuţiile trebuie trecute în proces-verbal, voi întocmi prezentul proces-verbal :

Preşedintele : N-am mestecat chitul, fiindcă am fost ocupat cu războiul.

Barabás : Aşi, ăsta nu-i motiv!

Preşedintele : Barabás mă provoacă mereu şi-l invit să fie disciplinat. Eu mestec chitul cu dragă inimă, pentru că asta-i sarcina mea, să mestec chitul, conform statutului, dar nu mă las provocat.

Barabás : Eu nu provoc pe nimeni.

Preşedintele : Ba provoci.

Barabás : Ba nu.

Preşedintele : Ba da.

Barabás : Ba nu.

Preşedintele : Bine, fie cum zici tu.

Richter : Onorată adunare, propun ca preşedintele să fie pedepsit cu vot de blam, fiindcă nu şi-a făcut datoria, şi pedeapsa s-o trecem în registru.

Membrii : Bine ! Foarte bine !

Preşedintele : Fac apel la membrii asociaţiei să mă ierte de data asta, măcar pentru faptul că ieri am luptat ca un leu şi că am îndeplinit funcţia de aghiotant, alergînd mereu în tranşee prin pericolul cel mai mare. Am suferit destul pentru imperiul nostru, de ce să mai sufăr încă o dată şi pentru faptul că n-am mestecat chitul ?

Barabás : Asta-i altceva.

Preşedintele : Nu-i de loc altceva.

Barabás : Ba-i altceva.
Preşedintele : Ba nu.
Barabás : Ba da.
Preşedintele : Bine, fie cum zici tu.
Richter : Vă rog să primiţi propunerea mea.
Adunarea : O primim, o primim.
Aripa stîngă : Ba n-o primim
Preşedintele : S-o punem la vot.
Barabás : Cer vot nominal.
Se trece la vot.

Preşedintele : Cu o majoritate de trei voturi, asociaţia a hotărît sancţionarea preşedintelui Kolnay Pál. Asta-i adevărată porcărie.

Barabás : Preşedintele n-are dreptul să fie mojic cu majoritatea votanţilor.

Preşedintele : Ba are.
Barabás : Ba n-are!
Preşedintele : Ba are!
Barabás : Ba n-are!
Preşedintele : Bine, fie cum zici tu!

Ordinea de zi neprevăzînd şi alte puncte, preşedintele declară şedinţa închisă.

Pentru conformitate,
secretar *Leszik*
preşedinte *Kolnay*
Susţin şi acum că-i o porcărie.

X

In căsuţa galbenă din strada Rákos era o linişte deplină. Pînă şi locatarii, care de obicei se adunau în curte şi flecăreau în gura mare, acum treceau prin faţa uşii croitorului Nemecsek în vîrful picioarelor, iar servitoarele scuturau hainele şi covoarele tocmai în fundul curţii, şi chiar şi acolo umblau cu multă băgare de seamă, ca nu cumva s-ajungă zgomotul la urechile bolnavului. Dacă covoarele ar fi fost însufleţite, tare s-ar fi mirat că în loc să fie bătute cu vrăjmăşie, ca de obicei, de o bucată de vreme erau tratate cu atîta blîndeţe...

Pînă şi vecinii se interesau mereu :

— Cum se mai simte băieţelul ?

Şi toţi căpătau acelaşi răspuns :

— Rău, foarte rău.

Femeile miloase aduceau întotdeauna cîte ceva :

— Vecină dragă, uite oleacă de vin bun...

Sau :

— Dacă nu te superi, ţi-am adus puţin zahăr...

Femeia cea mică şi blondă deschidea uşa binevoitorilor, cu ochii plînşi, şi le mulţumea frumos pentru daruri, dar din păcate nu le prea vedea folosul. Le şi spusese unora :

— Nu mănîncă nimica, sărăcuţul ; de două zile abia a înghiţit cîteva linguriţe de lapte.

Pe la ora trei, croitorul Nemecsek sosi acasă. Fusese la atelier, de unde-şi aduse de lucru. Deschise uşa de la bucătărie încetişor, cu grijă, şi n-o întrebă nimic pe nevastă-sa. În ultimul timp se înţelegeau numai din ochi. Schimbară o privire, apoi intrară (păşind cu grijă să nu facă zgomot) în camera unde zăcea băieţelul lor. Tare mult se mai schimbase soldatul cel vesel din strada Pál ; acum era un căpitan trist, cu faţa suptă ; slăbise, părul îi crescuse. Nu era palid de loc : avea în obraji o roşeaţă bolnăvicioasă, izvorîtă din focul lăuntric care-l mistuia de mai multe zile.

Se opriră în faţa patului. Ei erau oameni simpli şi sărmani, peste care trecuseră multe necazuri, aşa că nu se mai tînguiau. Stăteau cu capu-n pămînt şi nu scoteau nici o vorbă. Într-un tîrziu, tatăl întrebă :

— Doarme ?

Femeia nu îndrăzni să vorbească, ci se mulţumi să dea din cap, încuviinţînd. Aşa cum stătea bolnavul în pat, nici nu puteai să-ţi dai seama dacă doarme sau nu.

La uşa care da în curte se auziră nişte ciocănituri sfioase.

— Poate-i doctorul, şopti femeia.

— Du-te şi deschide, îi spuse tatăl.

In prag stătea Boka. Cînd îl văzu, pe faţa femeii apăru un zîmbet trist.

— Pot să intru ?

— Da, băiete.

— Cum se mai simte ?

— La fel.

— Rău ?

Fără să mai aştepte răspunsul, intră în cameră urmat de mama lui Nemecsek şi nici unul dintre ei nu scotea o vorbă. Şi cum stăteau ei aşa lîngă pat, bolnavul parcă ar fi simţit că toţi se uită la el, că tac ca să nu-i tulbure liniştea, şi deschise încetişor ochii. Intîi se uită trist la tatăl său, apoi la maică-sa. Insă cînd îl zări pe Boka, un zîmbet îi înflori în colţul gurii. Ii şopti cu o voce atît de slabă, încît de-abia putea fi auzit :

— Eşti aici, Boka?

Boka se apropie de pat:

— Da, sînt aici.

— Şi rămii cu mine?

— Da.

— Pînă cînd mor?

La întrebarea asta, Boka nu ştia ce să răspundă. Îi zîmbi, apoi se întoarse spre mama lui Nemecsek, ca şi cum ar fi vrut să-i ceară un sfat, dar ea era cu spatele şi-şi ştergea ochii cu un colţ al şorţului.

— Spui prostii, băiete, zise tata, dregîndu-şi vocea. Hhîm, hhîm... Spui prostii.

Dar Nemecsek nu ţinu seama de cele ce-i spune tatăl său. Se uită la Boka şi-i făcu un semn cu capul spre bieţii părinţi.

— Ei nu ştiu, şopti el.

— Cum să nu ştie? Ştiu mai bine decît tine, spuse Boka.

Bolnavul începu să se mişte, se ridică cu mare greutate de pe pernă şi se aşeză în capul oaselor. Nu îngădui nimănui să-l ajute. Apoi îşi înălţă un deget în sus şi spuse cu seriozitate:

— Nu-i crede, vorbesc numai aşa ca să-mi dea curaj Eu ştiu bine c-am să mor

— Nu-i adevărat.

— Ai spus: nu-i adevărat?

— Da.

Nemecsek îl privi aspru:

— Atunci cum, eu mint?

Cu toţii căutau să-l îmbuneze, asigurîndu-l că nimeni nu-l face mincinos, dar nu fu chip să-l convingă. Se îmbufnă şi spuse:

— Dacă-i aşa, îţi dau cuvîntul meu că am să mor!

Portăreasa îşi vîrî capul pe uşă:

— Vecină,. doctorul.

Doctorul intră şi fu primit cu mult respect. Era un om bă-

trîn şi foarte sever. Intră fără să spună o vorbă. Dădu posac din cap şi se duse drept la pat. Îi luă băiatului mîna, apoi îi netezi fruntea. Pe urmă îşi puse urechea la pieptul lui şi ascultă. Femeia nu se putu stăpîni să nu întrebe:

— Vă rog, domnule doctor... îi e mai bine?

— Nu, răspunse acesta cu răceală.

Cuvintele lui sunau tare ciudat. Vorbise fără ca măcar să se uite la ea. Apoi îşi luă pălăria şi plecă. Nemecsek-tatăl, foarte îndatoritor, sări să-i deschidă uşa:

— Să vă conduc, domnule doctor.

Cînd ajunseră în bucătărie, doctorul îi făcu semn să închidă uşa de la cameră. Sărmanul croitor bănuia el ce înseamnă cînd un doctor are ceva de spus între patru ochi. Închise uşa. Acum doctorul părea mai prietenos, mai apropiat.

— Domnule Nemecsek, — îi zise el, — eşti bărbat şi am să vorbesc cu dumneata deschis.

La aceste cuvinte, tatăl îşi plecă capu-n pămînt.

— Copilul ăsta nu mai apucă dimineaţa; poate că nici seara.

Croitorul rămase împietrit. Abia peste cîteva clipe începu să-şi clatine capul, fără să scoată o vorbă.

— Îţi spun aceasta, — continuă doctorul, — fiindcă eşti om sărac şi ţi-ar fi tare greu ca moartea copilului să te găsească nepregătit. Aşa că... ar fi bine să... să te-ngrijeşti... de cele necesare în asemenea împrejurări... Doctorul se mai uită o clipă la el, apoi îi puse mîna pe umăr: Rămîi cu bine. Mă întorc peste un ceas.

Dar bietul om nu mai auzi ultimele vorbe. Se uită neclintit la pardoseala curată a bucătăriei. Nici n-a băgat de seamă cînd a plecat doctorul. Se gîndea la un singur lucru, că „trebuie să se-ngrijească de cele necesare în asemenea împrejurări". Ce-o fi înţeles doctorul prin asta? Nu cumva un sicriu?

Intră în cameră clătinîndu-se şi se aşeză pe un scaun. Soţia, nerăbdătoare, îl întrebă :

— Ce-a spus doctorul ?

El nu-i răspunse însă nimic, ci rămase cu privirile pierdute.

Faţa micului Nemecsek se lumină parcă de ceva vesel şi se-ntoarse spre Boka :

— János, vino încoace.

Boka se duse la el.

— Stai aici pe marginea patului. Ai curaj ?

— De ce să n-am curaj ?

— Mă gîndesc că poate ţi-e teamă să nu mor tocmai cînd stai tu lîngă mine. Dar să n-ai grijă de asta, am să-ţi spun eu cînd simt că mor.

Boka se aşeză lîngă el.

— Haí, spune...

— Ascultă, — îi şopti puştiul, cuprinzîndu-i gîtul şi aplecîndu-i-se la ureche, ca şi cum ar fi avut să-i spună o taină mare, — spune-mi ce-i cu cămăşile roşii ?

— I-am învins.

— Şi-apoi ?

— S-au dus la ei în grădina botanică şi acolo au ţinut o adunare. L-au aşteptat pe Áts Feri pînă seara tîrziu, dar el nu s-a arătat. Apoi, după ce s-au săturat să-l aştepte, au plecat acasă.

— Păi, de ce n-a venit Áts Feri ?

— Ii era ruşine. Şi ştia că-l vor schimba de la şefie, fiindcă a pierdut războiul. Apoi, azi după-amiază, au ţinut din nou o adunare. De data asta a venit şi Áts Feri. Azi-noapte l-am văzut aici, în faţa casei voastre.

— Aici ?

— Da. L-a întrebat pe portar dacă ţi-e mai bine.

Nemecsek era tare mulţumit de cele ce auzea ; nici nu-i venea să creadă :

— Cum, chiar el?
— Chiar el.
Îi părea tare bine. Boka continuă:
— Cum îți spuneam, au ținut pe insulă o adunare foarte gălăgioasă. S-au certat la cuțite, căci toți voiau să-l schimbe pe Áts Feri; numai Wendauer și Szebenics erau de partea lui; Pásztor cel mare voia să-i ia locul. Pînă la urmă chiar așa a și fost: Áts a fost înlocuit cu Pásztor cel mare. Și știi ce s-a întîmplat?
— Ce?
— Puțin timp după ce s-au mai potolit și și-au ales șeful cel nou, a venit la ei paznicul grădinii botanice și le-a spus că directorul nu le mai poate suporta gălăgia și i-a dat afară din grădină. S-a închis și intrarea de pe pod, ca să nu mai poată pătrunde nimeni pe insulă.
Căpitanul chicoti.
— Asta-mi place, zise el. De unde știi?
— De la Kolnay. M-am întîlnit cu el acum, cînd veneam la tine. Se ducea la maidan, că aveau o nouă adunare generală a „asociației chitului".
Cînd auzi despre asociație, Nemecsek strîmbă din nas. Mormăi nemulțumit:
— Pe ăștia nu-i pot suferi, mi-au scris numele cu litere mici.
Boka se grăbi să-l liniștească:
— Stai, că și-au recunoscut greșala. Și nu numai atît, dar ți-au scris numele în registru în întregime cu litere mari.
Nemecsek dădu din cap:
— Asta nu-i adevărat. Îmi spui tu așa, pentru că sînt bolnav și vrei să mă bucuri.
— Da' de unde! Îți spun adevărul adevărat. Îți dau cuvîntul meu că-i adevărat.
Puștiul cel blond își ridică din nou degețelul slăbuț:

— Îţi dai cuvîntul pentru o minciună, numai ca să mă bucuri.

— Dar...

— Nu mai vorbi! se răsti Nemecsek la el.

Căpitanul se răstise la general. Se răstise în adevăratul înţeles al cuvîntului, ceea ce pe maidan ar fi fost un lucru de neiertat, dar Boka zîmbi îngăduitor.

— Bine, — se învoi el, — dacă nu mă crezi pe mine, ai să te convingi chiar tu în curînd. Ţi-au întocmit o diplomă de onoare specială şi au să ţi-o aducă. Vine toată asociaţia.

— Dacă am să văd, am să cred!

Boka dădu din umeri. Se gîndea în sinea lui: „Poate-i mai bine că nu crede; bucuria are să-i fie cu atît mai mare cînd are s-o vadă".

Adevărul e că îi făcuse bolnavului, fără să vrea, şi mai mult sînge rău. Tare-l mai supăra nedreptatea pe care i-o făcuse „asociaţia chitului".

— Tare urît s-au purtat ăştia cu mine! spuse el mîhnit.

Boka nu mai îndrăzni să spună nimic, ca să nu-l mai tulbure. Ba chiar cînd îl mai întrebă:

— Nu-i aşa că am dreptate?

El încuviinţă:

— Da, ai dreptate.

— Deşi, — adăugă Nemecsek, ridicîndu-se iar în capul oaselor, — deşi eu m-am luptat şi pentru ei, ca să le rămînă maidanul, ca şi pentru ceilalţi, deşi ştiu prea bine că nu m-am luptat pentru mine, că eu n-am să-l mai văd niciodată...

Tăcu. Îşi chinuia căpşorul cu gîndul ăsta îngrozitor, că n-are să mai vadă niciodată maidanul. Era copil. Ar fi renunţat cu dragă inimă la orice pe pămîntul ăsta, numai la maidan nu, la maidanul cel drag.

Şi la gîndul ăsta îl podidiră lacrimile, ceea ce nu i se întîmplase pînă atunci în tot timpul bolii. Dar nu jalea îl făcea să

plîngă, ci mînia nepulincioasă împotriva acelui ceva puternic, care-l împiedica să se mai ducă o dată în strada Pál, printre stivele de lemne, sau în preajma colibei. Acum îi veniră în minte ferăstrăul, șopronul, cei doi duzi mari, din care culegea frunze pentru Csele, căci Csele avea acasă o crescătorie mare de viermi de mătase pe care îi hrănea cu frunze de dud ; dar Csele era filfizon și-și cruța hainele cele frumoase, așa că nu se urca-n copaci, ci-l trimitea pe el, pe Nemecsek, soldatul. Își aminti de coșul acela subțirel de fier, ce pufăia vesel, aruncînd spre albastrul curat al cerului norișori albi de aburi, care se topeau într-o clipă. Și parcă auzea țiuitul cunoscut pe care-l scoate ferăstrăul cînd intra-n trunchiul de lemn și-l face bucăți, bucăți. Fața i se-nroșise, ochii îi scînteiau, și deodată strigă :

— Vreau să mă duc pe maidan !

Și cum nimeni nu-i răspunse nimic, mai rosti o dată, cu mai multă îndîrjire, cu glas poruncitor :

— Vreau să mă duc pe maidan !

Boka îl apucă de mînă :

— Lasă că vii săptămîna viitoare, cînd ai sa te faci sănătos.

— Ba nu! se încăpăţînă el. Acum vreau să mă duc! Acum, imediat! Ajutaţi-mă să mă îmbrac şi am să-mi pun chipiul celor din strada Pál.

Îşi vîrî mîna sub perna şi, cu faţa luminată de mulţumire, trase de-acolo chipiul roşu-verde, turtit, de care nu se despărţise nici o clipa, şi-l puse în cap.

— Daţi-mi hainele!

Tatăl său îl sfătui cu amărăciune:

— Lasa, Ernő, cînd ai să te faci bine.

Dar nu mai era chip să-l linişteşti. Striga cît îl ţineau puterile:

— Eu nu mă mai fac bine!

Şi spunea asta cu atîta tărie, încît nimeni nu i se mai împotrivi.

— Nu mă mai vindec! striga el. Voi mă minţiţi, dar eu ştiu bine că am să mor, şi vreau să mor acolo unde-mi place mie! Vreau să plec pe maidan!

Desigur, despre aşa ceva nici nu putea fi vorba. Cu toţii se apropiară de el, îi vorbiră, îi explicară, doar l-or linişti:

— Acum nu se poate...

— E vreme urîtă...

— Săptămîna viitoare...

Şi repetau trist şi fără convingere aceleaşi vorbe pe care abia mai îndrăzneau să i le spună:

— Cînd ai să te faci bine.

Realitatea dezminţea însă spusele lor. Pe cînd pomeneau de vremea urîtă, afară, în curticică, un soare minunat, de primăvară, strălucea puternic şi cald, dînd viaţă tuturor; numai pe Nemecsek Ernő nu-l mai putea însănătoşi. Băieţelul fu cuprins din nou de o febră mare. Dădea din mîini ca un smintit, era roşu la faţa, nările i se dilataseră, şi începu să vorbească parc-ar fi ţinut un discurs.

— Maidanul, — striga el, — este imperiul nostru. Voi nu știți, pentru că voi n-ați luptat niciodată pentru patrie.

Cineva bătu la ușă. Mama ieși în bucătărie.

— A venit domnul Csetneky, îi spuse ea soțului.

Croitorul ieși în bucătărie. Domnul Csetneky era funcționar municipal și-și lucra hainele la Nemecsek. Cînd dădu ochii cu el, i se adresă nervos :

— Ce e cu costumul meu cafeniu la două rînduri ?

Din cameră se auzea discursul jalnic :

— Goarna suna... maidanul era învăluit cu nori de praf... Inainte ! Inainte !

— Dacă vreți, — se scuza tatăl, — îl puteți încerca acum, dar sînt nevoit să vă rog să-l probați aici, în bucătărie... vă cer iertare... băiatul meu e tare bolnav... zace dincolo, în cameră...

— Inainte ! Inainte ! se auzea o voce răgușită, de copil, în cameră. După mine ! La atac ! Vedeți acolo cămășile roșii ? In frunte e Áts Feri, cu lancea de argint... într-o clipă are să mă arunce în apă !

Domnul Csetneky era atent :

— Ce-i asta ?

— Strigă, sărmanul !

— Dacă-i bolnav, de ce strigă ?

Croitorul dădu din umeri :

— Nici nu se mai poate spune că-i bolnav... își trăiește ultimele clipe... aiurează din cauza fierbințelii. Și aduse din cameră costumul cafeniu, la două rînduri, însăilat cu ață albă. Cînd deschise ușa, se auzi :

— Liniște-n tranșee ! Atenție ! Vin... sînt aici ! Gornist, sună alarma ! Și-și duse mîinile la gură, făcîndu-le pîlnie : Trata.. trara... tratata ! Apoi îi strigă lui Boka : Fă și tu ca mine.

Și Boka se văzu silit să-și facă și el mîinile pîlnie. Acum s-auzeau două „goarne" : o voce mică, slabă, răgușită, obosită, și alta sănătoasă, care suna însă la fel de trist ca și prima. Pe

Boka îl îneca plînsul, dar cu toate astea nu se lăsa şi se prefăcea că şi lui îi place să imite goarna.

— Îmi pare rău, — spunea domnul Csetneky în timp ce se dezbrăca pentru probă, — dar am mare nevoie de costumul cafeniu.

— Trata! Trata! s-auzea din cameră.

Croitorul îi puse haina şi vorbi încetişor;

— Staţi liniştit, vă rog.

— Mă ţine la subţioară.

— Da, vă rog.

— Trata! Trata!

— Nasturele ăsta e prea sus; fii bun şi coase-l mai jos, fiindcă mie-mi place ca reverul să stea întins bine pe piept.

— Da, domnule, am înţeles.

— Atac general! Înainte!

— Mîneca asta parcă-i mai scurtă.

— Nu cred.

— Uită-te mai bine. La toate hainele faci mînecile prea scurte. Asta-i defectul dumitale.

„Da' de unde să fie ăsta defectul meu“, îşi spunea croitorul în gînd, şi însemnă mîneca cu creta. In casă, larma era din ce în ce mai mare.

— Aha ! strigă vocea de copil. Aici îmi erai ? Acum eşti în fața mea ! In sfîrşit te-am prins, şef grozav ce eşti ! Ei, acum să vedem care-i mai tare ?

— Să-i pui şi vată, spunea domnul Csetneky. Un pic la umeri, şi un pic la piept, în dreapta şi-n stînga.

— Buff ! Te-am trîntit la pămînt !

Domnul Csetneky îşi scoase haina cafenie şi croitorul îi ajută să-şi pună pe cea cu care venise.

— Cînd e gata ?

— Poimîine.

— Bine. Dar aşa să fie ; să nu cumva să mi-o aduci peste vreo săptămînă. Mai ai acum şi alte comenzi ?

— Dacă nu mi-ar fi copilul bolnav, domnule...

Domnul Csetneky dădu din umeri :

— E trist ce spui dumneata şi-mi pare foarte rău, dar, cum îți spuneam, am nevoie urgentă de costum. Te rog să te apuci de lucru imediat.

Croitorul oftă :

— O să mă apuc.

— Salut, spuse domnul Csetneky şi plecă vesel. Din uşă mai strigă o dată : Să te-apuci imediat.

Sărmanul tată luă haina cafenie şi îi veniră în minte cuvintele doctorului. „Trebuie să te îngrijeşti de cele necesare în asemenea împrejurări“. Da, are să se apuce imediat de lucru. Cine ştie pentru ce o să-i trebuiască banii luați de pe haina asta cafenie ? Poate că cei cîțiva forinți or să ajungă în mîinile tîmplarului, ale tîmplarului aceluia care face sicrie pentru copii,

iar domnul Csetneky se va plimba ţanţoş în costumul lui cel nou pe promenada de pe malul Dunării.

Se întoarse în casă şi se apucă îndată de lucru. Nici nu se mai uită spre pat, ci apucă la iuţeală acul şi aţa, ca să poată termina comanda asta care acum devenise o treabă urgentă. Domnul Csetneky avea nevoie de haină, iar croitorul de bani, ca să poată plăti tîmplarului.

Cu căpitanul cel mic nu mai era chip s-o scoată cineva la capăt. Făcuse o sforţare şi se ridicase în picioare în pat. Cămăşuţa lungă de noapte îi ajungea pînă la glezne. În cap avea chipiul roşu-verde, pus ştrengăreşte, pe-o sprînceană. Saluta milităreşte. Acum răguşise de tot şi avea privirile rătăcite undeva, în neant:

— Domnule general, am onoarea să raportez că l-am trîntit la pămînt pe şeful cămăşilor roşii ; vă rog să mă avansaţi ! Priviţi-mă acum, sînt căpitan ! Eu am luptat pentru patrie şi pentru ea m-am jertfit ! Trara ! Trara ! Suflă, Kolnay ! Se apucă cu o mînă de capul patului : Fortăreţe, bombardaţi ! Aha, uite-l pe Janó ! Fereşte, Janó ! Şi tu, Janó, ai să ajungi căpitan ! Ţie n-o să-ţi scrie numele cu litere mici ! Huo ! Sînteţi nişte băieţi răi ! V-a ros invidia, pentru că Boka ţinea la mine şi că eu i-am fost prieten, nu voi ! Întreaga „asociaţie a chitului“ e o prostie ! Eu mă retrag ! Părăsesc asociaţia ! Apoi adăugă încet : Vă rog să treceţi asta în procesul-verbal.

Croitorul, lucrînd la masa lui cea mică, nici n-auzea, nici nu vedea. Degetele lui osoase alunecau îndemînatece pe stofa cafenie ; acul şi degetarul sclipeau. Spre pat nu s-ar fi uitat pentru nimic în lume. Îi era teamă că dacă se uită, îi piere puterea, trînteşte la pămînt haina fină, cafenie a domnului Csetneky şi se duce să plîngă la căpătîiul fiului său.

Căpitanul se aşezase în pat şi se uita tăcut la plapumă.

Boka îl întrebă încetişor :

— Eşti obosit?

Nu-i răspunse. Boka îl înveli. Maică-sa îi îndreptă perna sub cap:

— Acum stai liniştit. Odihneşte-te.

Băieţelul se uita la Boka, dar se vedea de pe faţa lui că nu-l mai recunoaşte. Făcu o figură mirată şi spuse:

— Tată...

—Nu, nu, — se apără generalul cu vocea gîtuită, — eu nu sînt tata... Nu mă recunoşti? Eu sînt Boka János.

Cu vocea răguşită, bîiguind, bolnavul repetă istovit:

— Eu... sînt... Boka... János...

Se făcu o linişte adîncă. Băieţelul închise ochii şi oftă adînc, prelung, ca şi cum toate durerile tuturor oamenilor mîhniţi ar fi sălăşluit în sufleţelul lui.

Era linişte.

— Poate o s-adoarmă, şopti femeia cea mică şi blondă, care abia se mai ţinea pe picioare după atîtea nopţi nedormite.

— Să-l lăsăm, răspunse Boka încet.

Se aşezară la o parte, pe un divan verde, uzat. Acum şi croitorul îşi întrerupse lucrul, puse haina cafenie pe genunchi şi-şi plecă capul pe măsuţa cea scundă. Tăceau cu toţii. Şi atît de mare era liniştea, că s-ar fi auzit şi o muscă.

După un timp, din curte pătrunse un zumzet de glasuri copilăreşti. Părea să fie mulţi şi vorbeau încet între ei. O voce cunoscută ajunse pînă la urechea lui Boka. Desluşi chiar şi un nume, rostit încetişor:

— Barabás.

Se sculă şi ieşi din cameră în vîrful picioarelor. Cînd deschise uşa bucătăriei şi ieşi în curte, dădu de figuri cunoscute. O mulţime de băieţi din strada Pál stăteau sfioşi în faţa uşii.

— Da, — îi şopti Weisz, — a venit toată „asociaţia chitului".

— Ce vreţi?

— I-am adus lui Nemecsek o diplomă de onoare în care e scris cu cerneală roşie că asociaţia îşi cere iertare şi că i-am trecut numele în registru cu litere mari. Am adus şi registrul. Şi întreaga delegaţie e de faţă.

Boka clătină din cap :

— *Şi n-aţi putut veni mai devreme ?*

— De ce ?

— Pentru că acum doarme.

Membrii delegaţiei se priviră între ei.

— N-am putut veni mai devreme pentru că am discutat mult pînă am ales preşedintele delegaţiei. Ne-a trebuit o jumătate de oră pînă să-l alegem pe Weisz.

În prag apăru mama lui Nemecsek.

— S-a trezit, spuse ea. Aiurează.

Băieţii rămaseră încremeniţi. Cele auzite îi înspăimîntară.

— Veniţi înăuntru, copii, le spuse femeia. Poate că, dacă vă vede, are să-şi vină în fire.

Şi le deschise uşa. Păşiră pe rînd, cu inima strînsă, cu evlavie, ca şi cum ar fi intrat în biserică. Şi-au scos chipiurile încă de-afară, din prag. Şi cînd uşa se-nchise încet în urma lor, stăteau cu toţii grămadă lîngă ea, tăcuţi, respectuoşi, cu ochii mari. Se uitau cînd la tatăl lui Nemecsek, cînd la pat. Bietul tată nici nu-şi ridică capul de pe masă. Nu plîngea, era însă zdrobit de oboseală. Căpitanul zăcea în pat cu ochii deschişi, respirînd greu şi adînc. Gura-i mică, cu buze subţiri, era deschisă. Dar nu mai recunoştea pe nimeni. Poate că atunci vedea lucruri pe care nici un pămîntean nu le putea vedea.

Femeia îi pofti pe băieţi să se apropie :

— Veniţi lîngă el.

Porniră încet spre pat. Dar înaintau cu greu. Se-ndemna unul pe altul :

— Du-te tu.

— Ia-o tu-nainte.

Barabás spuse:

— Tu eşti şeful delegaţiei.

Şi Weisz se duse încetişor lîngă pat. Ceilalţi i se alăturară încetişor. Băieţelul nici nu se uita la ei.

— Vorbeşte-i, şopti Barabás.

Şi Weisz începu c-o voce tremurîndă:

— Tu .. Nemecsek...

Dar Nemeksec nu-l auzea. Gîfîia şi se uita neclintit la perete.

— Nemecsek! repetă Weisz şi era gata să izbucnească în plîns. Barabás îi şopti la ureche:

— Nu boci.

— Nu bocesc, protestă Weisz, mulţumit că putea să spună şi-atîta fără să plîngă. Apoi îşi adună puterile. Mult stimate domnule căpitan! îşi începu el discursul şi scoase din buzunar o hîrtie. Ne-am adunat aici... şi eu, ca preşedinte .. prin prezenta, în numele asociaţiei... căci noi am greşit .. şi noi cu toţii îţi cerem iertare . şi în diploma aceasta de onoare. . aici scrie tot ce..

Şi se-ntoarse cu spatele. Două lacrimi îi luceau în ochi, însă la tonul acela oficial — cea mai mare plăcere a lor — n-ar fi renunţat pentru nimic în lume.

— Domnule secretar, — şopti el cuiva, dă-mi te rog registrul asociaţiei.

Leszik i-l dădu îndată. Weisz îl aşeză cu grijă pe marginea patului şi îl deschise la pagina unde era procesul-verbal.

— Uită-te, — îi spuse bolnavului, — ăsta e!

Ochii bolnavului însă se închiseră încet. Toţi aşteptară. Apoi Weisz spuse din nou:

— Priveşte.

Dar nu primi nici un răspuns. Se apropiară cu toţii de pat. Femeia îşi făcu loc printre băieţi tremurînd. Se aplecă deasupra copilului.

— Vai, — spuse ea soţului cu o voce tremurătoare, ciudată şi neobişnuită, — nu mai suflă...

Îşi puse capul pe pieptul bolnavului.

— Nu mai suflă ! ţipă de data asta cu putere, fără să-i pese de cei din jur. Nu mai suflă !

Băieţii se traseră înapoi. Stăteau grămadă într-un colţ al cămăruţei. Registrul asociaţiei căzuse pe pat, deschis, aşa cum îl lăsase Weisz.

Femeia ţipa deznădăjduită :

— Doamne, are mîna rece !

Şi în linişţea adîncă, înăbuşitoare, ce urmă, se auzi cum

croitorul, care pînă atunci stătuse nemişcat pe scăunel cu capul în mîini, fără să scoată o vorbă, izbucni în plîns. Plîngea încet, abia auzit, aşa cum plîng bărbaţii în toată firea. Umerii i se zguduiau de plîns. Dar şi acum avu grijă de frumoasa haină cafenie a domnului Csetneky, căci o trase din faţa lui, de pe genunchi, ca să n-o păteze cu lacrimi.

Femeia îşi îmbrăţişă şi îşi sărută copilaşul mort. Apoi, îngenunchind lîngă pat, îşi ascunse faţa în pernuţă şi începu şi ea să plîngă cu deznădejde. Nemecsek Ernő, secretar al „asociaţiei chitului", căpitan al maidanului din strada Pál, zăcea întins pe spate în patul său, alb ca varul la faţă, cu ochii închişi, adormit pe vecie. În clipa aceea nu mai vedea şi nu mai auzea nimic în jurul său, căci atunci căpitanul Nemecsek era dus de îngeri spre acele locuri unde nimeni nu poate auzi muzica lor divină, dacă în viaţă n-a fost asemenea căpitanului Nemecsek.

— Am ajuns prea tîrziu, şopti Barabás.

Boka stătea în mijlocul camerei, cu capul plecat. Cu cîteva clipe înainte, cînd şezuse pe marginea patului, îl podidise plînsul. Şi acum simţea cu mirare că lacrimile i-au secat, că nu poate plînge. În suflet avea un gol nesfîrşit. Se uită în jur. Băieţii stăteau grămădiţi într-un colţ. În faţă era Weisz, ţinînd în mînă diploma de onoare, pe care Nemecsek nu mai apucase s-o vadă.

Boka se apropie de grup :

— Duceţi-vă acasă.

Şi bieţii băieţi erau bucuroşi că pot pleca din cămăruţa aceea neprimitoare, în care îşi dormea somnul de veci prietenul lor de joacă. Se strecurară unul după altul din cameră în bucătărie şi din bucătărie, afară, în curtea însorită, unde nişte vrăbii gureşe ciripeau în pomii pipernciţi. Apoi rămaseră acolo, în curte, uitîndu-se în neştire la păsărele. Copiii nu mai înţelegeau nimic din toate cîte se întîmplaseră. Ştiau că le-a murit prietenul, dar nu pricepeau ce înseamnă asta. Se uitau nedumeriţi unii la

alții, ca în fața unei întîmplări foarte ciudate, de neînțeles, pe care o vedeau acum pentru prima dată în viață.

Leszik rămase ultimul. Rămase dinadins ultimul. Cînd toți ceilalți erau afară, se duse în vîrful picioarelor lîngă pat și ridica încet de pe jos registrul asociației. Privi tacut patul și pe micul căpitan.

*
*　*

Pe-nserate, Boka ieși în stradă. Ar fi trebuit să stea acasă să învețe, căci ziua următoare de școală era încărcată. Avea o lecție grea la latină. Și era sigur că domnul profesor Rácz îl va scoate la tablă, pentru că nu mai fusese ascultat de multă vreme. Dar nu-i ardea de învățat; împinse la o parte cartea și dicționarul și plecă de-acasă.

Rătăci pe străzi fără nici o țintă. Ocolea intenționat strada Pál și împrejurimile ei. I se strîngea inima cînd se gîndea să revadă maidanul în ziua aceea tristă.

Dar oriunde s-ar fi dus, toate îi aminteau de Nemecsek.

Calea Üllői...

Pe aici au trecut toți trei, cu Csónakos, cînd s-au dus prima dată la grădina botanică, în recunoaștere.

Strada Köztelek...

Își aminti cum odată, pe la amiază, ieșind de la școală, s-au oprit în mijlocul acestei străzi și Nemecsek le-a povestit foarte serios cum Pásztorii i-au luat bilele, cu o zi înainte, în parcul muzeului. Csónakos se dusese la manufactura de tutun și, luînd puțin praf de tutun de pe prichiciul unei ferestre de la subsol, îl trăsese pe nas. Ce mai strănutaseră!

Împrejurimile muzeului...

Se întoarse și de-aci. Simțea că pe măsură ce se îndepărtează de maidan un sentiment dureros îl atrage tot mai mult într-acolo. Și cînd se hotărî deodata să se ducă pe maidan, fără ocolișuri, cu curaj, simți că o piatră grea i se ia de pe suflet. Se grăbi să ajungă cît mai repede acolo. Și cu cît se apropia mai

mult de imperiul lor, cu atît își simțea inima mai împăcată. Cînd ajunse în strada Maria, era atît de mulțumit de hotărîrea luată, încît începu să alerge, numai ca să ajungă mai iute. Ajunse la colț, apoi dadu de binecunoscutul gard cenușiu și inima-i zvîcni cu putere. Acum putea să-și încetinească mersul. Nu mai avea de ce să se grăbească ; sosise. Se apropie încet de maidan ; portița era deschisă. Înaintea ei, rezemat de gard, stătea Janó cu luleaua-n gură. Cînd îl văzu pe Boka, îi făcu semn cu capul, rîzînd :

— I-am bătut, hai ?

Boka nu-i răspunse decît cu un zîmbet amar. Dar Janó se înflăcără :

— I-am bătut !... I-am dat afară... I-am alungat...

— Da, spuse generalul încet.

Se opri în fața paznicului, tăcu un timp, apoi îi spuse :

— Știi, Janó, ce s-a întîmplat ?

— Ce ?

— A murit Nemecsek.

Paznicul făcu ochii mari. Își scoase luleaua din gură.

— Care-i ăla Nemecsek ? întrebă el.

— Blondul acela mic.

— Aha ! făcu paznicul și-și vîrî luleaua la loc în gură. Sărmanul !

Boka intră pe portiță. La ora aceea maidanul lor mare, din inima orașului, care le-a fost martorul atîtor ceasuri vesele, se întindea pustiu și tăcut în fața lui. Îl străbătu încetișor și ajunse la tranșee. Pe marginea șanțului se mai vedeau urmele războiului. Nisipul era frămîntat de picioarele lor. Parapetul era surpat pe alocuri, de cînd se cățăraseră băieții pe el ca să pornească la atac.

Stivele de lemne se-nșirau, unele lîngă altele, întunecate și negre. Deasupra lor, fortărețele aveau pereții plini de praful de pușcă — nisipul împroșcat în timpul bătăliei.

Generalul se aşeză pe ridicătura de pămînt şi-şi sprijini bărbia în palme. Pe maidan era linişte. Coşul cel mic, de fier, spre seară se răcea şi aştepta pînă dimineaţa, cînd mîini harnice îi făceau focul din nou. Ferăstrăul se odihnea şi el, iar căsuţa dormea printre lujerii înmuguriţi de viţă sălbatică. Zgomotul oraşului pătrundea pînă aici, ca prin vis. Huruiau trăsuri, s-auzeau strigăte omeneşti, şi de la una dintre ferestrele dosnice ale unei case din apropiere, poate chiar de la bucătăria la care se aprinsese lampa, venea pîna la el un cîntec vesel; cînta vreo jupîneasă.

Boka se sculă şi se-ndreptă spre colibă. Se opri în locul acela, unde Nemecsek îl doborîse pe Áts Feri, aşa cum odinioară îl doborîse David pe Goliat. Se aplecă să-i caute urmele picioarelor, urme dragi, care or să dispară tot aşa de uşor din nisip cum a dispărut şi micul lui prieten din lumea asta pămîntească. Acolo pămîntul era răscolit, dar urme de picior nu se vedeau. Şi n-ar fi fost greu să le recunoască — doar erau atît de mici, încît şi cămăşile roşii s-au mirat cînd le-au văzut în castelul din grădina botanică; erau mai mici chiar şi decît cele lăsate de pantofii lui Wendauer. În ziua aceea de neuitat, în care...

Îşi continuă drumul oftînd. Se duse la fortăreaţa numărul trei, unde Nemecsek s-a întîlnit pentru prima dată cu Áts Feri — atunci cînd acesta i-a strigat: „Nu te teme, Nemecsek!"

Generalul obosise. Ziua aceea, cu atîtea frămîntări sufleteşti, l-a sleit de puteri. Se clătina ca şi cum ar fi băut ceva tare. Cu multă greutate reuşi să se caţere în fortăreaţa numărul doi şi se ghemui într-un colţ. Acolo nu-l vedea nimeni, nu-l stingherea nimeni şi putea sa se gîndească în voie la atîtea amintiri plăcute, şi putea să şi plîngă dac-ar fi fost în stare.

Vîntul aduse pînă la el frînturi de vorbe. Se uită peste parapet şi zări doi băieţi în dreptul colibei. În întuneric nu-i recunoscu şi îşi încordă atenţia, să afle dacă sînt de-ai lui; poate că-i va recunoaşte după glas.

Cei doi băieți vorbeau încet. Unul spunea :

— Măi, Barabás, în locul ăsta ne-a salvat sărmanul Nemecsek imperiul.

Tăcură. Apoi continuară :

— Măi, Barabás, să ne împăcăm acum, aici, pentru totdea una și cu adevărat ; n-are nici un rost să fim supărați unul pe altul.

— Bine, — zise Barabás emoționat, — să ne împăcăm. De aceea am și venit aici.

Din nou se așternu liniștea. Stăteau tăcuți unul în fața altuia, așteptînd fiecare ca celălalt să înceapă împăcarea. In sfîrșit se auzi glasul lui Kolnay :

— Dă-mi mîna.

Barabás răspunse mișcat :

— Iat-o.

Își strînseră mîinile. Rămaseră multă vreme așa, mînă-n mînă ; apoi, fără să mai spună nimic, se-mbrățișară.

S-a făcut și asta. S-a întîmplat și această minune. Boka îi privea de sus, din fortăreață, dar nu-i strigă. Voia să fie singur și se gîndi că nu trebuie să-i stingherească nici pe ei.

Apoi, cei doi copii porniră spre ieșirea din strada Pál, discutînd încetișor. Barabás spunea :

— Avem de-nvățat mult pe mîine la latină.

— Da, încuviință Kolnay.

— Ce-ți pasă, — oftă Barabás, — pe tine te-a ascultat ieri. Dar eu n-am fost scos la lecție de mult, așa că mă pot aștepta să fiu ascultat într-una din zilele astea.

Kolnay îi atrase atenția :

— Vezi că la capitolul doi, de la rîndul zece la douăzeci și trei, nu s-a făcut. Ți-ai însemnat în carte ?

— Nu.

— Doar n-ai să-nveți și partea pe care n-am făcut-o ! Hai, că vin acum la tine să-ți însemn în carte.

— Bine.

Ca să vezi, ăstora le arde de-nvățat! Au uitat repede. Deși Nemecsek a murit, a rămas în viață domnul profesor Rácz, și cu dînsul și orele de latină, dar, mai ales, au rămas în viață ei doi.

Băieții au pornit încet și s-au mistuit în întuneric. Boka rămase singur, singurel. Dar nu-și mai găsea astîmpăr în fortăreață. Și-apoi era și foarte tîrziu. Dinspre biserica din Józsefváros s-auzi un dangăt lin de clopot.

Coborî din fortăreață și se opri în dreptul colibei. Il văzu pe Janó, întorcîndu-se de la poarta cea mică din strada Pál spre colibă. Hector alerga pe lîngă el, dînd din coadă și tot adulmecînd. Ii așteptă.

— Ei? îl întrebă rîzînd paznicul. Domnișorul nu se duce acasă?

— Ba da, tocmai plecam, răspunse Boka.

Paznicul rîse din nou:

— Acasă te-așteaptă cina caldă și bună.

— Cina caldă și bună, repetă Boka mecanic și se gîndi că în strada Rákos, la croitorul cel sărman, numai doi oameni necăjiți se așezau acum la cină în bucătărie: croitorul și soția lui. Și dincolo, în cameră, ard lumînări. Și tot acolo se află și costumul cel frumos, cafeniu, la două rînduri, al domnului Csetneky.

Intîmplător aruncă o privire în colibă.

Acolo văzu rezemate de pereți o seamă de unelte ciudate: discuri de tinichea, vopsite roșu-alb, de acelea pe care le țin de mîner cantonierii de la calea ferată, cînd trece rapidul prin fața

cantonului. Mai văzu acolo şi un trepied, pe care era fixat un fel de ochean de alamă şi se aflau şi nişte jaloane, vopsite în alb...

— Ce-i cu astea? întrebă Boka.

Janó îşi vîrî capul pe uşă:

— Astea? Sînt ale domnului inginer.

— Ale cărui domn inginer?

— Ale domnului inginer constructor.

Lui Boka începu să-i bată inima cu putere:

— Un inginer constructor? Ce caută aici?

Janó trase din lulea:

— Vor să construiască.

— Aici?

— Da. Luni vin muncitorii să sape maidanul... să facă pivniţă... temelii...

— Cum?! strigă Boka. Vor să ridice o casă aici?

— Da, — spuse paznicul nepăsător, — o casă mare, cu trei etaje... Proprietarul maidanului, el o construieşte.

Şi intră în colibă.

Boka rămase ca trăsnit. Îl podidiră lacrimile, apoi, grăbit, alergă cît putu mai repede spre poartă. Voia să scape de acolo, de pe acest petic de pămînt necredincios, pe care ei l-au apărat cu atîta eroism şi suferinţe şi care acum îi părăsea nerecunoscător, ca să-şi ia pentru totdeauna o casă mare în spinare, cu mulţi chiriaşi.

Din poartă se mai uită o dată înapoi, ca cineva care-şi părăseşte patria pentru totdeauna. Şi la durerea aceea nesfîrşită care-i cuprinsese inima, se amestecă şi un pic de mîngîiere, dar foarte puţină. Dacă sărmanul Nemecsek n-a mai apucat să primească delegaţia, care a venit să-i ceară iertare în numele „asociaţiei chitului“, cel puţin n-a mai apucat să vadă cum le este răpită patria, pentru care s-a jertfit.

A doua zi, la şcoală, în timp ce toată clasa stătea tăcută şi solemnă, domnul profesor Rácz se urcă cu paşi gravi la ca-

tedră şi, de acolo, într-o linişte apăsătoare, le vorbi băieţilor despre Nemecsek Ernő. Apoi îi anunţă că toată clasa în ziua următoare, la ora trei, se va întruni în strada Rákos; toţi să vină îmbrăcaţi în haine negre, sau cel puţin de culoare închisă. Boka János privea ţintă pupitrul şi în sufletul lui simplu de copil pentru prima dată începea să pîlpîie întrebarea asupra rostului vieţii acesteia, care ne frămîntă atîta şi pe care o slujim mereu, şi cînd sîntem veseli, şi cînd sîntem trişti.

T. 2797

Nr. 2325

Redactor de carte: Aurelia Dumitru
Tehnoredactor: Emil Solnică
Corector: **I. Bianca**

Dat la cules 24.X.956. Bun de tipar 8.I.957. Tiraj 20.050 broșate, 4050 legate. Hîrtie tipar de 52 gr. m.p. pentru ex. broșate, hîrtie S. vel. de 65 gr. m.p pentru ex. legate. Coli de tipar 12,5. Coli de editură 9,6. Ft. 16/61×86. Com. editurii 2167. Ediția I. A. 04375. Pentru bibliotecile mici indicele de clasificare (8 R.)

Tiparul executat sub com. nr. 1591 la Combinatul Poligrafic Casa Scînteii „I. V. STALIN".
București — R.P.R.